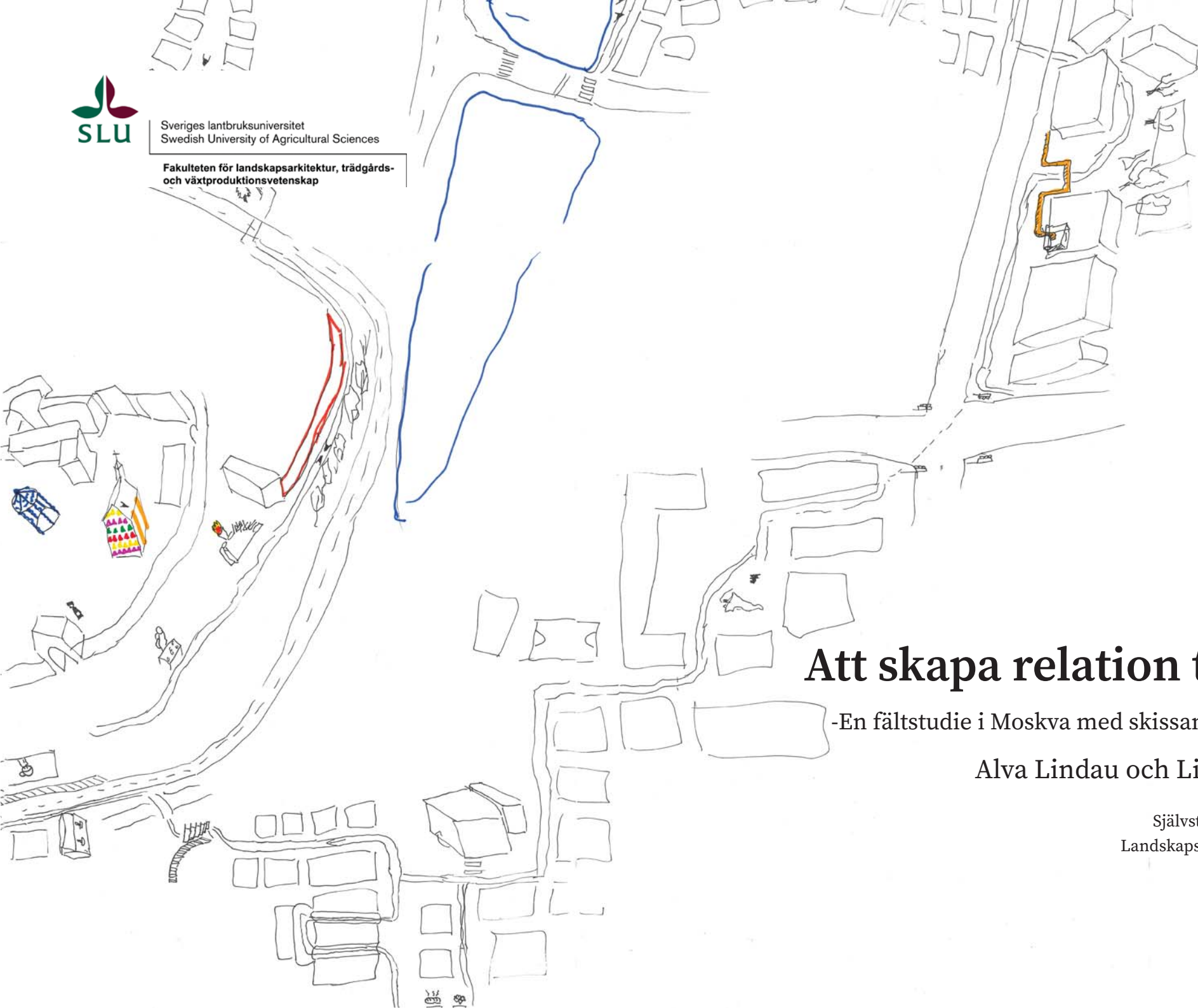

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Att skapa relation till rum

-En fältstudie i Moskva med skissande som metod

Alva Lindau och Linnea Nyman

Självständigt arbete • 15 hp
Landskapsarkitekturprogrammet
Alnarp 2019

Att skapa relation till rum

- En fältstudie i Moskva med skissande som metod

Building relationship to space

- A fieldstudy in Moscow with sketching as a method

Alva Lindau och Linnea Nyman

Handledare: Gunilla Lindholm, SLU,
Institutionen för landskapsarkitektur planering och förvaltning

Examinator: Kristin Wegren, SLU,
Institutionen för landskapsarkitektur planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kursansvarig inst.: Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Kurskod: EX0845

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2019

Omslagsbild: Alva Lindau och Linnea Nyman

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: landskapsarkitektur, fältstudie, skiss, skissande, rumslighet, plats, Moskva, rum, relation.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Создать отношение пространству

1700

1716

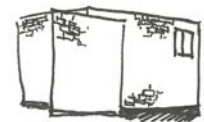
1720

1722

1747

1724

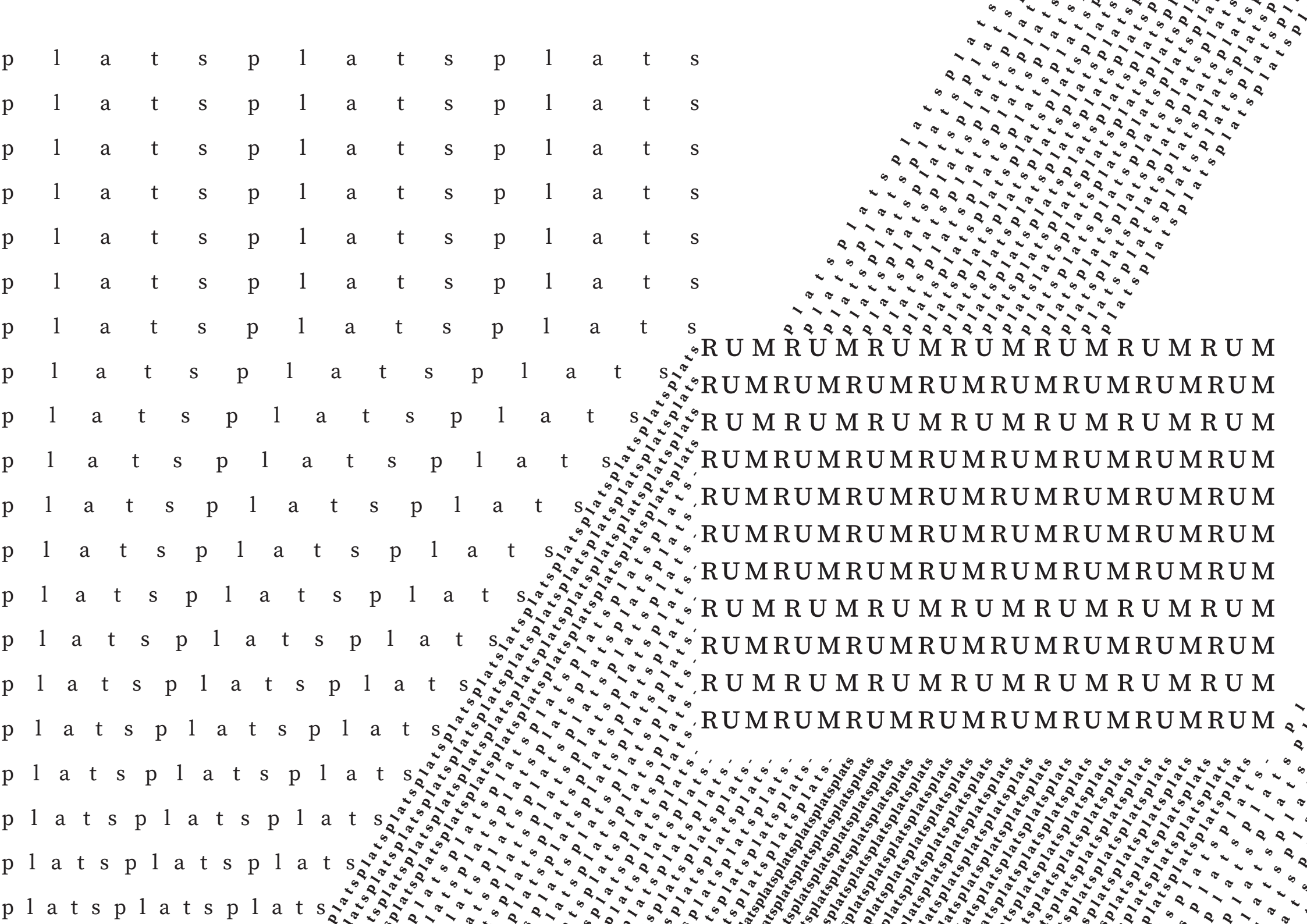
tt skapa relation t

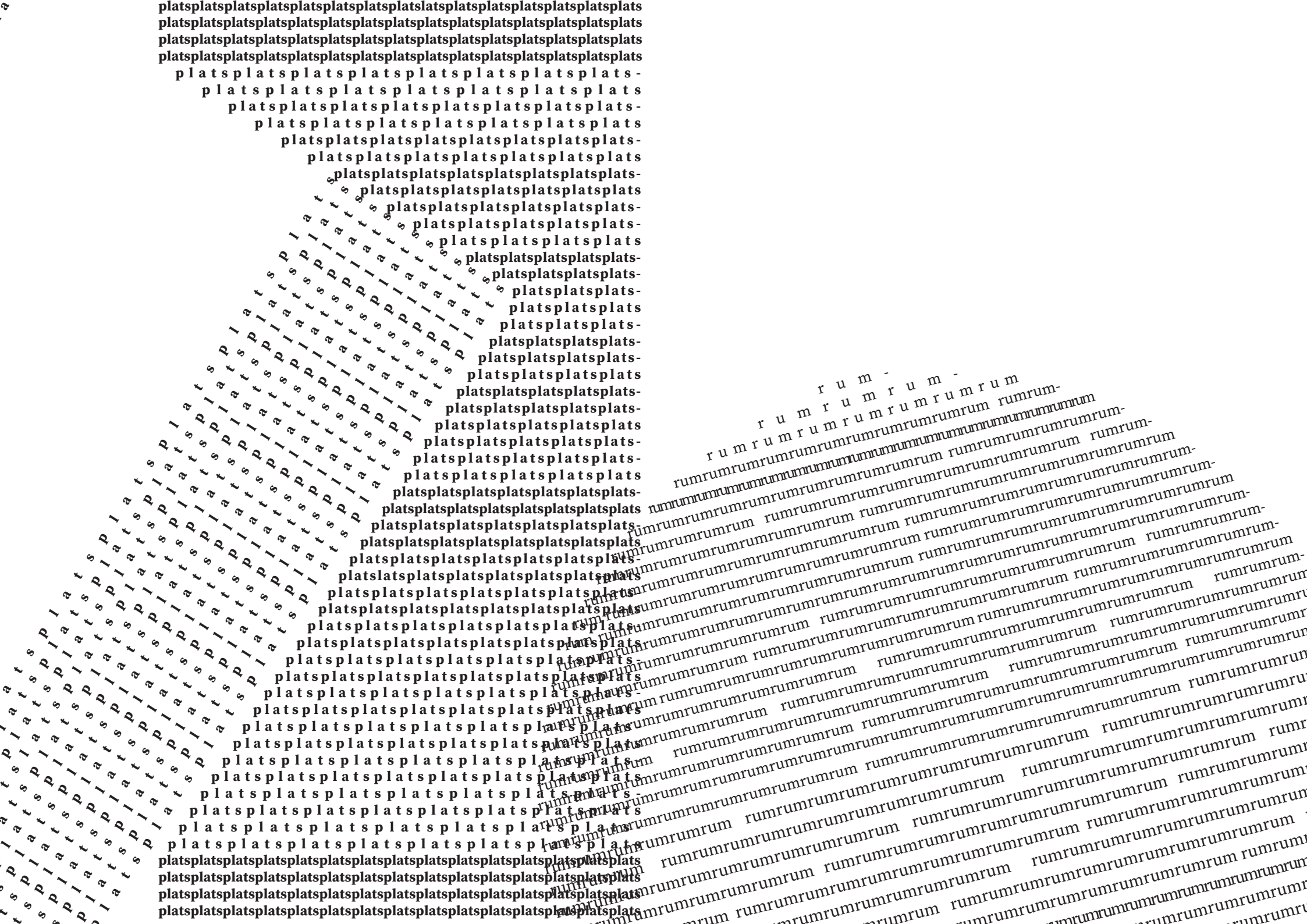
-En fältstudie i Moskva med skissande som metod

Создать отнош

ill rum

ение пространству

Sammandrag

Det här arbetet undersöker och prövar skissande som praktisk metod för hur förståelse för och relation till rum och plats skapas. Under en fältstudie i Moskva har vi med hjälp av olika metoder för att skissa samlat in material i syfte att utforska för oss nya sätt att se, upptäcka, reflektera och kommunicera rum och plats i fält. Ingen särskild metod har eftersökts i de praktiska studierna utan vi har velat utveckla ett undersökande förhållningssätt till skissande i fält. Målet har varit att utöka vår referensbank liksom vår förmåga att kommunicera erfarenheter i skiss och text. Vi har varit särskilt intresserade av att undersöka förståelse för plats och rum i relation till rörelse. Metoden som använts för att undersöka detta är inspirerad av Gordon Cullen. Vi har också använt vår egenutvecklade kombination av undersökningsmetoder. Vår studie har visat att skissandet för med sig ett aktivt betraktande genom att befinna sig i direkt relation till studieobjektet. Skissande kan förtydliga tankar och fungera som minnesverktyg, men är begränsat i sin representation av landskapet i relation till en fullvärdig sinnesupplevelse. Skissandets användbarhet är bunden till

skissaren och dennes syfte och erfarenhet då den är en del av dennes process. Skissandet kan i landskapsarkitektens process få olika roller och skissandet fungerar ofta som ett medium mellan verkligheten och landskapsarkitekten i förändringsprocesser. Detta skapar diskrepans mellan den levda verkligheten och en föreställd tvådimensionell verklighet. Rörelse är det som utgör vår grundläggande medvetenhet om rum och plats och sätter dem i ett sammanhang så att de kan definieras. I skiss kan rörelsen undersökas, men endast delvis representeras.

Abstract

This essay explores and practically examines sketching as a method for how understanding and relation to space and place is created. During a field study in Moscow we have, using various methods for sketching, collected material in order to explore for us new ways of seeing, discovering, reflecting and communicating space and place in the field.

No particular method has been sought in the practical studies, but we have wanted to develop an investigative approach to sketching in the field. The aim has been to expand our personal bank of references as well as our ability to communicate experiences in sketch

and text. We have been particularly interested in exploring the understanding of space and place in relation to movement. The method used to investigate this is inspired by Gordon Cullen. We have also used our self-developed combination of investigative methods. Our study has shown that sketching brings with it an active observation by being in direct relation to the study object. Sketching can clarify thoughts and act as memory tool, but is limited in its representation of the landscape in relation to a full sensory experience. The usefulness of sketching is bound to the sketcher and their intention and experience as it is part of the sketcher's process. In the process of a landscape architect, sketching can play different roles and often acts as a medium between reality and the landscape architect in change processes. This creates discrepancy between the lived reality and an ideated two-dimensional reality. Movement is what constitutes our basic awareness of space and place and puts them in context so that they can be defined. Through sketching the movement can be explored but in itself only partly represented.

Förord

Som studenter på Landskapsarkitektprogrammet, SLU Alnarp, hittade vi tidigt ett gemensamt intresse i skissandet. Det ledde till att vi nu skrivit vårt kandidatexamensarbete tillsammans och skissat under arton dagar i Moskva. Skissande har en ofta självklar roll i landskapsarkitektens arbetsprocess. Vi har med denna uppsats ämnat utöka vår förståelse för skissande i fält vilket öppnat våra ögon för dess roll inom landskapsarkitekturen.

Vi vill tacka vår handledare Gunilla Lindholm för alla trevliga och givande diskussioner och att du stöttat vår idé från början till slut. Vi vill även tacka Jesper Lindau som lät oss bo hos honom i Moskva och dina tips om platser att utforska och att du givmilt delade med dig av din kunskap om staden. Slutligen ett stort tack till Kristina Hultman för feedback och hjälp med formuleringar och disposition av texten och till Evgenia Moreynis i Moskva för din entusiastiska guidning och dina tips på platser att besöka i ditt fina Moskva.

The image shows two handwritten signatures in dark ink. The signature on the left is 'Alva Lindau' and the one on the right is 'Linnea Nyman'. Both are written in a fluid, cursive style.

Alva Lindau & Linnea Nyman

1.

Inledning	18
Bakgrund	18
Frågeställningar	19
Mål och Syfte	20
Syfte	20
Mål	20
Metod och material	20
Avgränsningar	22
Disposition	23

2.

Litteratur- och begreppsstudier	24
Om skissande	24
Skissens mening och syfte	25
Landskapsarkitektens skissande	25
Om rumslighet och plats	27
Rumsbegreppet	27
Platsbegreppet	30

3.

Moskva i text och bild	32
Vår uppfattning om Moskva	32
Första mötet: Skapa en plan och utveckla en metod	34
Att komma igång med pennan	34
Hur vi läser av landskapet genom upplevelser och representation	36
Att uppfatta med sina sinnen	36
Att rita en bild eller sin upplevelse av rummet	37
Att skissa för att minnas	39
Behov av att få överblick leder till utveckling av metod	40
Minnesanteckningar av Sergijev Posad	42

4. Innehåll

Att förstå rum genom rörelse	44	Diskussion och reflektion	56	Referenser	66
Att teckna i rörelse eller avbilda en rörelse	44	Diskussion	56	Litteratur	66
Att ana rummet framför...	44	Förståelse	56	Källor	67
Att cirkulera runt...	48	Skissens roll och kunskapsprocess	57	Otryckta källor	67
Att lära känna Moskva	50	Konceptualisering	60	Bildkällor	67
Erfarenheter av staden samlas över tid	50	Hur värderar vi Gordon Cullens metod efter de egna erfarenheterna?	61		
Ett ständigt föränderligt Moskva	51	Reflektion	62		
Dagens förutsättningar	52	Abstraktionsprocess	62		
Hemresa	54	Reflektion kring fältstudie	63		

Inledning

Bakgrund

Landskapsarkitektens arbete kretsar kring att undersöka, förändra och förbättra platser och rum i stad och på landsbygd utifrån människors upplevelse och användning av dessa. En av de äldsta och mest tillämpade metoderna för att undersöka rumsliga förutsättningar är skissande. Skissande har en närmast självklar roll som ett av landskapsarkitektens viktigaste verktyg, både för att förstå och fånga en plats och för att utveckla och formulera förslag till fysisk omgestaltung (SLU 2019). Många har undersökt och skrivit om skissande som verktyg och metod i skapandeprocessen.

Rum och plats som objekt och fenomen är ständigt centralt för oss som landskapsarkitekter och vi vill därför öka vår förståelse för de begreppen. De är begrepp som definieras och diskuteras på olika sätt inom olika discipliner och kan därför vara svåra att förstå. Samtidigt är de ord som används på ett till synes självklart sätt i vårt vardagliga språk.

Vi har under arbetet utfört en fältstudie på tio platser i Moskva där vi undersöker rum och plats och hur vi skapar en relation till dessa genom skissande. I transformeringsprocessen är det till stor hjälp att ha en varierad och bred erfarenhet av olika platser och rum. Att kontinuerligt fylla sin referensbank med idéer att inspireras av för att utvecklas och hitta nya

“Quick sketches often have a cartoon like character, capturing the essence of the environment far more vividly than a photograph could.”

Edward Hutchison,
Drawing for Landscape Architecture 2016, s. 39.

lösningar. Arkitekten Klas Tham framhåller i en intervju: “Det är så oerhört viktigt för alla som arbetar med gestaltning - alla människor egentligen - att skaffa sig erfarenheter. Genom att resa, genom att se så mycket som möjligt [...] Man tar in upplevelsen, låter den gå ett varv i skallen, och sen är den borta om den inte är omedelbart användbar. Men sen ett år eller tjugo år senare så dyker den plötsligt upp i en skiss.” (Birgerstam 2000, s. 52).

Ett sätt att utmana och bredda sin referensbibliotek är att resa och besöka nya platser som skiljer sig från det du är van och uppvuxen med. Att bredda sitt referensbibliotek innebär att samla in och bygga upp ett mentalt och fysiskt arkiv av eget material för potentiell användning i framtida sammanhang. Att utföra en fältstudie låter oss också testa teori i praktik samt att vi med teori kan ifrågasätta det vi upplever.

Under landskapsarkitektutbildningen har vi under åren blivit introducerade till en mängd teoretiker men får sällan tid att fördjupa oss i någon av dem. En av dessa är Gordon Cullen och hans bok *Townscape*, som släpptes under 1960-talet. Han pratar om människors förståelse och relation till rumslighet och tydliggör det faktum att vi mycket sällan är stilla i en stad, vi rör oss hela tiden. Cullen pratar om rörelse genom sekvenser och synintryck, vilket fångade vårt intresse och hur rörelse påverkar rumsupplevelsen har varit ett av våra teman i uppsatsen.

Vi ser möjligheten i att en fältstudie med skissande som metod kommer utveckla vårt eget hantverk, metod och teori och vår förståelse för sammanhang såväl som objekt.

Frågeställningar

Hur utvecklas förståelse för plats och rum genom skissande i fält?

Vad är en skiss? Vilken är skissens roll i landskapsarkitektens process att se upptäcka, reflektera och kommunicera rum och plats i fält?

Hur påverkar rörelse rumsupplevelsen?

Hur värderar vi Gordon Cullens metod efter de egna erfarenheterna?

Mål och Syfte

Syfte

Syftet med arbetet är att undersöka och praktiskt pröva skissande som metod för hur förståelse för och relation till rum och plats skapas. Vi vill även utöka vår referensbank liksom förmågan att kommunicera våra erfarenheter i skiss och text.

Mål

- Formulera skissandets betydelse för vårt arbete som landskapsarkitekter.
- Utforska Moskva för att utöka vårt referensbibliotek.
- Utveckla vårt eget skisshantverk.
- Kunna föra en diskussion om begreppen plats och rum utifrån teori och praktik med hjälp av och utgångspunkt i egna erfarenheter.

Metod och material

Det här arbetet försöker, på ett ärligt och transparent sätt, undersöka och praktiskt pröva skissande som metod för hur förståelse för och relation till rum och plats skapas. Detta undersöks i uppsatsen i samband med egna upplevelser genom fältstudie. Ingen hel sanning söks eller antas kunna finnas. Det är ett försök att komma närmare ett bredare perspektiv i det egna förhållnings sättet till rum och plats än vad som är direkt mätbart eller uppenbart logiskt.

Under arbetet utfördes en fältstudie i Moskva under arton dagar. Genom promenad och med

skissande som metod undersöktes cirka tio av stadens rumsligheter och platser. Under studieresan studerade och reflekterade vi över våra upplevelser, skisser och vår process i text för att minnas och senare kunna utveckla denna. Uppsatsens frågeställningar studeras praktiskt i fält genom skissande. De abstrakta begreppen skiss, fält, rum och plats testas i fält och teori och undersöks för en utökad förståelse för dem.

Insamlingen och val av skissplatser varierade under olika studiedagar och intuitiva studier blandades med mer fokuserade studier av den egna rörelsen i landskapet. Det beslutades att metoden skulle utvecklas under fältstudien för att komma närmare ett intuitivt och undersökande angreppssätt. Detta för att likna det sätt människor vanligtvis skapar oss erfarenhet och bildar konceptualiseringar av världen på. På så sätt bjöds även Moskva in att påverka utvecklingen av metod i ett försök att komma närmare ett mindre förutbestämt och begränsat förhållningsätt till staden. En förutbestämd metod under insamlingen, såsom att låta en klocka bestämma när skissande skulle ske, hade kunnat göra studierna och valen mindre bundna till oss som personer. Detta valdes bort under Moskvastudien då syftet med uppsatsen är att undersöka hur skissande används för att lära känna rum genom den personliga upplevelsen. De personliga val som görs i skissandet är av större vikt än försöka att skapa en objektiv bild av plats eller rum.

The approach is descriptive, aiming more often to suggest than to conclude. In an area of study where so much is tentative, perhaps each statement should end with a question mark or be accompanied by qualifying clauses [...] An exploratory work such as this should have the virtue of clarity even if this calls for the sacrifice of scholarly detail and qualification.

Yi-Fu Tuan,

Space and Place: The perspectives of experience, 1977, s. 7.

Vissa dagar låter vi Lonely Planets guidebok (Vorhees & Ragozin 2018) tipsa oss om båtturer, parker och spännande områden. En av våra första dagar träffar vi och äter lunch med Evgenia Moreynis som är uppvuxen i Moskva och ger oss många tips. Skisstudierna utfördes på platser valda för att få en variation mellan stadsbyggnadsmiljöer i studiens helhet, både i dess geografiska placering och arkitekturhistoria.

Hur rörelsen i landskapet såg ut under studierna har påverkat valet av metod. Metoderna består i första hand av att skissa i rörelse eller att skissa en rörelse. Att skissa i rörelse är studier utförda sittandes i ett fordon som rör sig, såsom båt eller tåg. Här påverkar hastigheten som fordonet rör sig i starkt upplevelsen av rummet och möjligheterna till att uppfatta och

i förlängningen skissa rummet. När det gäller att skissa en rörelse skiljer sig studierna åt i hur rörelsen ser ut mellan platser, var i de olika rummen rörelsen sker och var "skiss-stopp" förekommer.

Innan resan låg fokus främst på att undersöka Gordon Cullens metod och tanken var att un-

på Moskva som studieobjekt. I slutändan användes två av hans metoder som undersöker "serial vision"; den hypotetiska bergsbyn och Westminster regained.

Skisstudierna är utförda med en variation av skisstekniker för att utveckla det egna hantverket och metod. Det som skiljer de olika

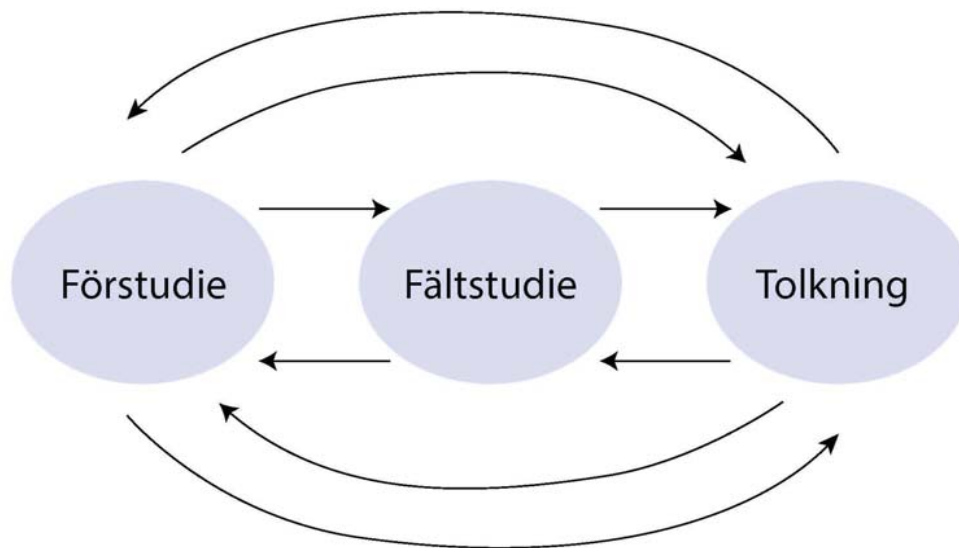
skissdagarna från varandra är framförallt hur lång tid varje skiss tillåts ta och om andras metoder såsom Gordon Cullens och Edward Hutchisons används som inspiration. Skillnader i skissteknik beror på skissmaterial, såsom val av pennor och storlek på papper samt dagens vädermässiga förutsättningar och vår egen dagsform. Tekniker som har testats: sekvenser, minutskisser, skuggor, mellanrum, människor i rörelse, intuitivt, rumslighet, teckna i rörelse, från fönster, på café, med blyerts, färg, bläck och tusch. Stående, sittandes eller gående.

Materialet som ligger till grund för det här

arbetet består huvudsakligen av egenproducerade skisser, kartor och platsrelaterade texter från fältstudien i Moskva. Allt insamlat material har samlats in och sammanställts gemensamt. Materialet i sin helhet är samlat i en bilaga till denna uppsats. Se Resejournal 2019.

Utöver det egna materialet har litteraturstudier kring de abstrakta begreppen skiss, rum och plats fördjupat och problematiserat hur vi själva, andra och professionen konceptualiserar och använder dem. Litteraturstudier har även gjorts kring rumsupplevelse och skissandets roll i att se, uppleva, tolka och kommunicera dessa begrepp, objekt och företeelser. Efter fältstudien undersöktes de teman som diskuterats under resan djupare och dessa blev styrande i urvalet av litteratur. Urvalet av litteratur har gjorts gemensamt med en av oss som huvudansvarig för varje källa. Därefter har texterna diskuterats gemensamt och urval ur texterna gjorts. Litteraturen består framför allt av litteratur av landskapsarkitekter, arkitekter och planerare.

Litteraturen består främst av: Arkitekturens territorialitet av Mattias Kärrholm, Drawing for Landscape Architecture av Edward Hutchison, La Production de l'Espace av Henri Lefebvre, Representation and landscape av James Corner, Skapande handling av Pirjo Birgerstam, Space as key word av David Harvey och Townscape av Gordon Cullen.

Figur 1. Under uppsatsens skrivprocess har tre delar identifieras inom vilka olika omtolkningar av vårt material har skett: förstudie, fältstudie och tolkning. Förstudie, fältstudie och särskilt tolkning har skett under hela arbetsprocessen utifrån den information som är tillgänglig vid en viss punkt. Erfarenhet bygger erfarenhet. Denna omtolkning kan ses som ett kontinuerligt omformulerande av metod.

dersöka den under fältsstudien. Gordon Cullen visade sig inte ha någon tydlig vetenskaplig metod. Hans skrifter är fyllda med personliga åsikter grundade i en anglosaxisk tradition som upplevdes som krystade att applicera

Avgränsningar

Denna uppsats gör inte anspråk på att ge en heltäckande eller objektiv bild av Moskva som stad eller de platser som arbetet undersöker. Uppsatsen är inte heller en historisk studie av staden eller dess stadsplanering. På grund av begränsningar i tid och uppsatsens omfattning har vissa aspekter och litteratur valts bort.

I arbetet har skissande inte använts som verktyg för gestaltning, utan för att studera befintliga platser. Att enbart undersöka platser med skissen som metod är begränsande då vissa aspekter av rumslighet och plats inte går att representera i skiss. Hur dessa aspekter kan representeras undersöks inte i arbetet men diskuteras i relation till vad som kan och inte kan uttryckas i skiss. Då ett av arbetets mål har varit att utveckla det egna hantverket har den analoga skissen undersökts, inte den digitala, trots att denna blir vanligare och vanligare. Detta för att vi själva tror att det finns fördelar med att ha förmågan att skissa manuellt, även om det digitala i framtiden kan ta över.

Totalt har cirka tio platser av olika karaktär undersökts. En geografisk avgränsning finns i valet av Moskva som studieplats och urvalet av platser är begränsade till vad som är nåbart med kollektivtrafik och till fots från vår boplatz vid metrostation Tsvetnoy Bulvar. Att resan skedde under arton dagar i april ger en avgränsning i tid. Den avsatta studietiden för varje objekt och yttre omständigheter utom vår kontroll, påverkade också hur studierna kunde

utföras. Den fysiska miljön har begränsat och avgränsat rörelsen i landskapet och därmed den möjliga upplevelsen.

Vi är förstagångsbesökare på de flesta platser som undersöks, vilket påverkar hur vi uppfattar information och detaljer; en del går oss förbi medan annat får större uppmärksamhet än om vi varit bekanta med platsen. Detta begränsas även av våra vakna timmar och vår egen erfarenhet och förmåga att uppfatta och skissa i landskapet. Vi är under resan påverkade av den tidigare kunskap vi bär med oss om landskapsarkitektur, teori och Moskva.

Disposition

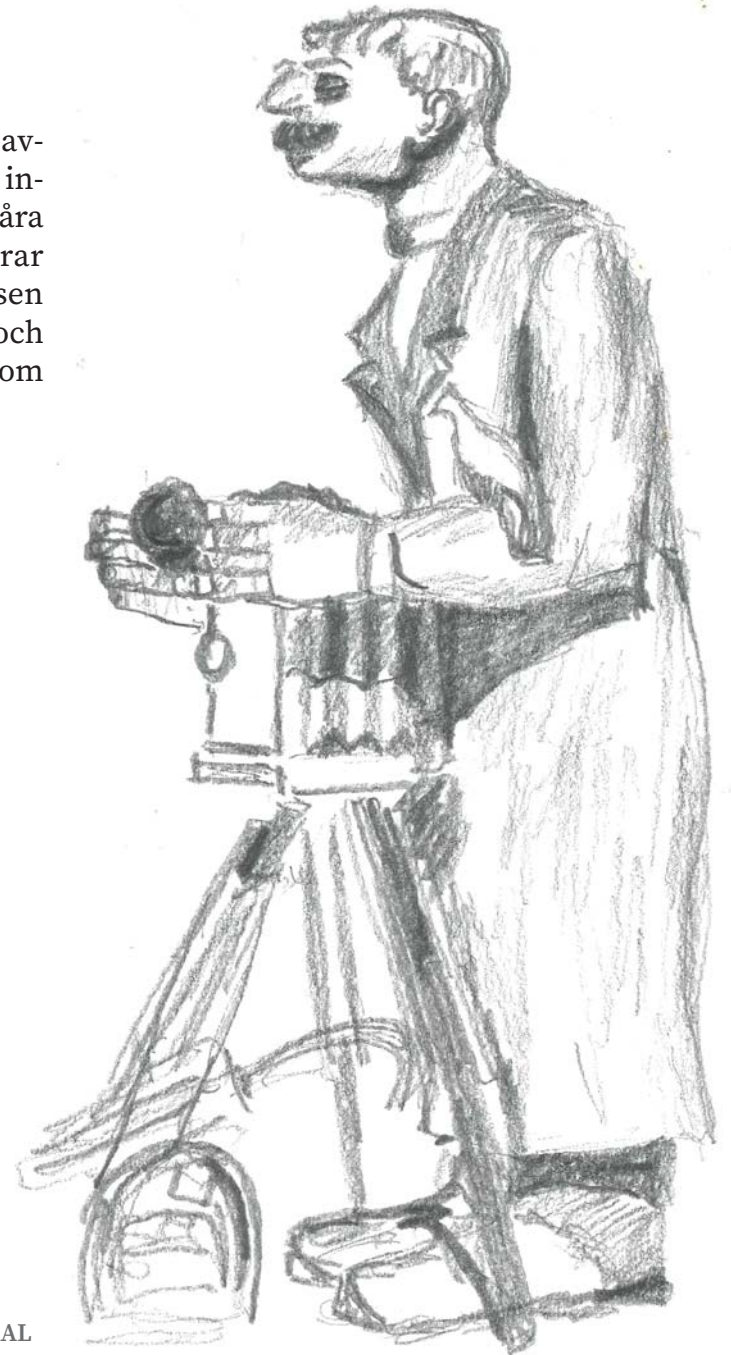
Uppsatsen är indelad i fyra huvudsakliga delar efter följande struktur:

Del 1. Uppsatsens inledning. Arbetets motiveringar och syften beskrivs, vilket ger en positionering inom professionen och vår egen teoretiska bakgrund.

Del 2. Här skapas en teoretisk bakgrund till tre begrepp som uppsatsen är centrerad kring; skissande, rum och plats. Detta för att introducera och problematisera dem samt för att sätta in studien i ett begreppsligt sammanhang. Studierna tar utgångspunkt i texter skrivna av huvudsakligen landskapsarkitekter och arkitekter.

Del 3. Moskva i text och bild behandlar fältstudien i Moskva. Detta är en resultat- och analysdel där några av de platser som studerats och de teman som undersökts under fältstudien presenteras med fortlöpande kommentarer och fördjupningar. Då det är en personlig undersökning av stad och skiss är resultatet inte strikt uppdelat mellan resultat och analys. Bilagan citeras tillsammans med utvalda skisser från fältstudien. Dessa undersöks utifrån litteratur kring rörelse och rumslighet i syfte att problematisera våra egna upplevelser och de tekniker vi använt.

Del 4. Diskussion och reflektion. I den avslutande delen diskuteras de resultat som inhämtats i litteratur- och fältstudie utifrån våra frågeställningar. Som avslutning reflekterar vi kring våra upplevelser av arbetsprocessen och fältstudie. Dessa delar är resonerande och baseras på egna uppfattningar och tankar som uppstått under arbetet.

Litteratur- och begreppsstudier

I detta avsnitt redovisas de tre grundläggande begrepp, skiss, rum och plats, som uppsatsen undersöker.

Om skissande

På Sveriges Lantbruksuniversitets hemsida (SLU 2019) beskrivs skissande som ett av landskapsarkitektens viktigaste verktyg och studenterna spenderar stora delar av utbildningen skissande. Följande avsnitt ger en introduktion till olika användningar begreppet skiss och skissande och hur det används inom landskapsarkitekturen.

Skissens mening och syfte

Begreppet skiss används ofta för teckningar som är snabbt utförda och har ett ofärdigt uttryck (Gustaf III 1790). Beroende på vad som ska fångas eller formuleras kan olika tekniker användas. Skapande människor förespråkar olika tekniker för olika tillfällen. En av de landskapsarkitekter vi använt som inspiration för våra studier är Edward Hutchison som i sin bok *Drawing for landscape architecture* (2016) går igenom olika skisstekniker. Hutchison beskriver till exempel att den minimalistiska linjeteckningen ger en känsla för stadens grundläggande element: "The drawings do not attempt to portray realism, but are cartoons of the streets and spaces." (Hutchison 2016, s. 54).

En annan definition av skissen är i form av ett utkast, ett förslag till något som ska bli och ett "work in progress". Skissen är på så sätt starkt bunden till tecknarens process, känsla och tanke. Birgerstam beskriver skissande som en process för att tydliggöra en idé och att skissen är det spår processen lämnar efter sig. Skissen är därmed inte skissandets mål. Ett projekt kan resultera i hundratals skisser som aldrig återbesöks då slutresultatet är presenterat, men som ger en bild av processens utveckling (Birgerstam 2000, s. 164, 166). "En skiss kan vara hur dålig som helst", menar hon. "Det gör ingenting under förutsättningen att skissen föder en ny skiss. Då är det ändå en nyttig skiss." (s. 166).

Birgerstam menar också att skissen inte behöver vara en visuell bild. Hon beskriver den som en abstrakt form som kan göra korta uppehåll i den fysiska världen men att det inte alltid behövs. Skissen kan vara en samling föreställningar i din hjärna såsom "relaterade ljudbilder, minnen, associationer och tankefrö." (Birgerstam 2000, s. 173). Skissen kan stanna i tankarna och omarbetas där, gång på gång. Ett samtal kan vara en sorts intellektuell skiss, ett verbalt skissande och undersökande. Om skissen får egen materialitet blir den observerbar och därmed kommunikerbar (Birgerstam 2000, s. 173, 174). Skissen kan därmed vara en metod för att visualisera och fånga en tanke. Den kan sätta vardagliga saker i nya perspektiv både inför dig själv och andra.

Skissens ofärdiga uttryck kan göra att den fungerar som en mer lättillgänglig presentationsform till skillnad från exempelvis den digitalt renderade bilden. Med sina snabba former kan den förmedla till exempel ett minne eller en uppfattning genom att tydliggöra information och frambringa känslor. Den snabba skissartade teckningen lämnar utrymme för egen tanke och tolkning hos betraktaren vilket kan egga fantasin och generera diskussion (Corner 192, s. 159). Skissen kan på så sätt sägas ge förslag på form istället för en bild av ett bestämt slutresultat.

Landskapsarkitektens skissande

Skissande utgör inom arkitekturteori och i landskapsarkitektens dagliga arbete en mellanhand som översätter idéer till fysisk verklighet. Landskapsarkitekter arbetar inte med den fysiska miljön som de omvandlar direkt. Idéer behöver därför visualiseras, kommuniceras och representeras för kollegor och beställare och inte minst för landskapsarkitekten själv. Skissen och ritningens karaktär skiljer sig dock väsentligt från det fysiska landskapet.

Landskapsarkitekten arbetar å ena sidan på ett fysiskt avstånd från det existerande landskap denne ämnar omforma. Skissen fyller här en förmedlande och översättande funktion i relation till landskapet. James Corner (1992, s. 144) beskriver i *Representation and landscape* att skissen kan fungera som en idé-katalysator eller ett skapande ombud. Idéerna för omgestaltning kan uppstå samtidigt som skissen. Problemet med detta är att skissen inte är formbar på samma sätt som den fysiska världen. Detta betyder att en diskrepans uppstår mellan bild och verklighet. Å andra sidan är landskapsarkitekten ofta inte heller den som utför själva omformningen av landskapet. Själva anläggningen utförs av andra. Detta leder till att det framtida landskap som landskapsarkitekten vill forma måste förmedlas till anläggarna på ett tydligt och förståeligt sätt genom olika representationsmedium, till exempel bild (Corner 1992, s. 145).

De flesta landskapsarkitekter vill under den initiala fasen i projekt göra platsbesök. Skissen har länge setts som oöverträfflig för att undersöka, analysera och bearbeta intryck från området som ska förändras. Hutchison (2016, s. 16) skriver att skissande i fält gör det möjligt för designern att formulera idéer i direktkontakt med det undersökta. Han menar att den skissande designern gör omvärderingar som sen leder till nya perspektiv på designen. Gordon Cullen (1961, s. 70) beskriver på liknande sätt att skissandet gör att du stannar upp och tittar aktivt. Detta gör att du kan omvärdera till synes självklar information och kan du avslöja illusioner, det som vid första anblick ser ut att vara något annat.

I fält kan landskapsarkitekten använda skissen som en metod för visuell analys och som en hjälpa att formulera av sin egen relation till det undersökta. Tillbaka vid skrivbordet igen finns skisserna med som ett stöd för minnet och i tankeprocessen.

Skissande i fält ersätts, med teknikens utveckling och tidsbrist, i allt större grad av dokumentationstekniker som fotografi eller video. Fotografiet är möjligtvis en snabbare dokumentationsteknik, men plockar upp önskad information som måste analyseras i efterhand (Hutchison 2016, s. 16). I många fall ersätts även platsbesöket helt av studier via datorn där redan tillgängliga bilder och data används, såsom GIS och andra karttjänster.

”The mind becomes freed from day-to-day thoughts, and is enabled to formulate ideas that result directly from engagement with the subject.”

Edward Hutchison,
Drawing for Landscape Architecture 2016, s. 16.

Dessa undersöknings- och analysmetoder har en stor nackdel i att de är begränsade av det tekniska ramverkets förutsättningar (Shibbye & Pålstam 2001, s. 27). De är dock användbara för att undersöka storskaliga sammanhang som inte är observerbara direkt i det fysiska rummet (RAÄ 2017). Att arbeta på distans med omgestaltung av stads- och landskapsmiljö genom kartor leder till att landskapsarkitekten anammar ett ovanifrånperspektiv. Detta ger överblick men gör att den mänskliga skalan och upplevelsen av plats och rum lätt tappas bort (Corner 1992, s. 145).

James Corner nämner tre typer av bilder landskapsarkitekten använder sig av. Den första är projektion vilket beskrivs som den direkta analogin mellan den fysiska verkligheten och bilden av den, såsom kartor. Den andra är notation. Notationer är strikt denotativa och består av symboler. De är ej till för att förmedla en upplevelse eller känsla utan är enbart informativa. Den tredje typen av teckning är den representativa. Den ska förmedla känslan av ett landskap eller vy genom bild. Perspektivet är i ögonhöjd från en viss punkt (Corner 1992, s. 150, 152, 154).

I detta arbete används skissande som ett verktyg för att undersöka och som ett medel att lära känna plats och rum. Skissande undersöks i perspektivskisser, nedskrivna reflektioner och minneskartor och är mer eller mindre avbildande. I efterhand fungerar de ofta som minnesanteckningar som återkopplar till vår upplevelse av platsen.

Om rumslighet och plats

Catherine Dee beskriver i sin bok *Form and Fabric in Landscape Architecture* (2001) att landskapsarkitekter huvudsakligen arbetar med att organisera och dela upp landyta och att rum är resultatet av detta. Rum är därför landskapsarkitektens främsta designmedium (Dee 2001, s. 32). Under landskapsarkitektutbildningen talar vi dagligen om rum och plats. Denna del ger en introduktion till dessa två begrepp och problematiserar hur de används inom arkitektur och landskapsarkitektur.

Rumsbegreppet

Rum är ett begrepp som ofta används på ett oproblematiserat sätt, som om det råder konsensus om var det egentligen omfattar. Ibland betyder rum, i sin vidaste bemärkelse, allting som utgör innehåll inom den yttre verklighetens avgränsningar såsom den upplevs. Men det kan också användas specifikt som en materiell avgränsning av en utsträckning eller inom arkitekturteori som arkitektens arbetsmaterial. I vardagligt tal syftar rum oftast på det fysiska rummet och ett rum med fyra väggar. Men vi kan också säga att händelser kan *äga rum*. Något kan prioriteras genom att det sätts i *första rummet*.

Inom arkitekturteorin finns också betydelsen av rum som en egenskap eller ett mål i sig. Där rumsbegreppet syftar till en upplevelse av rumslighet och används för att beskriva en specifik eftersträvarsvärd sådan. Att målet med rummet är en upplevelse av öppenhet eller slutenhet (Kärrholm 2004, s. 20).

Kärrholm (2004, s. 17) skriver att inom teorin använder alla discipliner begreppet rum på något olika sätt. Detta leder till ett brett och abstrakt begrepp och en oenighet i bildandet av en allmän betydelse. Även David Harvey (2004, s. 1) tar upp detta i Space as key word och menar att den arena inom vilket begreppet rum förekommer tillskriver det olika mening. Ordet kan därmed sättas i en mångfald av kontexter. Rummet måste därför kopplas till mer specifika betydelser och diskurser för att få en mening (Kärrholm 2004, s. 19).

Denna meningsskillnad kring rumsbegreppet förvirras ytterligare av omformuleringar av ordet som skett över tid (Harvey, 2004 s. 1). Inom arkitekturen introducerades det tyska begreppet raum i samband med modernismen på 1920-talet. På 1940-talet kom en engelsk översättning i ordet space. Detta har senare har påverkat betydelsen av svenskans; rum. Det engelska begreppet space indikerar något man kan översätta till tomrum. Denna definition av rumsbegreppet, som formulerades under modernismen och delvis lever kvar idag, presenterade rum som något identitetslöst och

frånskilt sitt innehåll, det kroppsliga och den mänskliga uppfattningen (Kärrholm 2004, s. 20). Rummet var, likt Tabula Rasa, en tom duk som har sin egna spatiala matematik, en geometri (Cresswell 2004, s. 19). Kärrholm (2004, s. 20) beskriver att dessa ord introducerades som ett sätt för arkitekturen att tolka sin uppgift i mer abstrakta och distanserade termer under uppbyggnaden av det moderna samhället. Arkitektens arbete blev på så sätt mindre kopplat till manuellt arbete vilket profilerade yrket som mer modernt, vetenskapligt och objektifierande.

Rum har inom arkitekturteori ofta varit något avgränsat av det materiella. Rummet ses som arkitektens arbetsmaterial och därmed som formbart. I denna kontext ses rummet som något både konkret och abstrakt. Konkret på så sätt att rummet i sig är ett ting, en rymd/utsträckning med en viss form, mått och förhållanden. Abstrakt då det blir fråkopplat en levd kontext och istället kan betraktas som ett objekt i sig själv som därmed kan formas (Kärrholm 2004, s. 19). Kärrholm (2004, s. 20) beskriver att arkitekten i olika delar av arbetsprocessen kan föreställa sig rummets koppling till en verklig situation. Att hen de- och re-kontextualiserar rummet.

Den distanserade synen på rum har senare kritiserats och James Corner (1992, s.147) är en av dem. Han skriver att då rummet skapas av sina materiella avgränsningar är det förenat med

de platsbundna förutsättningar som skapat det. Rum skapas därmed inte ur sig själv utan genom sin lokalisering och sitt sammanhang.

En som använt begreppet rum i en annan betydelse är Henri Lefebvre. Han var en fransk filosof som fördjupade definitionen av rumsbegreppet i sin bok *La production de l'espace* (The production of space, 1991). Rummet är, enligt Lefebvre, en aktivt skapad social produkt som inte är skiljbar från mänskliga och sociala processer. Lefebvre har delat in rummet och hur det produceras i tre delar, en rumstriad. Han introducerar begreppen upplevda rum, föreställda rum och levda rum (Harvey 2006, s. 132).

Upplevda rum är de rum vi kan uppfatta med våra sinnen, interagera med och få erfarenhet av. Detta kan vara till exempel materiella kvaliteter vi kan se och känna (Harvey 2004, s. 8). Det upplevda rummet produceras av samhällets spatiala praktik (eng. spatial practice) vilken blir inneboende i det rum som skapats. Samhället skapar rummet långsamt och både fördjupar och förutsätter det i ett dialektiskt samspel. Den spatiala praktik som Lefebvre tycker är mest påtaglig i det moderna samhället är sammansmältning av den vardagliga och den urbana verkligheten. Våra rutiner förenas med nätverk som länkar arbete, privatliv och nöjen. Det föreställda rummet är hur rummet conceptualiseras av människor. Ett mentalt rum som visar hur vi

uttänkt representerar och föreställer oss världen (Lefebvre 1991, s. 38, 39). När vi försöker beskriva det materiella rummet vill vi göra det på ett sätt som förstås av andra människor. Det sker ofta via abstraktioner via till exempel ord, bilder och kartor som reflekterar den materiella verkligheten (Harvey 2004, s. 8). Det levda rummet är rum som de upplevs av människor. Detta dominerade, och därför passivt upplevda, rum är användarens. Ett socialt rum där förnimmelser, fantasi, känslor och betydelser inkorporeras i vårt vardagliga liv. Det överlagrar det fysiska rummet och skapar symboliska användningar för dess objekt (Lefebvre 1991, s. 39). Det representeras genom känslor, fantasi och konst genom icke-verbala symboler (Harvey 2004, s. 8).

Geografen David Harvey vidareutvecklar Lefebvres rumstriad med tre egna rumsbegrepp; relationella, relativa och absoluta rum. I *Space as key word* beskriver Harvey det absoluta rummet som ett fast och bestämt rum. Det representeras ofta i form av ett obestriddt rutnät såsom privata fastigheter och andra territoriella benämningar. Relativa rum tar fasta i rummets relation till det runtomkring och människors relation till rummet. Rummet är relativt på två sätt. Å ena sidan är rummet påverkat av flera geometrier än en, i representationer till exempel att en fyrkantig karta inte kan representera den runda jorden. Å andra sidan är rummets beskrivning beroende på rummet i sig, dess sammanhang och vem

som bildar avgränsningen. Relationella rum beskriver Harvey att de inte existerar utanför den process som definierar dem. De är därför oskiljbara från det temporala. Detta medför att det skapas inre relationer inom processer eller objekt och därmed inom oss människor. Det handlar om till exempel minnen som vi absorberar i tanken som sedan formar till exempel drömmar. Detta rum är inte fysiskt och går därför inte att avbilda, men känslan av ett relationellt rum kan kommuniceras i till exempel konst (Harvey 2004, ss. 2, 3, 4).

Harvey (2004, s. 9) beskriver att det som verkligen räknas för att börja förstå rum och plats är det dialektiska förhållandet mellan de tre rumsliga kategorier han beskriver. Rum är varken absoluta, relativa eller relationella i sig själva men kan bli en eller alla samtidigt beroende på omständigheterna och det som undersöks (Harvey 2004, s. 5). Att undersöka kategorierna i sig är användbart för att få förståelse för de olika sätten begreppet rum konceptualiseras och används (Harvey 2004, s. 9). Harveys absoluta rumskoncept kan till exempel förklara varför vi inte kunde komma in på vissa privata bostadsgårdar under vår fältstudie eller att vi geografiskt befann oss i Moskva och inte i Malmö. Men det kan inte ge några entydiga svar på frågor som "vad är Röda torget eller vad är Ryssland?"

Harvey anser att frågan "Vad är rum?" inte löser några problem i hur rum konceptualiseras. För

att hitta lösningar borde istället mänsklig praktik undersökas: "The problem of the proper conceptualization of space is resolved through human practice with respect to it." (Harvey 2004, s. 5). På så sätt kan vi fokusera på att beskriva hur en viss mänsklig process skapar ett rum och vilka konceptualiseringar av rum som används inom den processen (Harvey 2004, s. 5). Detta förhållningssätt kan få oss att överväga på vilket sätt vi fysiskt formar vår miljö och på vilka sätt vi både representerar och kan leva det (Harvey 2004, s. 15).

Flera av de texter om begreppet rum som används i arbetet är skrivna på engelska. Översättningar av engelskans space är bl.a. rum, rymd, mellanrum, utrymme och tid. I den här uppsatsen kommer vi i första hand använda ordet rum i bemärkelsen avgränsning och i vissa fall rumslighet i definition som "tomrummet".

TANKEEXPERIMENT Föreställ dig att du befinner dig i en tågagn. Inne i vagnen finns rummet, men det är bara luft. Rummet byggs av sätena, golvet, taket och vagnen, allt materiellt. Rummet finns inne i det. Om du skulle avbilda rummet, vad är det du avbildar? Är det rummet? Hur avbildar du rummet utan att avbilda det materiella? För att beskriva ett rum, skissar vi väggarna eller skissar vi ramen som skapar rummet?

120419 - 01 - LN

Platsbegreppet

Efter att ha undersökt rumsbegreppet kommer vi nu in på begreppet plats. Ordet plats används ofta i vardagligt tal och i teorin, men på en mängd olika sätt.

Tim Cresswell (2004, ss. 16, 17) beskriver att geografi till en början handlade om att dela upp landytor efter dess skillnader och kvaliteter, vilket ledde till bildandet av regioner. Region beskriver han som föregångaren till ordet plats. Den vanligaste och enklaste definitionen av plats är enligt Cresswell en geografisk punkt som har getts mening. Han fortsätter med att beskriva plats som ett sorts objekt, men också ett sätt att se på världen. När vi ser på världen ser vi kopplingar mellan människor och platser (Cresswell 2004, s. 7, 16). Detta meningsseende menar Cresswell (2004, s. 19) är mycket likt Lefebvres definition av levda rum.

Cresswell beskriver att detta meningsseende kan verka som en motståndshandling mot att separera människan från rummet. Mot en värld som har mer fokus på rum än plats (Cresswell 2004, s. 18). Cresswell citerar den amerikanska antropologen Arturo Escobar som menar att västerländsk filosofi sedan Platon har behandlat rum som det absoluta, obegränsade och universella och plats som det begränsade, lokala och bundna (Cresswell 2004, s.14 se Escobar 2001).

Kärrholm (2004, s. 21) beskriver att ett behov

av att re-kontextualisera begreppet rum uppstod under den sena modernismen. Detta ledde till en introduktion av begreppet plats och en utveckling av dess betydelse inom arkitekturteori idag. Även Kärrholm beskriver att plats inom arkitekturteori fått representera ett rum som inte är skilt från sina kontextuella aspekter. Den mänskliga aktiviteten och approprieringen av rum gör dem till platser och de har därmed en oavhängig mänsklig koppling (Kärrholm 2004, s. 23). Plats får på så sätt också mer eller mindre olika betydelse för människor (Cresswell 2004, s. 16).

Platsskapande är en process som sker hela tiden när rum fylls med mening. Platser skapas aktivt genom att människor till exempel möblerar trottoarer, sätter upp skyltar och döper områden. Detta kan ses som en sorts kulturella utövanden som leder till att vi identifierar platser som våra och deras. Vanligare är att platsskapande sker genom återkommande aktiviteter som gör att vissa platser är mer kända för oss än andra, såsom att handla eller låsa cykeln vid ett träd (Cresswell 2004, s. 12).

Plats är också sammankopplat med människors minnen och de formas ofta i efterhand efter den verklighetsbild som personen vill ha. Vi har ärvda och gemensamma minnen i form av vår historia, något Cresswell kallar sociala minnen. Det är vanligt att skapa platser tillägnade minnen. Detta kan ske i form av till exempel museer eller monument (2004, s. 86).

Tuan (1977, s.18) beskriver att när människor vistas länge på en plats kan de få en intim kännedom om den. Men bilden av platsen kan sakna skärpa såvida den inte kan betraktas från utsidan och personen få reflektera över sin erfarenhet. Andra platser kan människor ha en ytlig kännedom om, till exempel som turister eller de kan läsa sig till i böcker. Detta sätt att skapa anknytningar till platser och objekt kan utökas till konceptualiseringar av enorma platser såsom nationalstaten. Ett koncept en person bara kan ha begränsad direkt erfarenhet av. Dessa konceptualiseringar är enligt Tuan ett kännetecken för den symbolskapande mänskligheten (Tuan 1977, s. 18).

An object or place achieves concrete reality when our experience of it is total, that is, through all the senses as well as with the active and reflective mind.

Yi-Fu Tuan,

Space and Place: The perspectives of experience, 1977, s. 18.

Tuan beskriver denna förmåga att känna igen och känna djupt för det särskilda som en del av människors intelligens. Vi ger platser och objekt med distinkta former olika namn så att de kan kännas igen genom både sin form men också dess namn (Tuan 1977, s. 18). Moskva kan kännas igen med sin placering mellan sju kullar, floden som meandrar igenom landskapet och de stora ringvägarna som ger ett avtryck i topografin från ovan. Men också genom ljudet av motorvägar och tutande bilister i eftermiddagsköerna. Platserna i Moskva som vi undersökt genom skisstudier har fått en annan betydelse för oss än om vi bara passerat. Vi har själva gett studierna och studieplatserna namn och har på så sätt fått en relation till dem.

Tuan (1977, s. 3, 12) beskriver plats som trygghet och rum som frihet. Vi är fästa vid den ena och längtar efter den andra. Enligt Tuan (1977, s. 6) är plats där vi stannar upp och rum är rörelse. Man rör sig från plats till plats genom rum. De ställen vi stannar på skapar möjligheten för oss att göra rummet till en plats. Rörelser är ofta riktade mot eller förbi föremål och platser. Dessa rörelser baseras på till exempel avstånd mellan platser och på ett mer abstrakt sätt genom en idé om ett nätverk av platser som definierar ett område. Olika rörelser leder till att rum kan upplevas på olika sätt (Tuan 1977, s. 6, 12).

I engelskan använder man ordet *place* när man talar om plats. Vi har utgått från detta som direkt översättning när vi läst källor på engelska.

TANKEEXPERIMENT Föreställ dig att du befinner dig på en plats. Var är du? Sitter du på "din" plats på bussen på väg någonstans? Om någon äldre går på bussen, ger du bort din plats? Längtar du efter en plats långt borta eller tänker du på en välbekant plats? Kanske på en imaginär plats i boken du läser? Sverige är en plats på jorden. Malmö är en plats i Sverige och Nobeltorget är en plats i Malmö. "Vid mitt köksbord" är en plats i en lägenhet på Nobeltorget. Du platsar i ett lag och du kan sätta någon på plats.

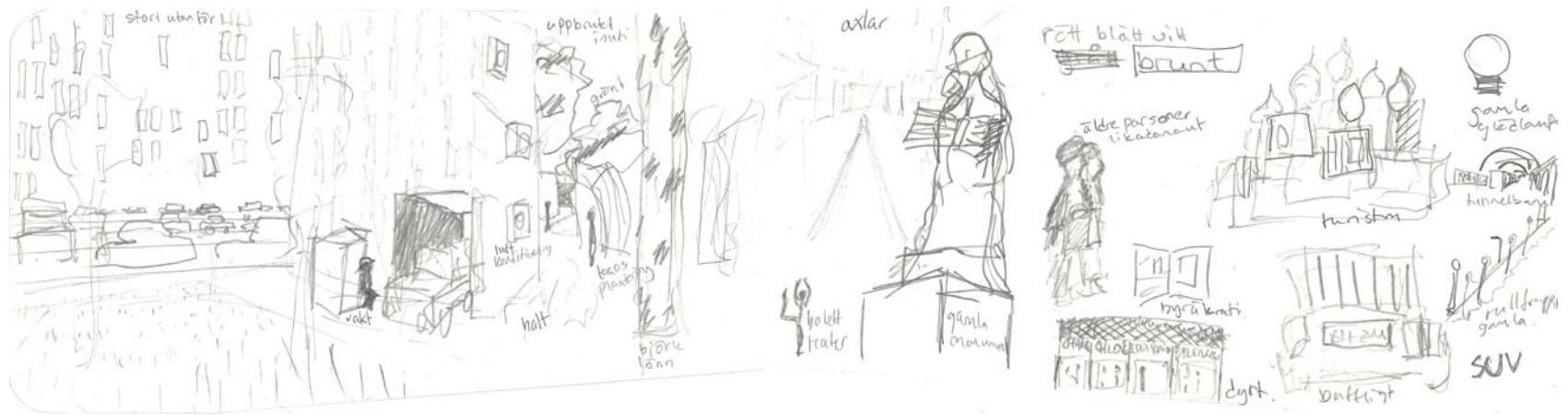
Moskva i text och bild

Om att lära känna plats och rum med exempel och skisser från vår studie i Moskva

Vår uppfattning om Moskva

När vi satt på Arlanda den 6 april och väntade på att få gå ombord på flyget gjorde vi varsin föreställningsskiss av Moskva. Alva har besökt Moskva förut medan Linnea aldrig har satt sin fot i Ryssland. Ingen av oss är vardagligt bekanta med staden. Harvey (2004, s. 9) skriver att de materiella egenskaperna i rum som människor är välbekanta med upplevs som självklara. Det leder till att människor bara uppmärksammar det som sticker ut från det vanliga. Det är utifrån dessa dagliga rutiner i rum som människor får en känsla av hur rums-
liga representationer fungerar och bygger upp rum av representation för sig själva (Harvey 2004, s. 9).

060419 - 01 - AL

060419 - 02 - AL

060419 - 01 - LN

Hur människor upplever det spatiala och temporala förmedlas till dem delvis genom hur tid och rum representeras. De representationer som omger människan i vardagen påverkas både av deras direkta erfarenheter och hur de tolkar och förstår representationer. Landskapsarkitekten, fysikern och poeten upplever förmodligen en plats på tre olika sätt. Även om våra förväntningar inte stämmer med vår upplevelse så sätts upplevelsen i relation till förkunskapen (Harvey 2004, s. 8). Den information vi bär med oss sen innan, till exempel att ha läst en bok om Moskva eller utbildar oss till landskapsarkitekter, påverkar sannolikt hur vi upplever platser som vi besöker.

Eftersom vi reste till en ny kultur som första- och tredjegångsresenärer så har vi en annan syn på landskapet, rum och plats än om vi hade befunnit oss i vår hemstad. Vi ser både med nya ögon på rummen, då vi aldrig varit där tidigare, och samtidigt bär vi med oss en bild av Ryssland och dess kultur sen tidigare. Ur dessa synvinklar kan mycket av det som vi är ovana vid i vår kultur och våra medförda förväntningar på staden att uppmärksammas mer än delar i den ryska kulturen som liknar vår egna.

I efterhand tolkar vi föreställningsskisserna som ett sätt för oss att börja skapa tankar kring staden och platser genom skissande. Att visualisera våra tankar och förväntningar.

Första mötet: Skapa en plan och utveckla en metod

Första mötet med Moskva var överväldigande. Det är en enorm stad med många historiska lager och vi frågade oss själva: Var ska vi börja? Vi hade tillgång till en guidebok (Vorhees & Ragozin 2018), Alva hade tidigare erfarenheter av staden och vi fick även tips från bekanta. Vårt mål med studien var bl.a. att utveckla vår skissteknik och skaffa oss en förståelse för rum och plats. Men vad innebär det? Är hela Moskva en plats? Ska vi lära känna hela Moskva och går det ens? Eller kan Moskva vara många små platser för oss, såsom verkligheten ter sig hemma? Att utveckla vår metod på plats visade sig blir en fortlöpande avgränsning både vid val av studieområden och vid överväganden om vilka teman vi ville att uppsatsen skulle ta upp.

Att komma igång med pennan

Vi bestämde oss för att göra vår första studie på en turistbåt längs med floden. Flodperspektivet är ett vanligt perspektiv för många människor och turister som besöker staden och väljer att spendera dagen på en båt som glider igenom för att ta del av stadens historia och arkitektur. Vi ville se vad dessa människor ges för bild av Moskva. Dessutom får även vi, som nykomna till staden, lite lärdom via båtens audioguide, samt ett annat perspektiv och annan rörelse än till fots. Vi ser dagen som en chans att få lite överblick och komma igång med pennan.

Floden gör ett stort avtryck i Moskva och är ett av de element som påverkar staden, både som barriär och tillgång. De miljöer som bildas längs flodbankarna får ta ställning och sättas i sammanhang till vattnet och planeras från eller mot vattnet. Floden har alltid fungerat som leveransväg och arbetsplats.

080419 - 02 - LN

Vi ser på kanalen som ett av de största stadsrummen/elementen och vill därför utforska det.

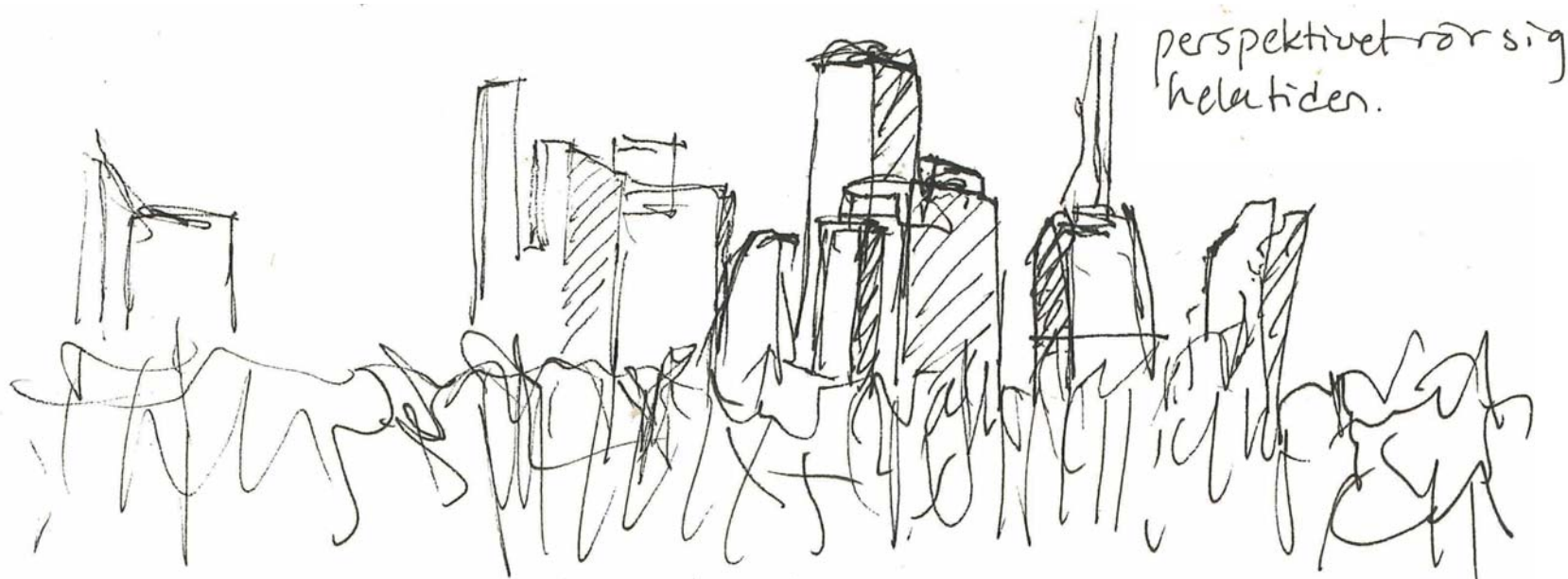
Båtturen ägnades åt förutsättningslöst skissande för att få en första känsla av vad skissande i rörelse innebär. Vi skissade avbildande av det vi såg och båtens hastighet ledde till att det blev snabba skisser av det som fångade vårt intresse, det som stack ut (Resejournal 2019, s. 16).

Det förutsättningslösa skissandet som vi testade under båtturen gav skisserna en högst personlig koppling. Vi tecknade vad som intresserade oss. Skissen visar sedan tydligt vad som upplevdes som intressant och vad som "stack ut". Skissandet upplevdes också som lustfyllt. Skisser baserade på en sådan intuitiv insamling säger mycket om dig som person och dina val, men mindre om en gemensam bild av platsen. Det som finns representerat i

080419 - 06 - LN

080419 - 05 - AL

våra skisser är det som det fanns tid att få ner och kan liknas vid fragmentariska minnen av landskapet. Tillsammans ger skisserna en känsla för delar av landskapets element och fungerar som minnesnoteringar för oss.

Om insamlingen hade skett med förutbestämda regler, såsom med foto, skulle stora delar av den visuella upplevelsen kunna dokumenteras. Det skulle kunna ha fångat saker som nu gick oss förbi. Urvalet vid fotografering sker på andra grunder än vad du personligen tycker är intressant och andra vinklar än de personliga kunde ha lyfts. Men dessa foton hade inte varit direkt kopplade till vår upplevelse av att skissa på en båt. Vi hade inte heller bearbetat och aktivt undersökt landskapet på samma sätt.

Att resa med turistbåt var också ett sätt att flyta med strömmen, både bokstavligt och bildligt talat. Vi behövde inte aktivt välja väg då floden tillsammans med kaptenen valde åt oss, vilket avgjorde vad vi fick möjlighet att rita.

Skissandet tog fasta på de byggnader och de objekt som sticker ut. Vi rörde oss snabbt och blev snabbt trötta och skissandet påverkades av hur ofta vi orkade få nya intryck och hur snabbt vi hann skissa. Mest fokus på husen och den fasad de visar upp. De blir objekt som matas på varandra.

Resultatet liknande en sammanfattning av sträckan snarare än en avbildning av enskilda objekt. Ett fokus på avbildning gjorde att byggnadernas drag reducerades i skisserna till dess volymer och former. Vår ovana att avbilda snabbt genom skiss blev tydlig och många detaljer gick om intet.

Upplevelsen av skissandet i den hastighet båten förde oss kan liknas vid snabbskisser vid krocki, då fokus hela tiden förändrades (Resejournal 2019, s. 17).

Upplevelsen av Moskva var annorlunda under båtturen än det vi upplevde senare under vår resa. Cullen pratar om hur människor upplever staden på olika sätt beroende på deras placering i rummet. Till exempel skapas olika känslor beroende på personen befinner sig över eller under marknivå (Cullen 1961, sid. 9). Efter vår båtresor på Moskvafloden skrev vi i vår resejournal: "Vi befann oss nedsänkt från stadens golv och tittade upp på den. Detta gjorde att vi kände oss mindre som en del av staden och att vi fick smyga oss fram och betrakta den utifrån." (Resejournal, 2019 s 17).

Hur vi läser av landskapet genom upplevelser och representation

Att uppfatta med sina sinnen

Människor upplever sin omvärld genom sina sinnen och tolkar därefter sina intryck. I och med att vi utför våra studier i fält påverkar sättet som våra sinnen tar in omvärlden på vår upplevelse av rum och plats. Kroppen är alltid med oss i vår undersökning och på så sätt närvarande i skiss och upplevelse.

Gordon Cullen skriver i sin bok *Townscape* (1961, s. 8) att det nästan enbart är genom synen vi uppfattar vår omgivning. När vi tittar får vi inte bara den information vi letar efter utan ofta ser vi mer än så. Cullen skriver: "Glance at the clock to see the time and you see the wallpaper, the clock's carved brown mahogany frame, the fly crawling over the glass and the delicate rapier-like pointers [...]" (Cullen 1961, s. 11). Detta konstanta möte med det oväntade gör att hjärnan tar in information som människan inte alltid uppmärksammar.

James Corner menar, till skillnad från Cullen, att människor upplever landskapet som en helhet och att synen därför inte kan särskiljas från de andra sinnena i processen att förstå omgivningen. Corner skriver: "[...] landscape is (experienced) so much more through the body than the eye" (Corner 1992, s. 149).

För Fu-Yi Tuan (1977, s. 10) är att se och att tänka två närbesläktade processer. Seendet, enligt Tuan, är inte enbart ögat som reagerar på ljusets stimuli. Seende är en selektiv och kreativ process där intryck från omvärlden organiseras i flödande strukturer vilket skapar meningsfyllda symboler för människor.

"In English, 'I see' means 'I understand.'"

Yi-Fu Tuan,

Space and Place: The perspectives of experience, 1977, s. 10.

Tuan beskriver människors inläsning av rummet som särskilt beroende av synen. Smak, lukt och hörsel kan inte, på egen hand, göra människor medvetna om världens spatiala karaktär. Tuan beskriver dessa sinnen som "icke-distanserande", alltså att de inte stötar människan att uppfatta avstånd. Men i kombination med de "spatialiserande" förmågorna syn och känsel berikar de människors uppfattning om världen. Till exempel så kan ljud förstora den spatiala medvetenheten och

dramatisera den spatiala upplevelsen. Ljudet kan ge en bild av rummet bakom, trots att människan inte kan se det. Tuan lyfter fram *kinestesi*¹, *syn* och *känsel* som de sinnen som behövs för att människor ska uppleva en känsla av rum och rumsliga kvaliteter (Tuan 1977, s. 10, 12, 16).

Sinnena kan övas upp för att urskilja mer precist det som har betydelse. Vuxna människor har till exempel ofta utvecklat en känslighet för en bredare variation av lukter, till exempel blomdoft. Små barn däremot uppskattar dofter på ett annat sätt. Tuan skriver, som en slutsats av detta, att "It would seem that our nose, no less than our eyes, seeks to enlarge and comprehend the world." (Tuan 1977, s. 10).

När vi kom till Moskva använde vi automatiskt alla sinnen för att ta in vår omgivning och behövde sedan bearbeta våra upplevelser. Det upplevdes ansträngande och vi blev snabbt trötta. En stor skillnad från vad vi är vana vid är de enorma mängderna biltrafik. Ljudet är intensivt vid motorvägarna och väl tillbaka i lägenheten märker vi att hörseln gått på högvarv. Vi går på broar över floden och ser ut över de tiofiliga motorvägarna och måste skrika åt varandra för att höras. Trafiken påverkar även luften och stadens doft av avgas känns ovan till en början, men efterhand vänjer vi oss.

¹"fysiol. o. psykol. den förnimmelse i muskler, sensor o. ledgångar (muskelskänsla) som åtföljer kroppens medvetna rörelser, rörelseförnimmelse." (Gaudelius 1912).

Att rita en bild eller sin upplevelse av rummet

Under tiden i Moskva pratade vi mycket om skillnaderna mellan att rita en estetiskt vacker bild, att undersöka rummet och att skissa vår upplevelse av det. Representation i bild kan enligt Corner (1998, s. 155) vara ett farligt designmedium då designerns fokus kan hamna i att skapa bilder istället för landskap. På så sätt skapas scener och visuella kompositioner baserade på det tvådimensionella bildplanet. Det kan leda till att designen inte tar hänsyn till landskapets ursprungliga form i relation till alla sinnen samt att landskapets spatiala temporala och materiella kvaliteter förbises.

Figur 2: Ceci n'est pas une pipe (Sv: Bildernas opålitlighet), René Magritte (Flickr; Calmansi; 2005)

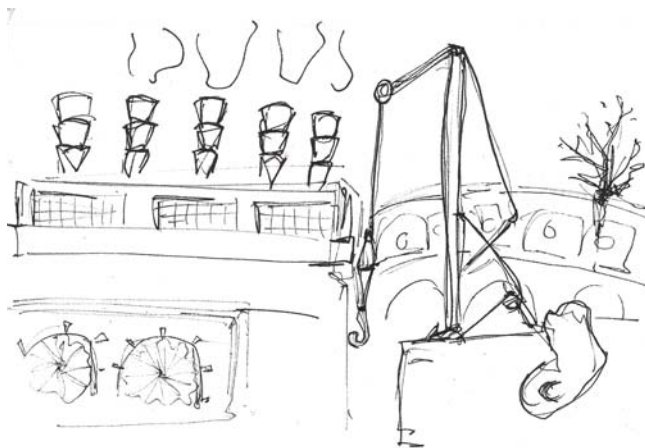
När vi kommit tillbaka till Malmö och kollade igenom vårt material från resan dök en referens upp till René Magrittes tavla *Bildernas opålitlighet*. Tavlan visar en pipa och under står texten "Ceci n'est pas une pipe", översatt "Det här är ingen pipa". Målningen är ingen pipa, det är en målning av en pipa.

En annat liknande citat är Alfred Korzybskis: "A map is not the territory it represents, but, if correct, it has a similar structure to the territory, which accounts for its usefulness." (Korzybski 1955 s. 58) .

Alfred Korzybski skrev att människors förmåga att symboliskt abstrahera verkligheten haft en stor roll i mänsklighetens utveckling. Språket gör, enligt Korzybski, det möjligt att sammanfatta erfarenheter och kommunicera dem till andra. Det är effektivt men vi har färre ord än erfarenheter vilket kan vilseleda tolkningen av verkligheten, kategorier och objekt. Lewis ger exempel på detta genom ett äpple: "For example, the word "apple" is commonly applied to millions of different fruit objects, to the 'same' object at different times and contexts, to scientific events on submicroscopic levels within the fruit object, to inedible fruit objects used for decoration, to mental images of these objects, to illustrations like the one on this page, and even to the combined letters a-p-p-l-e." (Lewis 2011)

Relationen mellan bilden och verkligheten är en komplicerad del i människans konceptualiseringsprocess. Harvey (2004, s. 3) berör detta i sin beskrivning av rummets relativa och relationella aspekter. Då dessa rum är omöjliga att särskilja från dess inneboende temporala skeenden skapar vi inte bara en verklighet utifrån symboler hämtade i rummet men också utifrån representationen av platsen, dess relation till andra objekt och dig själv. I denna process av symbolskapande är medvetenheten om på vilka premisser detta sker viktig.

Ur båtstudien längs Moskvafloden finns en skiss där sammanhanget är av stor vikt för att förstå skissen. Skissen visar ett industriområde med en kran och det finns inget i skissen som talar om att vi har Rysslands politiska högborg Kreml i ryggen. I sig själv så är skissen missvisande och plockad ur sitt sammanhang. Men kan komplettera en upplevelse av Kreml för någon som inte sett andra sidan floden från Kreml. Skissen visar inte på det sammanhang den är med i.

080419 - 07 - LN

Även Corner (1992, s.144) beskriver landskapet som ett resultat av representationer sedimenterade över tid. Vår erfarenhet av landskapet är inte bara baserat på vår direkta upplevelse av det, utan också på det som finns representerat.

Corner beskriver det som omöjligt att avbilda den fulla spatiala upplevelsen av landskapets storhet och att den inte kan representeras utan ändringar eller förenklingar. Skissen kan uttrycka kvaliteter men aldrig den faktiska kvalitativa upplevelsen av landskapets material (Corner, 1992 s. 149). Skissens abstraherande benägenhet kan dock ha relevans, till exempel genom att sätta saker i nya perspektiv och göra vardagliga platser spännande. Abstraktionens funktion är enligt Corner (1992, s. 160) att upptäcka nya sätt att se på saker och att få nya insikter. Syftet är då inte att fördunkla eller rättfärdiga ett projekt genom en skiss utan att skissen på så sätt visar både det fysiska och det symboliserade, det synliga och det osynliga.

170419 - 03 - LN

Att skissa för att minnas

I början av vår resa rörde vi oss mycket i Moskvas innerstad. För att bredda vår studie ville vi efter en tid undersöka sådant som inte var lättillgängligt för oss i närheten av lägenheten eller stod i guideboken (Vorhees & Ragozin 2018). Vi började söka det ryska vardagslandskapet.

Vår fjärde skisstudie tog plats i Kuntsevo. Kuntsevo ligger ett par tunnelbanestationer utanför innerstan. Vi valde platsen utifrån ett radioprogram från Sveriges Radio, där Jesper Lindau rapporterar om detta område i kraftig förändring. Gamla Stalinka-hus ska rivas för att ersättas med 16-våningshus (Lindau 2019). Vi blev lockade av att detta är en plats som med stor sannolikhet inte kommer få finnas kvar i sitt nuvarande skick länge till. Att få uppleva, avbilda och försöka dokumentera platsen, hitta dess rumslighet och kvalitéer innan det är försent. Kuntsevo är också intressant att undersöka då det skiljer sig från Moskvas innerstad genom sin uppbyggnad under 1900-talet och Sovjet (Resejournal 2019, s. 34).

Sedan sovjetunionens fall är Moskva en utav de städer som utvecklats snabbast i världen. En total övergång till marknadsekonomi har initierat en ombyggnad och återuppbyggnad av innerstaden. Det kulturella arvet och en lång historia av snabba vändningar i kultur och politik har lett till en komplex stadsstruktur och en variationsrik stad (Dushkina 2012 s.14, 15, 16). Modernismen tog under Sovjettiden sin totalitära form till extremer i Moskva.

Arvet från 1900-talet har visat sig mest sårbart i omvandlingen av Moskva. Husen, som ofta är statligt ägda, är vanligtvis nedgångna efter årtal försummelse och säljs för låga priser till privata byggherrar. De har lågt historiskt värde och ses ofta som en del i modernismens utplåning av det tidigare ryska arkitektoniska arvet (Dushkina 2012, s. 28).

Behov av att få överblick leder till utveckling av metod

Studien i Kuntsevo pågick under många timmar och över en stor geografisk yta. Under promenaden gick vi från metrostationen Molodyojnaya (Молодёжная) till Kuntsevskaja (Кунцевская). Detta gjorde att vi hade en riktning i bakhuvudet men främst var det sådant som intresserade oss eller behov, såsom hunger, som bestämde vår riktning.

Väl tillbaka i lägenheten kände vi ett behov att få överblick. Vi testade att visualisera vår promenad och våra upplevelser på papper.

Resultatet blev en gemensam minnesplan av dagen. Vi ville se om våra minnen från promenaden var lika eller skiljde sig.

I början av vår promenad i Kuntsevo var avståndet mellan skisserna tätare. Det visade sig att våra minnen av dessa platser var klarare då vi varit mer uppmärksamma. Vi lyckades gemensamt lappa ihop vår upplevelse av dagens rörelse på genom minnesplanen, men överblicken över området var inte tydlig. Detaljer och aspekter av de rum vi skissat mindes vi tydligare.

Tuan skriver att människor kan ha kännedom om staden på olika sätt. Han skriver: "A longtime resident of Minneapolis knows the city, a cabdriver learns to find his way in it, a geographer studies Minneapolis and knows the city conceptually. These are three kinds of experiencing." (Tuan 1977, s. 6). Tuan skriver att en person kan känna en plats på både ett intimt och ett konceptuellt sätt. Människor har ofta lätt att artikulera idéer men svårt att uttrycka det man känner till genom sina sinnen (Tuan 1977, s. 6).

Minnesplanen blev en utveckling av vår metod och vi ritade en efter varje studie som sträckte sig över en större yta, där skisserna kommer efter varandra under en promenad. Vi ritade det vi upplevde och försökte följa den riktning vi gått på pappret. Vi ritade på A3 och la till ett papper där pappret tog slut för att inte känna oss begränsade av papprets yta och istället försöka närma oss minnet av det vi upplevt. Minnesplanen blev för oss med tiden ett verktyg för att komma ihåg och visualisera ett större sammanhang av de områden vi promenerade genom. Den gav också en bra grund för att diskutera våra upplevelser. Mycket av papprets yta är fortfarande vitt vilket ger oss en bild av den begränsade yta av Kuntsevo vi faktiskt fick uppleva och att det finns stora delar av kartan som vi inte känner till.

Minnesplan Kuntsevo

Alla minnesplaner finns att se i vår resejournal (2019).

Minnesanteckningar av Sergijev Posad

Du är ute och går och plötsligt dyker ett minne upp av en helt annan dag på en annan plats. Cullen (1961, s. 11) beskriver att det handlar om att du får syn på något och att det väcker dina minnen, erfarenheter och känslor. Denna känslomässiga reaktion som synen med hjälp av den kringliggande miljön skapar sker med eller utan vår vilja. Det handlar om det oväntade (Cullen 1961, s. 11). Det oväntade hos platser vi upplever är också ofta det som vi minns efter att ha rört oss igenom ett område första gången.

Sergijev Posad ingår i den så kallade "gyllene ringen", en samling av Rysslands äldsta städer nordost om Moskva. Sergijev Posad är känt som ryska ortodoxa kyrkans andliga centrum och inom de gamla stadsmurarna ligger två 1300-talskloster. Vi vandrade från de gamla stadsmurarna, genom de stora villa- och sommarhusområden som växt fram kring nya centrum vid tågstationen. I området fanns också ett antal kvarter som massproducerades under den sovjetiska tiden. Skisstudien i Sergijev Posad ägnades åt minutskisser. Vi satte en timer och fick bara skissa under en minut.

Vi upplevde efter denna studie att snabba skisser fungerar som ett hjälpmedel för minnet lika bra som skissande under en längre tid. Tittar vi på skisserna idag, flera veckor efter vårt besök på platsen, kan vi fortfarande

120419 - 1349 - LN

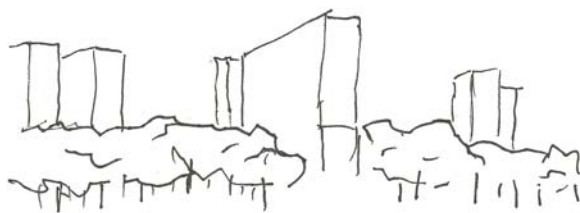
minnas vyn vi snabbt med några streck försökte representera på pappret. Vi minns den leriga vägen, de färgglada men slitna husen och de oregelbundna plåstaketen. Det aktiva betraktandet som skissandet medför gör det omöjligt att inte engagera sig i platsen. På grund av skissandet minns vi ordinära vyer och detaljer som annars hade gått oss förbi. Skissen kan på så sätt beskrivas som ett direkt

120419 - 1349 - AL

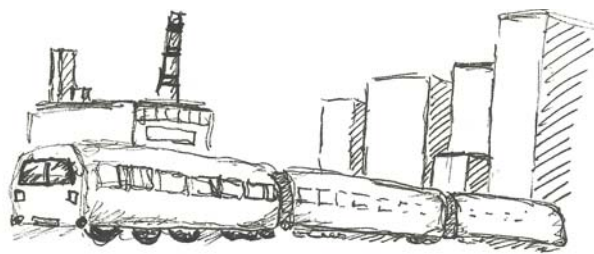
och indirekt minne. Skissen är en kvarleva från vår studie som har fått en egen fysisk form. Samtidigt väcker den våra minnen av platsen.

Vi blev tvungna att pressa oss själva att snabbt hitta det som var viktigt i rummet och fick då mindre möjlighet att reflektera över syftet med skissen. Detta ledde till ett mindre reflektivt

120419 - 1745 - AL

1745

120419 - 1734 - AL

1734

120419 - 1749 - AL

1742

skissande, men att många platser kunde besökas under kort tid. Endast ett fåtal av rummets geometriska element lyckades representeras och platsmässigheten var svår att få med i skissen. Det är nog svårt för någon annan att få en bild av hur området såg ut av våra skisser. Minutskisserna fungerar på så sätt bra för att personligen minnas upplevelser, men är inte så funktionella i ett kommunikativt syfte. De

uttrycker i sig inget mer än det de uttrycker för skissarna.

Den hastighet du färdas i påverkar vad dina ögon kan se. Den tid det tar för hjärnan att hinna registrera och för handen att teckna intrycket är kort vid snabba hastigheter. Att skissa från en båt eller tåg blir som att teckna en förenkling av verkligheten från minnet. Att

resa med snabb hastighet gör det möjligt att få en uppfattning om rummets storhet och får en överblick över större geografiska helheter. Upplevelsen är dock styrd av var tåget är på väg. På tåget från Sergijev Posad gjorde Alva en bildserie med snabba små skisser av objekt och miljöer utanför fönstret och av människor på tåget.

Att förstå rum genom rörelse

I våra studier är rörelse ett av de sätt vi undersökt rummet genom och den är en stor del i hur förståelse skapaför rum och plats.

Rörelser, som att sträcka på sig eller sparka på benen skapar, enligt Tuan (1977, s. 12), den grundläggande medvetenheten om rumslighet. Rumslighet upplevs på ett direkt sätt av människor genom att ha rum att röra sig igenom. Genom att röra sig från ett rum till ett annat övar en person sitt lokalsinne och kan börja orientera sig. En person behöver erfarenhet för att kunna uppfatta en tredimensionell verklighet. Enligt Tuan (1977, s. 15) får människor en känsla av distans genom att röra sig från en plats till en annan, genom att tala och höra och genom att lära sig känna igen perspektivistisk förkortning.

Cullen (1961, s. 9) beskriver att människor alltid har en position i det rum personen befinner sig i eller rör sig igenom. Detta leder till en upplevelse av exponering eller omslutenhet. Denna upplevelse leder till att vi kan beskriva vår relation till och definiera rummet med

“To walk is partly to understand space”.

Kajsa Lawaczeck Körner

Walking Along Wandering Off and Going Astray 2016, s. 15.

beskrivningar som “Jag är utanför det, jag går in i det, jag är i mitten av det”. Detta skapande av relation till rummet bildar en känsla av “här”. Detta leder i sin tur till en beskrivning av dess relation till andra rum, vilket fastställer ett där (Cullen 1961, s. 9).

Att teckna i rörelse eller avbilda en rörelse

Med inspiration från Cullen ställde vi oss frågan om hur rörelse kan representeras och visas i vårt skissande. Till exempel så kan en bild av Kalle Anka som är ute och kör symbolisera rörelse med bara en bild. En representation av något som befinner sig i rörelse. Vi som ser på bilden får ingen förnimmelse av vad Kalle Anka rör sig igenom. Vi ville testa att teckna ”rörelsen igenom” för att komma närmare och studera vår upplevelse av det seriella, det efterföljande varandra.

Att ana rummet framför...

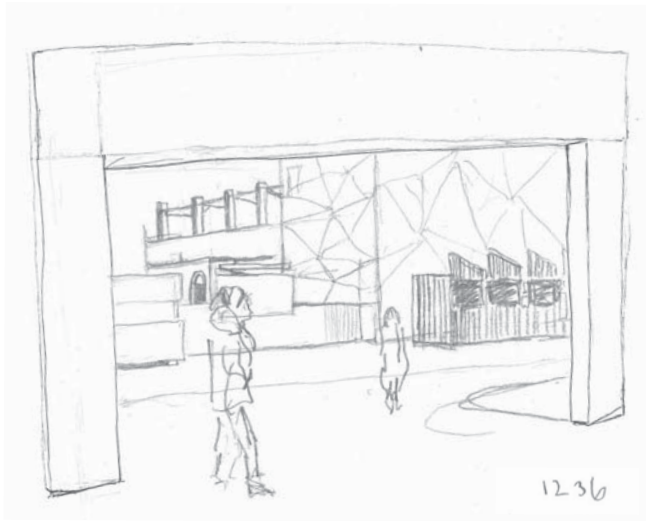
Cullen (1961, s. 9) beskriver landskapet som något som uppenbarar sig för en människa i rörelse genom att dess vyer avslöjas efter varandra. Detta kallar Cullen för *serial vision*. Genom ögat uppfattas staden genom två element: the *existing view* and the *emerging view*. Dessa två beskriver Cullen som delar av en kedja som skapas när vi rör oss igenom något. I *Townscape* finns ett exempel på *serial vision* där betraktaren leds genom en hypotetisk bergsby i en sekvens av perspektiv med tillhörande planskiss. I perspektiven kan du skymta platsen nästa vy iakttas ifrån. Det skapas ett förhållande mellan skisserna och du kan närmare uppleva rörelsen. Betraktaren upplever ett sug in i bilden med det tydliga perspektivet och Cullens användning av ljus och skugga. (Cullen 1961, s. 9).

Detta tog vi inspiration av när vi tecknade i Brödfabriken.

Brödfabriken är en nedlagd fabrik, uppköpt av en oligark och omgjord till ett område med independent-företag i form av butiker, caféer, startups osv. Området upplevs som väldigt "Hipster" och lockar i första hand unga, trendkänsliga människor med visst ekonomiskt kapital. Det märktes inte minst på priserna i butikerna (Resejournal 2019, s. 67).

Efter studien kände vi att vi hade en klar överblick över Brödfabrikens område och att vi egentligen inte behövde göra en minnesplan över platsen. Minnesplanen fick här samma roll som Cullens karta i hans studie. Man kan följa promenaden i både perspektiv och plan.

Se Brödfabriken på nästa sida, s. 44-45.

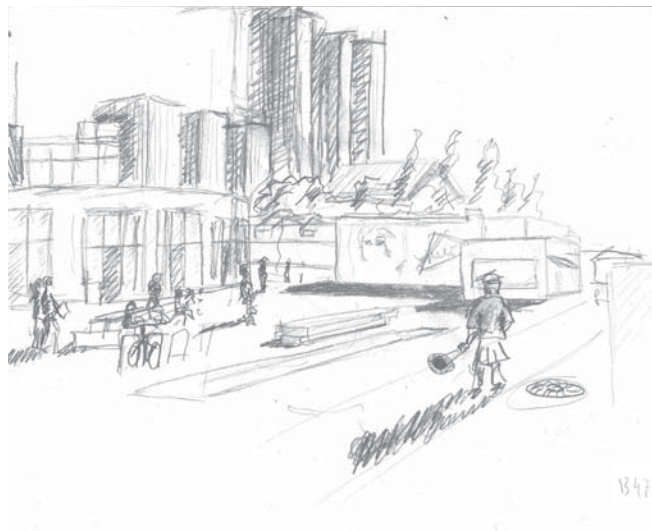
160419 - 1236 - AL

160419 - 1252 - AL

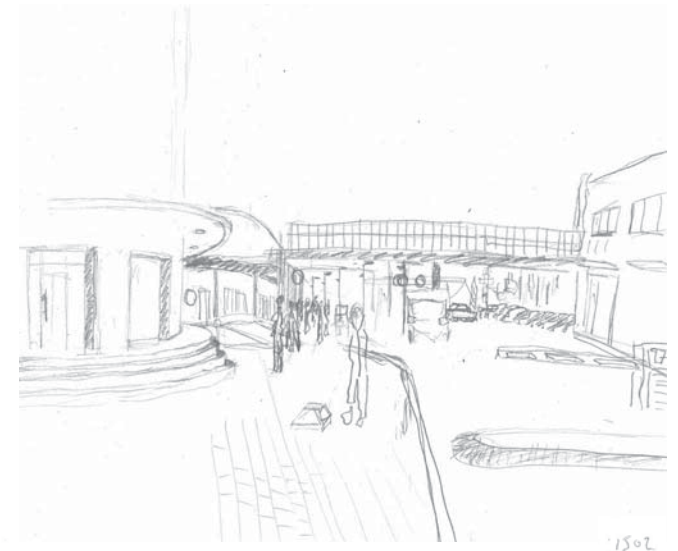
160419 - 1312 - AL

160419 - 1347 - AL

160419 - 1444 - AL

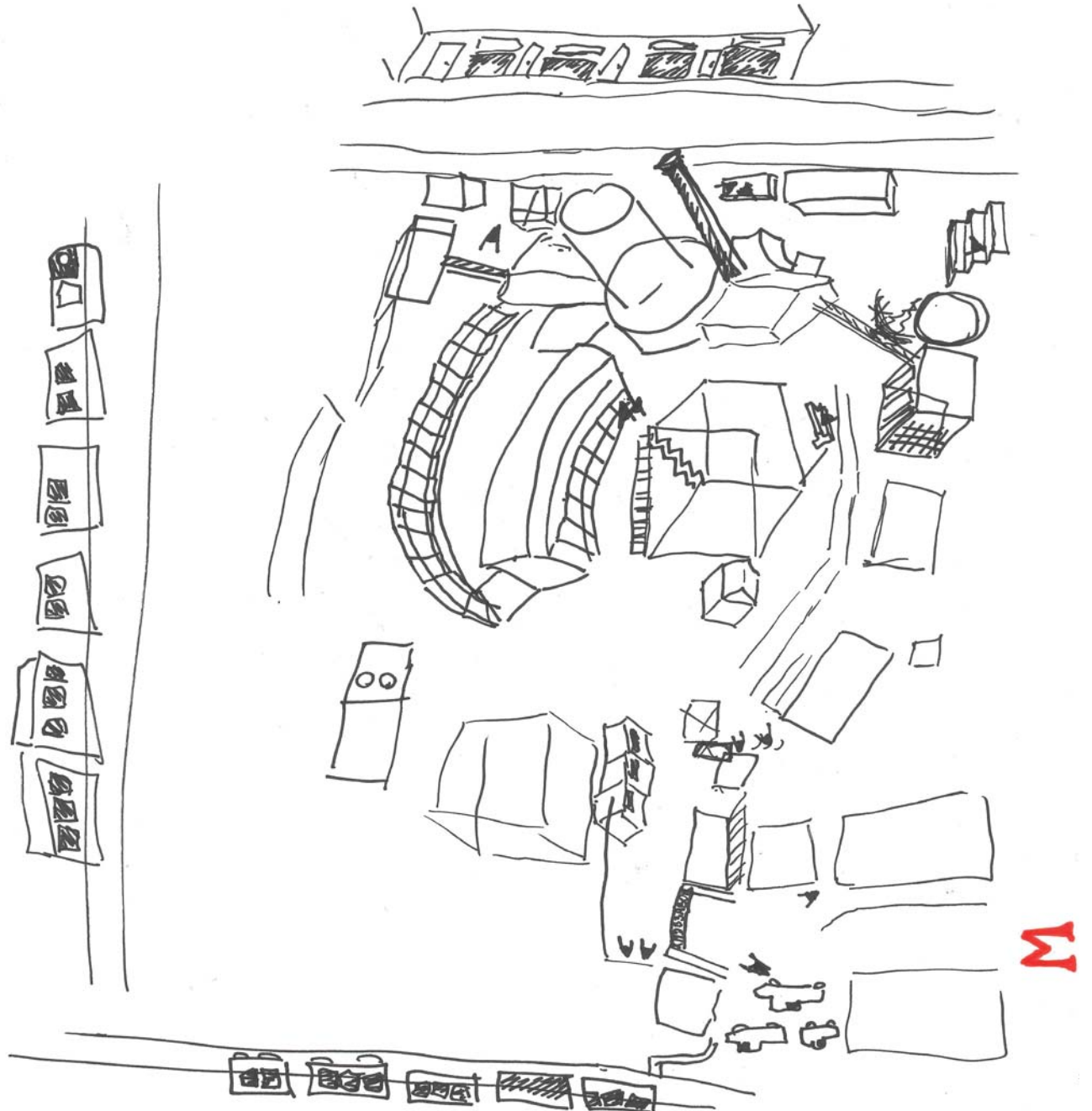
160419 - 1502 - AL

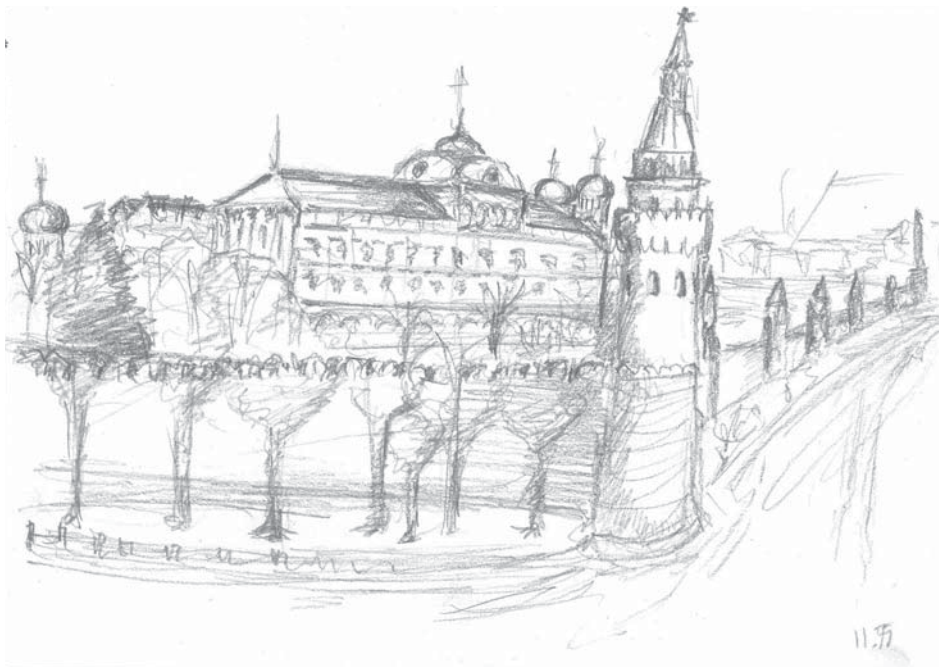
160419 - 1326 - AL

160419 - 1527 - AL

Minnesplan Brödfabriken

150419 - 1155 - LN

Att cirkulera runt...

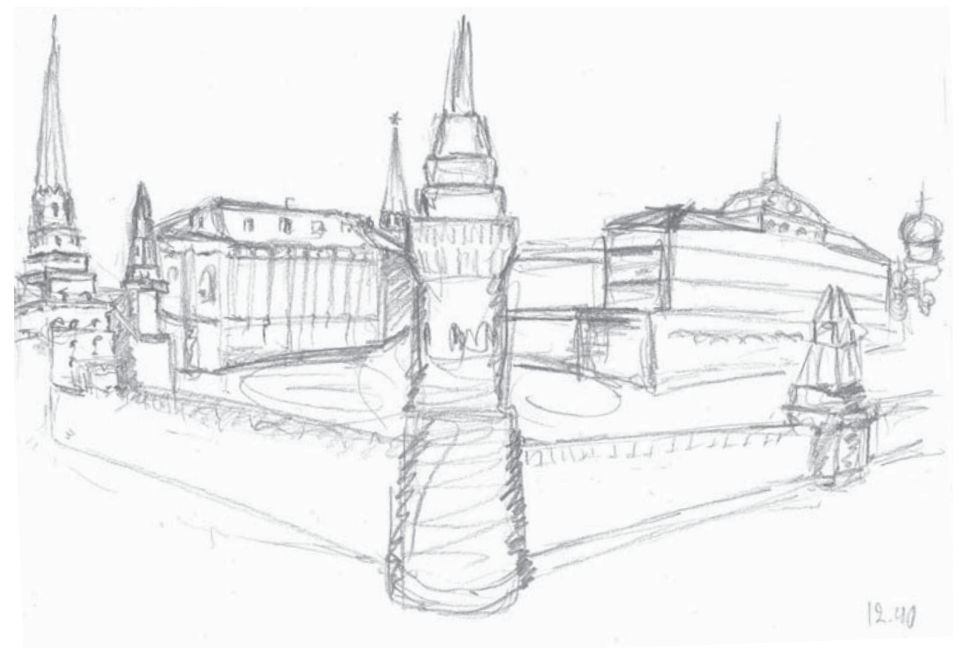
Vi tog även inspiration av Cullens seriella studie 'Westminster Regained' (Cullen 1961, s. 17). Han undersöker hur upplevelsen skulle förändras om bilvägarna framför Big Ben, Houses of Parliament och Westminster Abbey i Westminster i London gjordes om till gågator (Gosling 1996, s. 24). Cullen har ritat vyer i en spiral runtom byggnaderna och närmar sig med varje stopp innergården bakom Westminster Abbey.

Denna studie består också av flera efter varandra följande skisser, men fokus ligger på relationer mellan objektens placering och

upplevelsen av sammansättningen ur olika vinklar vid en rörelse runt dem. Vi testade denna studie under en vandring runt Kreml, Rysslands politiska högborg.

Det blev en lång promenad och det var svårt att komma upp över hustaken och få överblick.

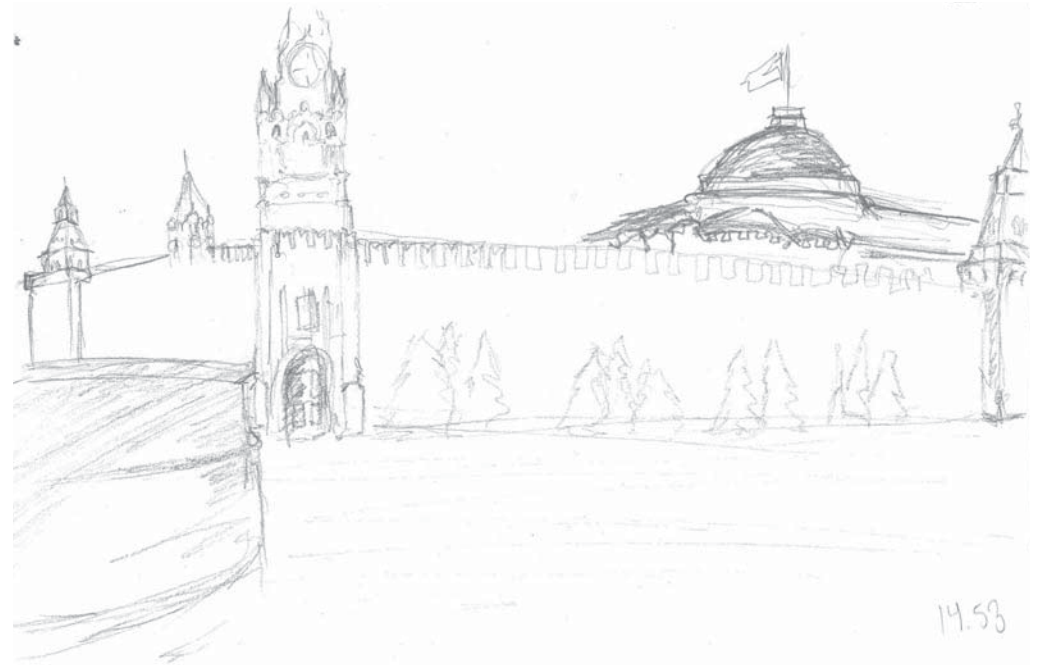
Vi står utanför murarna och vi rör oss runt rummet innanför dem. Vi rör oss runt någonting, ser på någonting, istället för igenom, som när vi tecknar sekvenser.

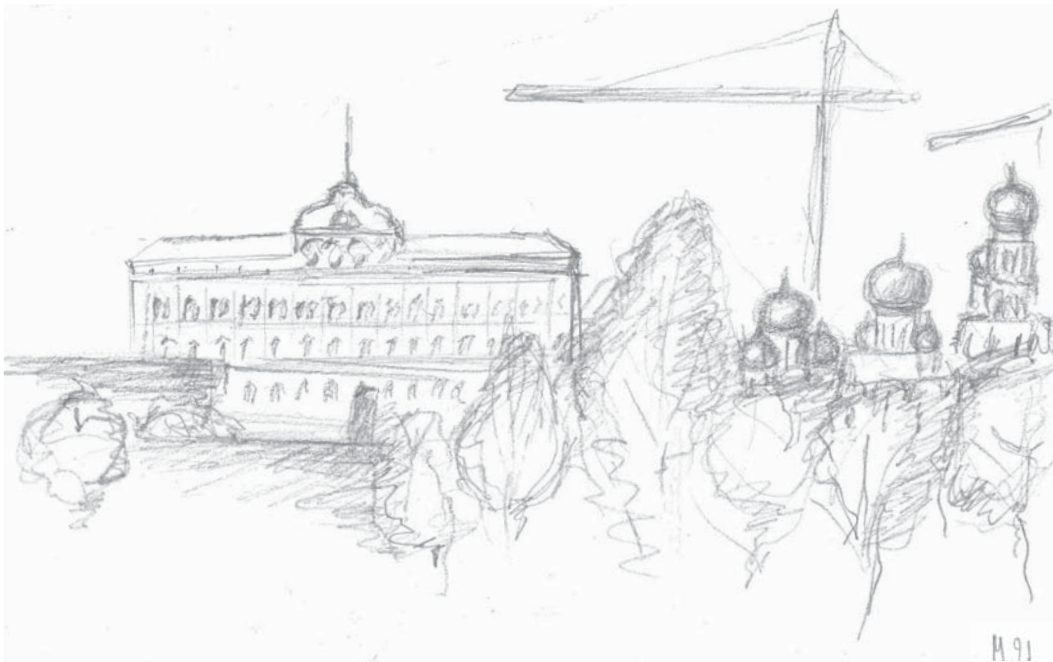
150419 - 1140 - LN

Det finns ett fysiskt och mentalt rum inne i Kreml som påverkar det rummet vi befinner oss i. Närvaron av ett annat, mer politiskt, rum är påtaglig.

Nu ritar vi inte platsen vi befinner oss i, utan Kreml som objekt och det är därför vi ritar så noggrant. Vi skapar en bild. Från början är detta uttalat och omedvetet, men vi låter det ske. Var bild får ta sin tid. Dock är det på skisserna ganska tydligt att vi blir trötta mot slutet, det var en ansträngande fältstudie (Resejournal 2019, s. 61).

150419 - 1421 - LN

150419 - 1453 - LN

Att lära känna Moskva

Att vi befunnit oss i Moskva under arton dagar fick oss att börja reflektera över i vilken utsträckning vi lärt känna Moskva och de platser som besökts. Vi märkte att vi lärt oss mer och mer om staden. Sociala koder och platser relation till varandra blev tydligare. Vi förstod med tiden att vi skulle resa oss för äldre människor på tunnelbanan och vande oss vid att män ibland reste sig för oss då vi är kvinnor. Vi fick en tydligare uppfattning om avstånd, såsom att det mellan Prospekt Mira och Tsvetnoy Bulvar är ungefär tjugo minuters promenad. Vi fick också erfarenhet och blev bättre på att se och registrera vår omgivning då vi dagligen tittade aktivt efter rumsligheter att teckna av. Det gick både snabbare att se dem och att få ner dem på papper. Vi blev tryggare i att röra oss i staden och i vår förmåga att se och skissa.

Erfarenheter av staden samlas över tid

Corner (1992, ss.147,148) skriver att rörelsen genom landskapet leder till att den yttre världen gör intryck på personen. På så sätt lär vi känna en plats och dess geografi genom upplevelser som vi samlar på oss över tid. Var, när och hur upplevelsen sker föregår eller avgör vilken mening som kan hämtas ur landskapet. Denna kontinuerliga beskrivning av landskapets mening sker endast när personen är närvarande, rör sig genom det och är öppen för känsla och ny erfarenhet. Människor är ofta distraherade när de rör sig genom landskapet och därför tar det ofta lång tid att skapa en total upplevelse av landskap (Corner 1992, s.148).

Genom samlande av erfarenhet tränar vi upp våra färdigheter och långsamt förändras vårt sätt att se på världen. På samma sätt tränar vi oss att se och uppleva miljön omkring oss. Corner menar att då platser får oss att minnas och reagera på dem är vår upplevelse av plats och landskap mer ontologisk eller "levd" än vad den är matematisk eller cartesiansk (Corner 1992, s. 147).

Tuan (1977, s. 8) beskriver erfarenhet som ett heltäckande begrepp för de olika sätt en person konstruerar en verklighet. Erfarenhet är kopplat till förmågan att lära sig från vad man har genomgått, en sammansättning av känsla och tanke. Att erfara är att lära vilket

betyder att agera på det givna och skapa från det givna. Tuan beskriver att det givna inte kan kännas till i sig självt. Det vi känner till är en verklighet konstruerad av erfarenhet (Tuan 1977, ss. 9, 10).

Under den sista studien skissade vi återigen med inspiration från Cullens bergsby.

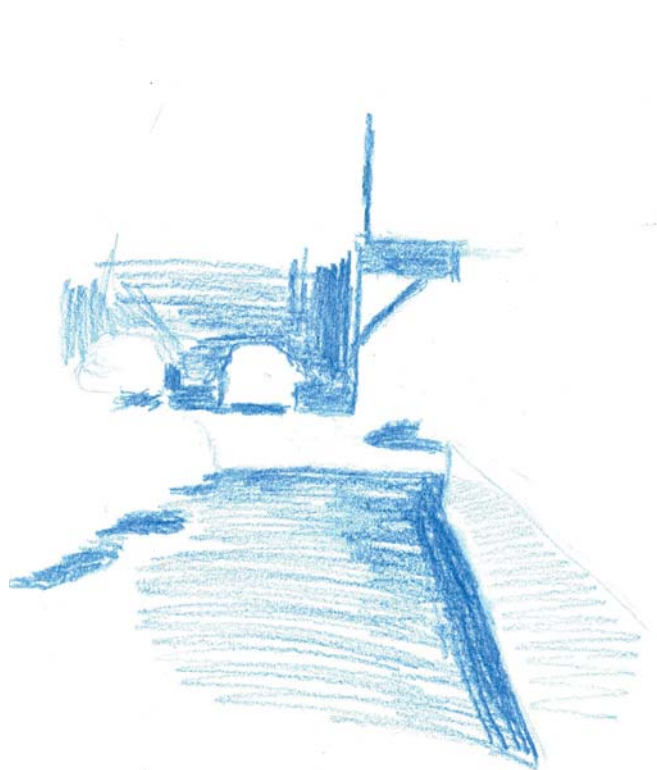
Promenaden från lägenheten ner till Tsvetnoy Bulvar (Цветной бульвар) blev vår vanligaste promenad under resan. Det blev med tiden

180419 - 1254 - AL

en del av vårt eget vardagslandskap. Stråket går genom ett antal tydliga rumsligheter som avgränsas av byggnadernas fasader. Öppningar bildades mellan husens hörn och dess skeva placeringar.

Långt korridorsliknande rum med många portar och grindar på sidorna. Leds genom rummet om man inte ska in någonstans. En ström av människor som verkar veta var det ska gå genom rummet (Resejournal 2019, s. 81).

180419 - 1311 - AL

13.14

Det långa korridorsrummet har kortats av och vi anar svängen runt hörnet och hör barn leka på skolgården längre fram. Det är fredag och tidig eftermiddag och ljudet av föräldrar och farföräldrar som hämtar sina barn och några som fortfarande spelar fotboll på den lilla inhägnade gården spelar upp rörelsefylld vardagsscen för oss. Folk kommer och går.” (Resejournal 2019, s. 82).

180419 - 1325 - AL

13.25

Ett ständigt föränderligt Moskva

Corner menar att den fenomenologiska observation som utgör den mänskliga upplevelsen av landskapet leder till att vi har en viss kulturell synvinkel. Det leder också till att vi idag ser annorlunda på de historiska platser vi besöker än de som besökte platserna när de byggdes (Corner 1992, s. 148). Även om promenaden till metron nu trafikeras av människor på samma sätt som under sovjettiden så är det svårt att beskriva det som samma rum och samma verklighet. Det rum vi skissat är redan när skissen fått sitt sista streck något annat än när skissen gjordes. Den bild vi får av Moskva och de platser vi besöker kommer upplevas annorlunda av andra. De nybyggda husen kommer vara gamla för de som är unga om hundra år.

Cullen beskriver att efter hand lämnas tids-typiska spår i staden och att platser därmed gör avtryck i historien. Detta sker ofta genom det han beskriver i sin rumskategori content. Content är för Cullen det som specificerar att vi befinner oss på en specifik plats och i en specifik tid. Exempel på content är det som bildar stadens yta genom färg, textur, skala, stil, karaktär och personlighet. Miljön omformas med grund i den lokala traditionen och miljön formar i sin tur människor (Cullen 1961, s. 11). Promenaden ner till metron visade på många historiska överlappningar. Kvarterstrukturen i Moskva var annorlunda från det vi var vana vid. Utvecklingen inom arkitektur under Sovjet och införandet av stadsplaner från 1935 och

framåt har påverkat staden enormt. I innerstan är de stora ringvägarna och de radiellt gående vägarna de som skapar de yttre gränserna för indelningen av kvarteren/distrikten (Korobina 2012, s. 47, 56). Inom kvarteren går vad vi upplevde som odefinierade men vältrafikerade gångstråk kors och tvärs ofta med riktning mot de många Metrostationerna. Metron är Moskvabornas vanligaste transportsätt med uppemot tio miljoner resor varje dag (Moskva transport 2019).

De känns som bakgator och inte ens det ibland. Parkeringsplatser och överblivna stumpar som upplevs som helt slumpmässigt skapade rum mellan husen. Huskropparna sätter upp gränserna för ytorna mellan och styr hur fotgängaren kan röra sig. Motsatsen till dessa stråkbildningar i kvarterens inre ligger på utsidan där de stora bilvägarna går. Där är det den stora rörelsen, Moskvas stora ringvägar, som har bestämt rummets utformning då husens placering anpassas till dem (Resejournal 2019, s. 82).

Harvey beskriver hur tid i vissa konceptualiseringar av rum inte behöver ses som skilt från det materiella. Det relationella tidsrummet i Harveys teorier beskriver att "yttre påverkan blir internaliserade i processer eller saker genom tid" (Harvey 2004, s. 3). En händelse eller objekt, såsom att vi fick se far- och morföräldrar hämta sina barnbarn på skolan, kan enligt Harvey inte bli förstådd endast genom det som existerar vid den punkten. Olika

inflenser som påverkar rummet virvlar över rummet i det förflutna, nuet och framtiden och dessa visar sig för oss vid den tidpunkt och plats vi befinner oss (Harvey 2004, s. 4). I denna konstanta ofta långsamma förändring kan vi med erfarenhet läsa av spår, uppleva rummet såsom det ser ut nu och anta saker om framtiden.

180419 - 1212 - LN

Dagens förutsättningar

Landskapet är i sig en levande organism som växer, lever och dör. Tid och väder påverkar strukturer och mönster i det föränderliga landskapet. Samma landskap upplevs väldigt olika beroende på om det snöat, är dimmigt eller vid en skogsbrand. Denna föränderlighet utmanar landskapsarkitektens skicklighet men gör det också svårt, om inte omöjligt, att representera och att för någon annan uppleva landskapet genom t.ex. en bild eller teckning (Corner 1998, s. 148).

180419 - 1234 - LN

Tegelfasader med mycket struktur och in och utskjutande detaljer. Mönster är tacksamma att teckna med det starka solljuset på då skuggorna är uppreparande och starka. Problemet är att hålla ordning på formerna, så att de stämmer med varandra. Om det ens är relevant för känslan och upplevelsen av bilden (Resejournal 2019, s. 82).

180419 - 1254 - LN

1254

“The scottish colourists in the early 20th century practised the idea that it is possible, when looking hard enough at a sunlit landscape, to see the complementary colours of a subject in the shadows. The skill of training one’s eye to be able to do this takes time to develop.”

Edward Hutchison

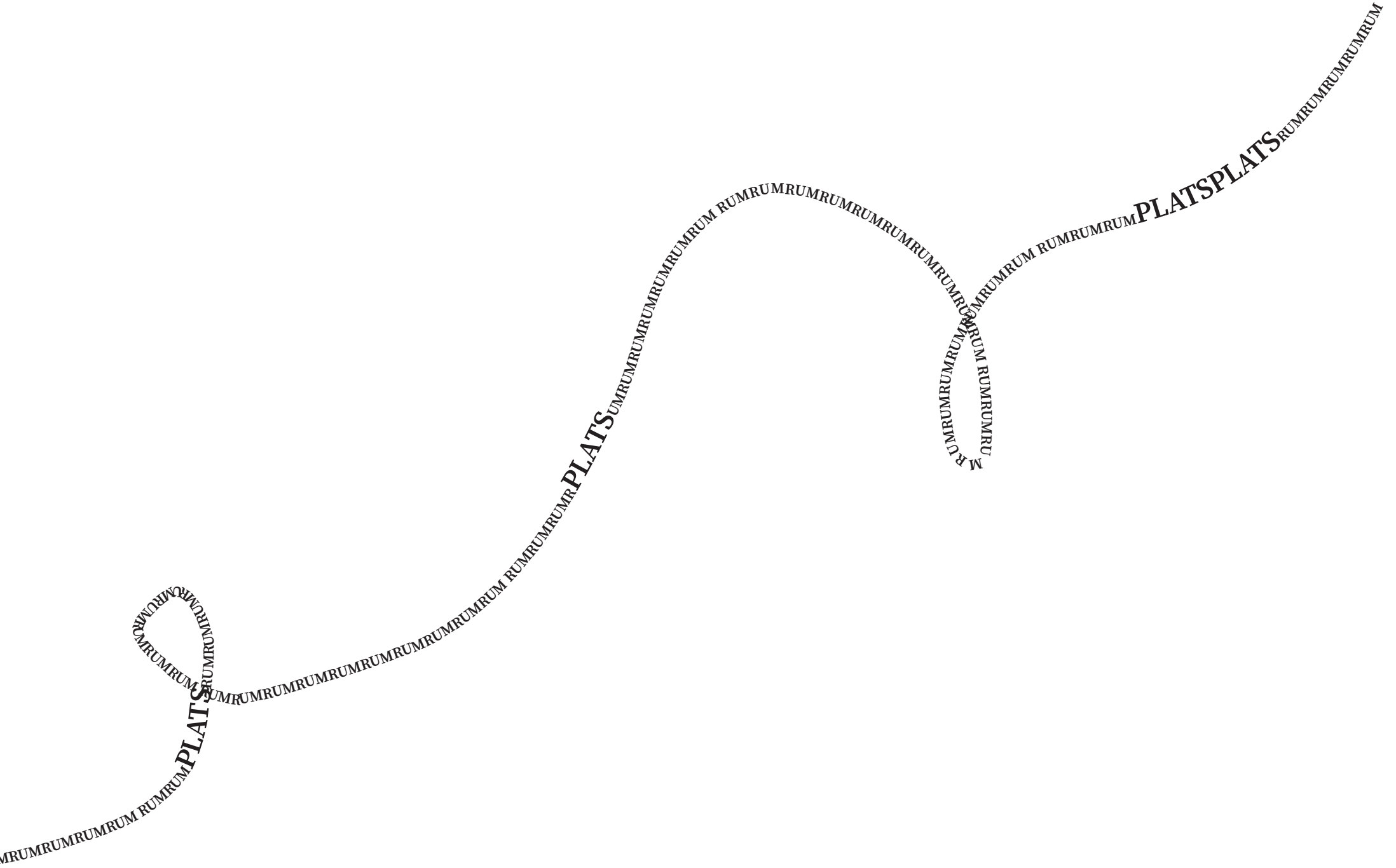
Drawing for Landscape Architecture 2016, s. 25.

Huset i mitten av skissen sticker ut som superorange då huset är starkt upplyst av solen och upplevs mer orange än vad det är i kontrast till de närmsta fasaderna som ligger i skugga (Resejournal 2019, s. 80).

Står vid kortändan av föregående rum, i öppningen till nästa. Rummet ligger till stor del i skugga men ljusnar i mellangrunden för att hamna i skugga igen längst bort. Nästan svårt för ögonen att urskilja rummets beståndsdelar efter att ha badat i solljus i tidigare skisser (Resejournal 2019, s. 82).

Vi närmade oss slutet av april och vårsolen var stark. För att få ett nytt förhållningssätt till skissandet testade vi att skissa med färgpennor

och detta gav nya resultat. Kanske var det dagens förutsättningar med det starka solljuset som påverkade vårt val av skissmaterial och sättet att skissa på. Upplevelsen av färg och starka skuggor var det som skiljde denna dag mest från andra. Det visade sig svårt att rita avbildande för att försöka identifiera de exakta färgerna så som vi upplevde dem. Alva valde att börja skissa någon typ av valörteckning med bara skuggor för att få fram form. Valet av färgpenna avgjordes av den färg som Alva upplevde tydligast i skuggan. Under utbildningen har det nämnts att skuggor innehåller komplementfärgen till den färg som ljuset har och upplevelsen av färg därför skiljer sig mycket åt med avseende på olika tidpunkter på dagen, året och vilket väder det är.

Diskussion och reflektion

Diskussion

Förståelse

Studierna visar på att förståelse för plats och rum genom skissande i fält utvecklas särskilt genom att skissandet leder till ett aktivt betraktande i direkt relation till studieobjektet. När du skissar stannar du upp. Du tar dig tid att notera rummet; hur det ser ut, känns och låter. Du får uppleva vad som händer på platsen, vilka människor som rör sig där och hur de använder den. Du kan söka upp och interagera med rummet på sätt du inte skulle gjort utan att aktivt intressera dig för det. Medan du skissar och tittar kan du efterhand och med övning urskilja kvalitéer och se det som "gör"

platsen. Sådant som ur olika synvinklar borde bevaras eller kan förändras. Ju längre du tittar desto mer av rummet uppmärksammar du, rummet kanske till och med hinner förändras. Allt detta bidrar till att du kan skapa en relation till rum och plats.

Den förståelse eller kunskap som utvecklas för plats och rum ur skissande i fält är beroende av skissarens erfarenheter, bakgrund och person, dennes färdigheter i skissande i fält och rummets förutsättningar, likväl som vilken tid i historien, på året och på dagen skissandet sker. Då vi besökt de flesta studieobjekten endast en gång är vår upplevelse av skisstudierna bundna till de fysiska förutsättningarna under den dagen. Upplevelsen av till exempel väder är starkt sammanflätat med upplevelsen av rum och plats vilket gör att vi minns och tolkar olika studier på olika sätt. Själva skissandet kan också ha påverkat vår upplevelse och vilken förståelse som kunnat utläsas av rummet då vi inte vanligtvis använder skissande för att skapa relation till det.

Vår studie visar på att en viss förståelse för plats skapas genom skissande i fält. Rummets materiella egenskaper var lättare att studera genom skiss än plats, om plats definieras som ett rum fyllt med mening. Platsspecifika egenskaper kunde läsas ut huvudsakligen av kulturella och sociala markörer som uttrycktes i rummets materiella egenskaper såsom material, färger och händelser i rummet. Skisstudien av promenaden till Metron sticker

ut ifrån de andra studierna då denna studie utfördes längs en promenad vi gick flera gånger per dag. Genom detta byggdes en större kännedom upp rummen och meningsbildande händelser och förändringar i rummet kunde läsas ut över tid. För att utläsa ytterligare aspekter av det meningsbildande i rummet, plats, kan det därför vara troligt att studier kan behöva utföras över längre tid eller att andra undersökningar utförs parallellt för att komplettera skisstudierna.

Förståelse för platsens sammanhang utvecklas i fält huvudsakligen genom rörelse. Vi rör oss genom rum från plats till plats vilket gör oss uppmärksamma på dess relation till andra platser. Detta visade också studien av Metro-promenaden. Då vi rörde oss ofta i studieområdet så placerades denna studie i ett geografiskt sammanhang då vi vid olika tillfällen närmade oss lägenheten från andra håll och på så sätt kunde sätta den i relation till annat och i förlängningen börja orientera oss.

Skissens roll och kunskapsprocess

När du skissar pågår en kunskapsprocess. Att ha kunskap om någonting är att ha processat data vilket resulterar i ett resultat. Information och data är oprocessad, medan kunskap är testad data där slutsatser dragits; en relation till studieobjektet har skapats. Till exempel: rådata i landskapet såsom att där finns blommor, hus och träd är i sig själva till synes neutral information (det absoluta rummet). Kunskap om landskapet är att ta denna data

och processa, tolka och göra den meningsfull. Du som tolkar väger rummets beståndsdelar fram och tillbaka för att få en helhetsbild.

Detta är en personlig process som skissen kan spela en roll inom. Skissen finns i det fysiska rummet och kan bli ett medel att forma tanken till ett objekt över tid i en skissprocess. Skissen kan med detta angreppssätt vara en del i en dialog där information, slutsatser och relationer kan omprövas i fysisk form och bli konkretiserad utanför skissarens tankar och känslor. Sättet denna process utförs på, på vilka premisser och hur medvetna vi är om vår egen roll i skissprocessen och i sin tur omformandet av platsen avgör hur lyckosamt slutresultatet blir. Vi behöver studera processen och vid behov omforma vår förståelse för den för att komma fram till slutsatser som är förankrade i verkligheten och inte enbart i våra föreställningar om den. Skissandet har hjälpt oss samla minnen, referenser och erfarenheter inför framtida skapande och omgestaltande arbete, men också hjälpt oss att börja tänka på processen som ett mål.

Skissen kan få olika roller i landskapsarkitektens process. Vilken roll skissen tar avgörs av skissarens erfarenhet och möjlighet att se, upptäcka, reflektera och kommunicera rum och plats samt platsens och rummets avläsbarhet för skissaren. Även medvetenheten och vanan hos skissaren när det gäller mottagare och syfte med skissandet ger olika förståelse för platsen och avgränsar fokusområdet för

särskilda skisstudier. Skissarens medvetenhet om skissandets olika roller och begränsningar i att se, undersöka, reflektera och kommunicera rum och plats spelar stor roll i hur denne väljer att komplettera sina studier med andra metoder som visar på andra aspekter av studieobjektet.

Skissen är för landskapsarkitekten ett hjälpmedel i att formulera idéer på vägen mot en slutgiltig produkt eller undersöka ett objekt eller fenomen. Skissandet är en del i en omformande process och har rollen som medlare mellan landskapsarkitekten, andra människor, den befintliga platsen och den tänkta omformningen. Landskapsarkitekten arbetar i alla skalor, från stort till litet, och ofta med levande material, komplicerade situationer med olika intressen och både i ett då, nu och i ett framtidsperspektiv. På så sätt har landskapsarkitekten i fält en syn på rum och plats som de flesta andra inte har och ett bakomliggande omvandlande syfte. Hen kan sägas skapa en delvis professionell relation till rum och plats.

I efterhand frågar vi oss själva om vi hade skissat annorlunda om vi i skisstudierna till exempel hade skissat för att ge förslag till en tävling. Hade skissande i syfte att omforma platsen eller staden tagit en mer analyserande eller klassisk form, såsom plan eller snitt, för att försöka hitta behov eller brister? Det omformande syftet kan ha varit med oss ändå, då vi är blivande landskapsarkitekter

och vår syn på rum och plats har påverkats av vår utbildning. Under vissa delar av studien upplevde vi en förvirring i vad det innebär att skissa för att lära känna och om det är något annat än att avbilda. Förvirringen skulle kunna förklaras med att vi, i och med utbildningen, är vana vid att omforma platser och därför ovana vid att enbart betrakta eller skapa vår egen relation till plats. Detta skulle kunna tyda på att landskapsarkitekten lär sig distansera sin person från plats och rum i utbildning och profession till fördel för abstrakta rumsbeskrivningar som till exempel geometriska. Inom professionen finns det en tendens att värdera frågor som ger entydiga svar högre än de som ger mångtydiga svar. Det kan leda till att omformande processer kopplar bort rummets subjektiva och efemära egenskaper såväl som landsarkitektens person och upplevelse. Under vår studie var skisserna i sig slutresultatet och vårt distanserande sätt att se på rum och plats kan ha varit del i att vi ofta föll tillbaka på perspektivistisk avbildning för att det upplevs som ”säkert” att rita världen på det sätt den förväntas se ut. Man blir sällan ifrågasatt. Istället för att ifrågasätta hur sättet vi skissade på gjorde att vi lärde känna rum och plats ifrågasatte vi skissens uttryck eller kommunikerbarhet i relation till att någon annan skulle läsa av den. Vi skulle i skissandet istället ha kunnat ifrågasätta mottagaren av skissen, reflekterat över vad våra tankar och känslor grundar sig i och satt mer värde i vår subjektiva upplevelse. Vi hade också kunnat undersöka vilken konceptualisering och idé

som skissen bygger på, undersöker, reflekterar och kommunicerar.

Skissandets roll i att kommunicera platserna vi besökt är framförallt som ett diskussionsunderlag för dialog mellan oss. Skisserna är knappast representativa för de platser vi besökt och ett försök till en närmare beskrivning av den direkta upplevelsen av rummet hade krävt fler insamlings- och representationsmetoder eller att läsaren besöker platserna själv. Läsaren kan få viss hjälp i sin föreställning av rummet i skiss tillsammans med våra texter. Dessa är också högst subjektiva och skulle möjligtvis kunna ses som en tolkning av vår upplevelse och ett spår av vår process att förstå och skapa relation till rum och plats.

Skissandet och det aktiva betraktandet hjälper dig att minnas. Detta gör att skissen kan användas som minnesanteckning för att kommunicera till sitt framtida själv. Att skissa minutskisser visade på att snabba skisser av många platser inom ett område skapar minnesbilder som är tydligare än om vi inte hade skissat och att vi fick en viss överblick över stora avstånd och därmed den stora kontexten. Tidsbegränsningen ledde dock till att vi inte undersökte och stannade i rummen lika länge och att förståelsen för det enskilda rummets mening blev mer ytlig. Våra minutskisser fick oss att fundera på om vi lyckats fånga rum men inte plats.

En skiss kan inte på distans representera den

totala sinnliga upplevelsen som ges av att uppleva rum och plats. Den tredimensionella upplevelsen av landskapet föreställs genom en tvådimensionell representation. De övriga sinnliga upplevelserna föreställs endast som konnotationer till upplevelsen, till exempel genom en anteckning om ljud av bilar eller vinden i håret. Det är möjligt att en teknisk utveckling där gränsen löses upp mellan olika dokumentationsmedia, såsom ljudupptagning och skissande, skapar en annan förståelse för skissande och en utveckling av begreppet i en bredare bemärkelse. Detta kan skapa ytterligare möjligheter att utveckla skissande i fält för att representera andra sinnliga upplevelser.

I flera av de texter vi studerat beskrivs synen som det främsta sinnet vi tolkar och upplever världen med. Skissens framförallt visuella egenskaper kan i relation till det dominerande synsinnet få en auktoritet gentemot mottagaren. Detta kan leda till att andra sinnliga och rumsliga upplevelser förbises i det existerande rummet.

En avskalad skiss är spännande då den kan trigga fantasin hos betraktaren och användas som ett kommunikationsverktyg för att tydliggöra rumsliga aspekter eller visualisera idéer för andra. I och med att skissen utgör en abstraktion av en verklig situation kan dock information förloras eller misstolkas i en tolkning i andra hand. I rollen som kommunicerande medel har bilden en styrande ställning gentemot andra media. Det projicerade i

skissen har en påverkan på människor genom att det tolkas i direkt relation till den mätbara projektionen av den existerande platsen, likt Magrittes pipa och relationen till den verkliga pipan. Bilden blir sedd som objektet den avbildar. Det är som landskapsarkitekt viktigt att se denna relation och representationen för vad den är och inte som en oavhängig spegelbild av det existerande rummet. Det gäller också att vara medveten om hur en abstraktion kan tolkas av andra så att den inte förvrider verkligheten mer än nödvändigt.

Konceptualisering

Vi upplever att vår skisstudie har lett till att vi skapat relation och i viss grad förståelse för de platser vi besökt. En ytlig relation till rum och plats kan sägas skapas så fort vi stiger in i det, kanske till och med så fort vi hör talas om en plats för första gången. När vi får höra "Kuntsevo är en förort" kan tas som exempel. Våra föreställningar om detta "Kuntsevo" kommer vara vår sinnebild tills vi får uppleva platsen och kan utveckla en relation till den. Den aktiva fältstudien och skissen skapar på olika sätt en djupare relation men också en annan relation än den som byggs upp av människor i sitt vardagslandskap.

Platsen förändras i sig själv över tid, såväl även kulturella och samhälleliga förändringar som människors relationer till och minnen av platser. På så sätt förändras betydelsen av platsen och beroende på hur denna konceptualisering av rummet används av olika

människor omformas vår förståelse för det. Exempelvis såsom begreppet rum byter mening i olika sammanhang och har förändrats över tid. Förändringarna kan var mer eller mindre synliga i det fysiska rummet. Under studien har vi själva upplevt detta genom att vi som olika personer kan få olika uppfattning av rummet och platsen och att vi sedan diskuterar våra upplevelser leder till en omvärdering eller tolkning av den. Tolkningen av verkligheten är kopplad till det upplevda och påverkas av olika personers tidigare erfarenheter, deras levda rum. Denna tolkning förstärks eller ifrågasätts genom dialog mellan människor och leder till sociala överenskommelser eller meningsskillnader som läggs till vår föreställning av rummet. Denna dialog leder till att en mer gemensam föreställning av rum och plats skapas vilken ofta ses som den mest "sanningsenliga bilden". Att lära känna plats och rum kan därmed ses som en subjektiv process utan någon annan mening än den vi lägger till den eller kommer överens om. Synen på rum och plats blir därmed föränderlig. Vi har inte förväntat oss att förstå allt om Moskva eller platserna vi besökt men har börjat komma närmare en konceptualisering som är mer nyanserad än den vi hade innan vi reste dit. Vi har med och efter resan ändrat vår syn på platskännedom. Att det inte är ett fast tillstånd utan, som så mycket annat, en del i en process.

Hur värderar vi Gordon Cullens metod efter de egna erfarenheterna?

I början av vårt arbete lade vi mycket fokus på att undersöka Gordon Cullens bok *Townscape*, men han fick med tiden mindre och mindre plats i uppsatsen. Hans iakttagelser fanns med oss på resan och vi lät oss inspireras av hans studier, till exempel *serial vision*. Vi kunde notera ett litet hus bredvid ett stort och säga: "Det är nog det där Cullen menar med *optisk illusion*".

Cullen är bra på att lyfta det som vi vanligtvis kan uppleva som självklart, både detaljer och större strukturer. Han beskriver människors upplevelse av att vara i rörelse och hur det ger ett mer dynamiskt perspektiv på rum och plats. Han förtydligar att man konstant befinner sig i ett rum och på en plats men också alltid utanför ett annat och att mellan dessa platser sker en dialog.

Anledningen till att uppsatsen inte undersökte Cullens metod var att det var svårt att hålla hans personliga åsikter om stadsbyggnad ifrån hans teorier. Han gör sällan något försök att vara objektiv eller ens resonera om alternativa tolkningar till de egna. Med sin anglosaxiska bakgrund och ett favoriserande av engelska städer använder han metaforer som är starkt kopplade till den engelska kulturen. Ofta är de argument han för fram, för eller emot något särskilt fenomen, svaga eller inte underbyggda. Ett exempel är när Cullen skriver om att det

viktigaste med landskapets kategoriseringar, såsom stad och industriområde, är att deras karaktärer hålls starkt åtskilda. Han skriver: "Without distinction between one thing and another all we get is a form of porridge which will maintain life only if one can refrain from vomiting it up." (Cullen 1961, s. 57).

Man kan fråga sig varför Cullen har behållits i "landskapsarkitekturens kanon", trots hans konservativa framtoning och framhävande av egna åsikter som "sanningar". En tanke som dykt upp är att perspektiv-skissandet har ärvts från arkitekturen till landskapsarkitekturen och att det påverkat själva skalan på skisserna, liksom storleken på de rum som skissas. En kommande forskningsuppgift kunde vara att undersöka hur stadens rumsligheter skissas med ett uttalat landskapsperspektiv. Vissa av våra skisser har ett sådant – till exempel har vi försökt fånga in rummet i rörelse, vi använder kartskisser för att fånga in relationen mellan de rum vi skissat – men vi tror också att stadslandskapsskissandet skulle kunna utvecklas till en särskild konst.

Reflektion

Abstraktionsprocess

Vi har i arbetet ägnat oss åt de abstrakta begreppen *skiss*, *rum*, *plats* och studerat dem, både som objekt och fenomen genom litteratur från arkitektur, landskapsarkitektur, planering och geografi, men framför allt genom fältstudier. I vår uppsats kan våra olika angreppssätt ses som ett spektrum av företeelsers abstraktionsgrad, från människors uppfattning om begrepp till fysisk företeelse (och tillbaka igen). Teori är en del av arbetet med att tolka och abstrahera objekt och handlingar för att bygga ett värderingssystem kring fenomen. Till exempel Lefebvres rumstriad (Lefebvre 1991, s. 38–39) och Harveys rumsmatris (Harvey 2004, s. 3–4). Dessa rumsliga företeelser abstraheras genom teorin som ett sätt att få förståelse för fenomenet. Vår egen studie i Moskva kan ses som ett försök till att förankra tanken i det fysiska rummet. Skissen kan ses som en del och ett verktyg i en abstraktionsprocess från fysisk företeelse (rummet) till en representation av både rummet, processen och den tänkande och kännande människan.

Hela uppsatsen kan sägas verka i olika abstraktionsnivåer genom att ha material som vi testat abstraktionerna på. Frågan blir då ur vilket material abstraktionen har kommit; skiss, teori eller upplevelse? Detta upplever vi som en nyckel till varför det annars är så svårt att beskriva vad förståelse är, då vi ofta inte är medvetna inom vilken abstraktionsnivå

och konceptualisering vi rör oss inom. Vi kan inte ha ett liv utan de olika abstraktionsnivåerna men att vara medveten om dem är inte självklart. Ett exempel är att en förståelse för människan som fenomen är omöjlig som helhet utan de olika abstraktionsnivåerna. Människors celler är konceptuellt lättare att förstå än tanken, men de är båda del av människans helhet. Du kan ta en spruta och den påverkar fysiskt dina celler direkt medan tanken är svårare att undersöka i ett laboratorium. Olika metoder behövs för att nå de olika abstraktionsnivåerna.

Vi har utvecklat vår kunskap om uppsatsskrivandets process och i och med det börjat se även uppsatsen som en skissprocess. Uppsatsen kan ses som en representation av de olika abstraktionsnivåerna som arbetet undersöker. "Vilken abstraktionsnivå befinner jag mig nu i?" är en hjälpsam fråga. Är det en övergripande analytisk nivå, definierar jag min metod eller utför jag den direkta praktiska undersökningen i det fysiska rummet? Den färdiga uppsatsen har kommit ur en omformulering av uppsatsen som skissprocess, i skapandet av ett teoretiserande rum inom oss, representerat i uppsatsen.

Reflektion kring fältstudie

Fältstudien i Moskva har utökat vår referensbank och lagt grunden till en fortsatt utveckling i skissande och fältstudier. Skissen är, med ett öppet förhållningssätt, ett bra hjälpmedel i landskapsarkitektens process att se, upptäcka

och reflektera över rum och plats i fält, vilket vi kommer fortsätta med. Vi har inför framtida skisstudier en större medvetenhet kring vår egen roll och skissens relation till vad vi tecknar och vem vi tecknar för. Är det för att kommunicera till andra eller för att vi själva ska minnas? Eller för att se och lära känna plats och för att slutligen omgestalta området?

Vi hade inte bestämt metod för våra fältstudier innan vi gav oss ut, utan vi lät de första gångerna vi var ute och skissade leda oss vidare in i nästa dags studie. Vi bestämde i slutet av varje dag vad vi skulle undersöka dagen efter. Det var till stor fördel att vi var i Moskva under så pass lång tid som vi var, då det gav oss utrymme att experimentera mer. En kortare fältstudie hade gett oss mindre tid att reflektera över våra upplevelser och utveckla undersökningsmetoden på plats.

Skissandet under fältstudien har ökat vår förmåga att kommunicera våra erfarenheter i bild och de reflekterande texterna från fältstudien. Det gick snabbare och snabbare att läsa av rum och plats, läsa av perspektiv och förhållanden samt att få ner det på papper. Vi har fått syn på att vi har inövade teckningsmönster och att de är kopplade till våra tankesätt som personer; Alva tecknar gärna litet och tycker det är utmanande att välja ut vilken information som är viktigast i bilden. Linnea gör tvärtom och zoomar in och väljer ofta ut en del av det upplevda rummet och fokuserar på det.

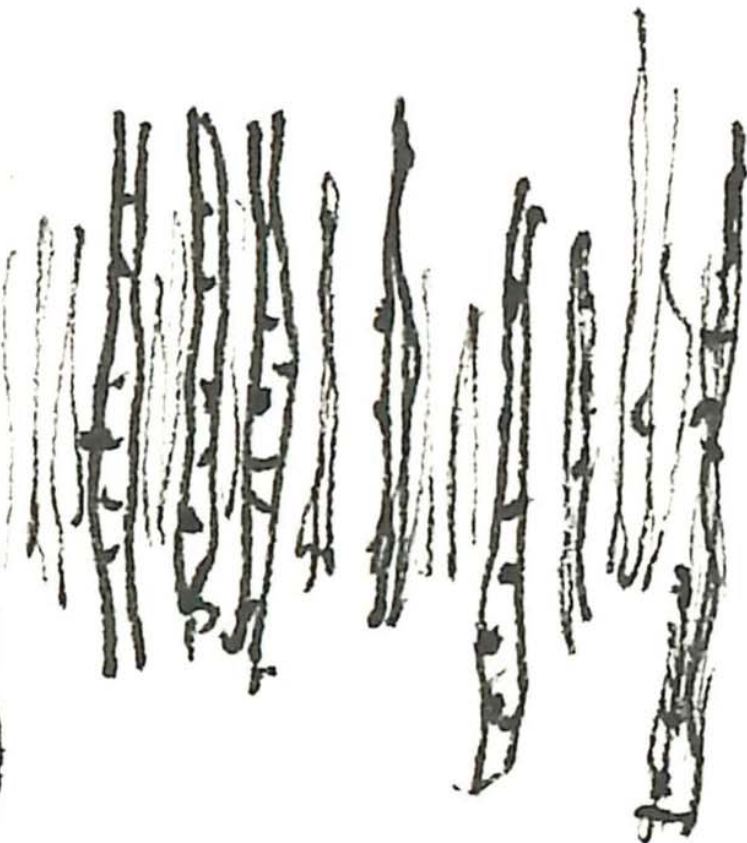
120419 - 02 - LN

Vi har fått en större medvetenhet i hur skiss-materialet påverkar den slutgiltiga skissen. Hur stort block behövs egentligen? Ett litet block kan tvinga dig att abstrahera vyer, att snabbt välja information. En tjock svart tuschpenna kan fungera likadant. Ett större block och den tunna svarta fiberpennan lockar dig till att teckna detaljer och vara exakt.

Erfarenheter som vi kommer ta med oss i framtida skisstudier i fält är till exempel att klä sig efter väder såsom keps, solskydd och torgvantar. En magväska eller väst med stora fickor att förvara pennor och vässare i och en hopfällbar pall att sitta på då ryggen börjar värka efter allt för lång tid stående. Öronprop-par för att dämpa trafikljud och ett tidtagarur om det ingår i studien att skissa tidsbegränsat. En mapp eller liknande för att förvara blyerts och kolskisser så att de ej förstörs i transport och för att skydda dem mot fukt. Andra bekvämligheter såsom solglasögon märkte vi kan ändra din upplevelse av till exempel skuggor.

Vi har valt att inte visa läsaren de promenader vi tagit i våra studier, i relation till Moskvastadslandskap i stort, för att inte skapa en orientering hos läsaren som vi inte hade. Vi uppfattar skissandet som ett sätt att registrera landskapet från marken, medan kartan utgår från överblick och helhet. Denna erfarenhet har också klargjort att skissandet inte utgör en fullständig metod för att studera en plats inför landskapsförändring, men är kanske ändå det viktigaste inslaget i en sådan metod.

1710

120419 - 1710 - AL

Referenser

Litteratur

- Birgerstam, P. (2000). *Skapande handling: om idéernas födelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Corner, J. (1992). Representation and landscape. I: Swaffield, S. R. (red.). *Theory in landscape architecture a reader*. Philadelphia: Univ. of Pennsylvania. ss. 144-165
- Cresswell, T. (2004). *Place: a short introduction*. Malden, MA: Blackwell Pub. Tillgänglig: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=1211898> [2019-05-02]
- Cullen, G. (1961). *Townscape*. London: Architectural Press.
- Dee, C. (2001). *Form and fabric in landscape architecture: a visual introduction*. London: Spon.
- Dushkina, N. (2012). Historical Metropolis. I: Simons, T. (red.). *Whats going on in Moscow?: Historiography*. Borgå: Aalto University School of Arts, Design and Architecture. ss. 13-43
- Gadelius, B. (1912). Kinestesi. I: *Svenska akademins ordbok*. Tillgänglig: https://www.saob.se/artikel/?unik=K_0873-0229.splH
- Gosling, D. (1996). *Gordon Cullen: visions of urban design*. London: Academy Editions.
- Gustaf III (1790). Skiss. I: *Svenska akademins ordbok*. Tillgänglig: <http://www.saob.se/artikel/?sek=skiss> [2019-05-24]
- Harvey, D. (2009). *Den globala kapitalismens rum: på väg mot en teori om ojämn geografisk utveckling*. Hägersten: Tankekraft.
- Harvey, D. (2004). *Space as key word. Paper for Marx and Philosophy Conference*. Institute of Education, 29 maj, 2004, Great Britain. Tillgänglig: <http://frontdeskapparatus.com/files/harvey2004.pdf>
- Hutchison, E. (2016). *Drawing for landscape architecture - sketch to screen to site*. London: Thames & Hudson Ltd.
- Korobina, I. (2012). New Moscow 4. I: Simons, T. (red.). *Whats going on in Moscow? Historiography*. Borgå: Aalto University School of Arts, Design and Architecture. ss. 44-87
- Korzybski, A. (1955). *Science and sanity: an introduction to non-Aristotelian systems and general semantics*. (4 uppl.). Lakeville, Conn.: The International non-Aristotelian library publishing company
- Kärrholm, M. (2004). *Arkitekturens territorialitet: till en diskussion om territoriell makt och gestaltning i stadens offentliga rum*. Diss. Lund: Lunds universitet.
- Lawaczeck Körner, K. (2016). *Walking along wandering off and going astray: a critical normativity approach to walking as a situated architectural experience*. Diss. Lund: Lunds universitet.
- Lefebvre, H. (2011). *The production of space*. Oxford: Basil Blackwell. Tillgänglig: https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf [2019-04-02]
- Lewis, S. (2011). *Alfred Korzybski*. Tillgänglig: <http://stevenlewis.info/gs/akbio.htm> [2019-05-13]
- Moskva Transport (2019). *Underground in numbers*. Tillgänglig: <http://www.mosmetro.ru/press/digits/?type=m> [2019-05-13]
- Riksantikvarieämbetet (2017). *Landskapsanalys*. Tillgänglig: <https://www.raa.se/samhallsutveckling/samhallsplanering/miljokonsekvensbeskrivningar/landskapsanalys/> [2019-05-13]
- Sveriges Lantbruksuniversitet (2019). *Landskapsarkitekt – det här läser du på programmet*. Tillgänglig: <https://www.slu.se/utbildning/program-kurser/program-pa-grundniva/landskapsarkitekt-alnarp/> [2019-05-21]
- Tuan, Y. (1977). *Space and place: the perspective of experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Vorhees, M. & Ragozin, L. (2018). *Lonely Planet Moscow*. Dublin: Lonely Planet Global Limited.

Källor

Otryckta källor

Lindau, A, Nyman, L. (2019). *Resejournal Moskva 2019*.

Studio ett (2019). *Plötsligt ska deras hus rivas* [Radioprogram]. Korrespondent: Jesper Lindau, Sveriges Radio, P1, 7 februari.

Bildkällor

Ceci n'est pas une pipe, René Magritte (Flickr; Calmansi; 2005) <https://www.flickr.com/photos/73527420@N00/801342233> rene magritte 21/5-19

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Resejournal 2019

en bilaga till:

Att skapa relation till rum

-En fältstudie i Moskva med skissen som metod

Alva Lindau och Linnea Nyman

Självständigt arbete • 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2019

[illegible][illegible]

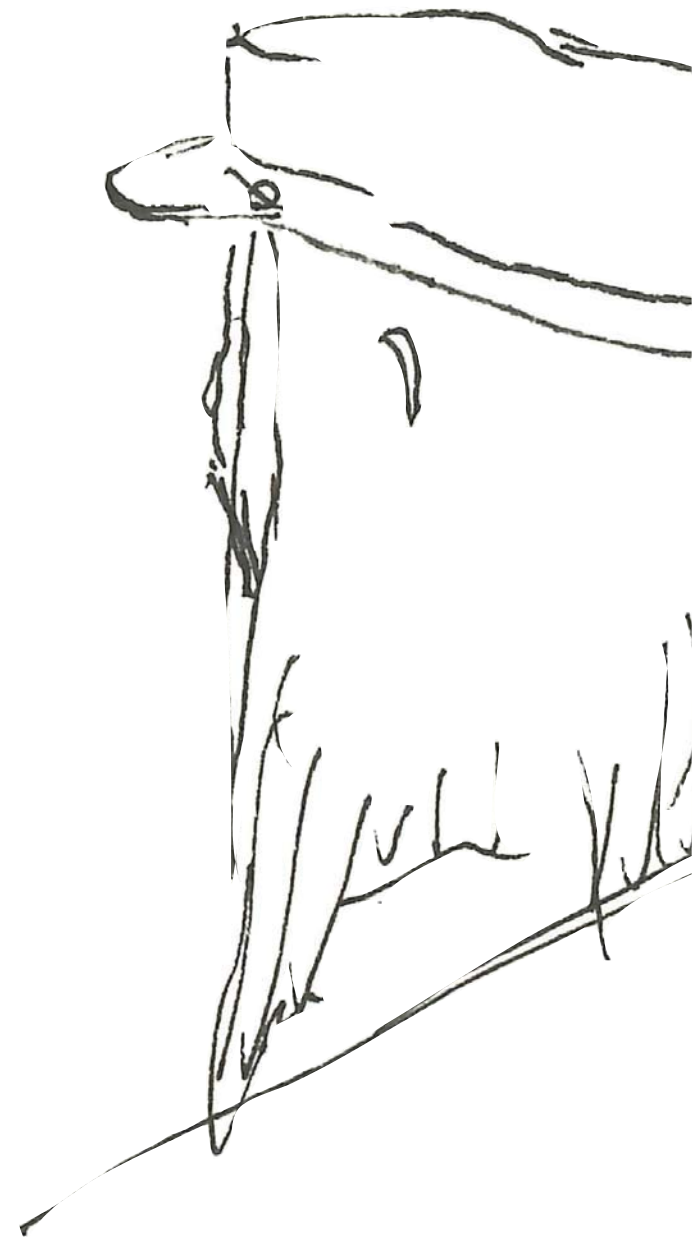

Resejournalen består av våra samlade, oredigerade anteckningar och skisser. Presenterade i kronologisk ordning, såsom vi skapade dem under vår fältstudie i Moskva 060419 - 230419.

Skisserna är namngivna efter *datum - tid - tecknarens initialer* eller

datum - nummer i ordning - tecknarens initialer beroende på tillgänglig information.

AL - Alva Lindau och LN - Linnea Nyman

Skisstudier

Beskrivning:

Dagens förutsättningar: Väder, förutsättningar, omgivande miljö.

Rörelse: Hur rörde vi oss och varför stannade/skissade vi där vi gjorde

Metod: Hur skissade vi, med vilken metod

Material: Typ av papper, typ av penna,

Föreställningsskiss

Skisstudier:

1.	Båttur på moskvafloden	12	7.	Kreml	56
	Efterreflektion	14		Efterreflektion	57
2.	Winzavod omgjord fabrik	19	8.	Zlebosavod Brödfabriken	62
				Efterreflektion	64
3.	Aptekskary ogorod botanisk trädgård	23	9.	Morozov Garden	70
	Efterreflektion	28			
4.	Kuntsevo förorten	29	10.	Till metron	74
	Efterreflektion	39		Efterreflektion	80
5.	Sergijev Posad	40			
	Efterreflektion	48			
6.	Statyparken	52			

060419 - 01 - AL

060419 - 02 - AL

060419 - 01 - LN

Båttur på Moskvafloden

Dagens förutsättningar: Regnigt, men vi satt inne på en båt. 20 grader inomhus. Resan tog 2,5 timmar. Våldigt hög musik, covers av populärmusik med loungekänsla.

Rörelse: Vi tog en turistbåt från Flottilj Radisson Rojal Moskva Флотилия Рэдиссон Ройал, Москва som tog oss längsmed Moskvafloden till Kreml och tillbaka. Vi rörde oss i ca 7 knop.

Metod: Snabba skisser på det vi passerade.

Material: Huvudsakligen blyerts i A5 block.

Vi bestämde oss för att göra vår första studie på en turistbåt längs med floden. Anledningarna till detta var flera. Flodperspektivet är ett vanligt perspektiv för många människor och turister som besöker staden och väljer att spendera dagen på en båt som glider igenom för att ta del av stadens historia och arkitektur. Vi ville se vad dessa människor ges för bild av Moskva. Dessutom får även vi, som nykomna till staden, lite lärdom via båtens audioguide, samt ett annat perspektiv och annan rörelse än till fots. Vi ser dagen som en chans att få lite överblick och komma igång med pennan.

Floden gör ett stort avtryck i Moskva och är ett av de element som påverkar staden både som barriär och tillgång. De miljöer som bildas längs flodbankerna får ta ställning och sättas i sammanhang till vattnet och planeras från eller mot vattnet. Floden har alltid fungerat som leveransväg och arbetsplats.

Vi ser på kanalen som ett av de största stadsrummen/elementen och vill därför utforska det.

Båtturen ägnades åt förutsättningslöst skissande för att få en första känsla av vad skissande i rörelse innebär. Vi skissade avbildande av det vi såg och båtens hastighet ledde till att det blev snabba skisser av det som fångade vårt intresse, det som stack ut.

Hur upplevde vi båtturen?

Vi åker förbi imponerande byggnader, monument, kupoler, torn och broar. Inblandat finns upprustade industrier, som idag stoltserar med att vara "hipster-områden", med restauranger, barer, media-företag och utställningslokaler. Moskva visar sig helt enkelt upp sin bästa sida för oss och vi kämpar för att fånga så mycket som möjligt på papper, under vår 2,5 h långa tur. Att resa med turistbåt var också ett sätt att flyta med strömmen, både bokstavligt och bildligt talat. Vi behövde inte aktivt välja väg då floden tillsammans med kaptenen valde åt oss, vilket avgjorde vad vi fick möjlighet att rita.

Skissandet tog fasta på de byggnader och de objekt som sticker ut. Vi rörde oss snabbt och blev snabbt trötta och skissandet påverkades av hur ofta vi orkade få nya intryck och hur snabbt vi hann skissa. Mest fokus på husen och den fasad de visar upp. De blir objekt som matas på varandra.

Resultatet liknande en sammanfattning av sträckan snarare än en avbildning av enskilda objekt. Fokuset på avbildning gjorde att byggnadernas drag reducerades i skisserna till dess volymer och former. Vår ovana att avbilda snabbt genom skiss blev tydlig och många detaljer gick om intet. Upplevelsen av skissandet i den hastighet båten förde oss kan liknas vid snabbskisser vid kroki, då fokus hela tiden förändrades.

Att vi i båten befann oss på kanalen gav oss upplevelsen att kanalen blev ett långt rum. Upplevelsen av rumslighet upplevde vi som starkast från kaj till kaj medan det i båtens färdriktning mer gav en förnimmelse av oändlighet. Med den meandrande floden skulle rummet kunna pågå för alltid. Då vi satt vända mot kajerna på sidorna ledde det till att vi hela resan skissade väggarna på rummet.

Vi befann oss nedsänkt från stadens golv och tittade upp på den. Detta gjorde att vi kände oss mindre som en del av staden och att vi fick smyga oss fram och betrakta den utifrån. Vissa element längs vägen såsom frälsarkatedralen, statyn över Vladimir I och bron vid landskapsparken tornade upp sig över oss medan andra saker som befann sig längre bort bara lät oss ana sin storhet.

Bakgrund, mellangrund och förgrund ser ut att röra sig i olika hastighet. Distanzen från kajen till husen samt att vi är nedsänkta gör att det blir väldigt lite förgrund och stadslandskapet uppvisar sig genom en serie skylines eller vyer.

Byggnadsstilen är huvudsakligen stalinistisk arkitektur eller socialistisk klassicism, men också modernare 90-talshus. Kyrktornen är många, byggdes de upp igen efter sovjet?

Det som stack ut ritades och staden blev därför representerad med de saker som planerarna ville att vi skulle lägga märke till.

Båtresan gav snabbt en bild av återkommande element i staden och tankarna förs till Cullens Townscape. Som en lång följd av sekvenser uppenbarar sig staden för oss trots att vi färdas i ett och samma rum hela tiden. Vi upplever att hela staden går i samma färgskala, pastelliga fasader som bryts av med guldkupoler, spiror och stora glaspartier på sporadiskt inslängda moderna byggnader.

Fenomen vi såg som Gordon Cullen tar upp i Townscape:

- looking into enclosure
- change of level - att vara på floden
- pinpointed
- siluett - ramar in himlen
- incident tex torn - fångar ögat.
- the tell tale - Frälsarkatedralen stack upp långt innan vi såg den bakom träd/andra hus?
- scale - vissa hus såg större eller mindre ut beroende på hur de stod i relation till varandra.
- mystik - att vara under broar
- trees incorporated - inblandade träd förekommer ofta mellan husen, som prydnad, i parkmiljö
- netting - att vara inne i båten och se ut genom en rad fönster.
- railings och calligraphy - staket längs med kajen och på balkonger. (Båda ritade dem men tänkte inte aktivt på dess intryck. Dem bleknade i relation till de storslagna byggnaderna och pråligheten som båtturen hade fokus på. Det som fanns på kartan på båten på

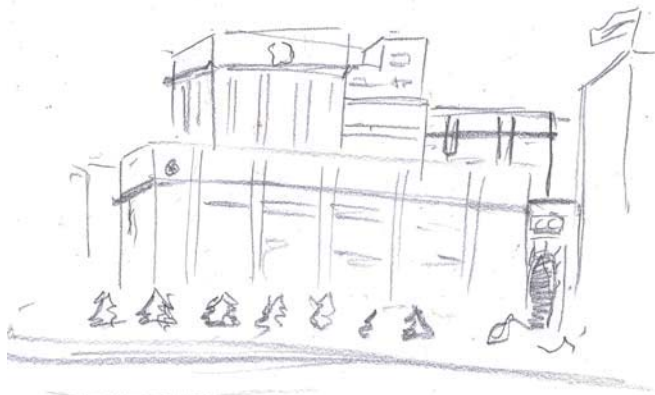
bordet lyftes mer än andra byggnader.)

- publicity - CocaCola skyltar och andra skyltar på hus. Dock mindre och färre än i många andra städer.
- structures - broar
- steps - på kajkanter.

Efterreflektion - åka båt

Att rita i rörelse, teckna av en stad som är helt ny. Det gick snabbt och var svårt att hinna med men bra för att komma igång med pennan och börja se, titta. Sätter också igång en diskussion om vad det är vi vill teckna. Rumsligheten är sekundär, om ens närvarande, på våra skisser. Ser vi tillbaka på våra skisser nu är det som snabba minnesskisser, en sammanfattningar av sträckan.

Objektens relation till vartannat blir inte så relevant då vi befinner oss på och längst med samma oavbrutna höjd hela tiden och upplever att objekten också gör det. Miljöer liknade varandra, blev samma. Vi åkte under broar, och tecknade stora hus efter stora hus. Det blev en lång siluett av en stad.

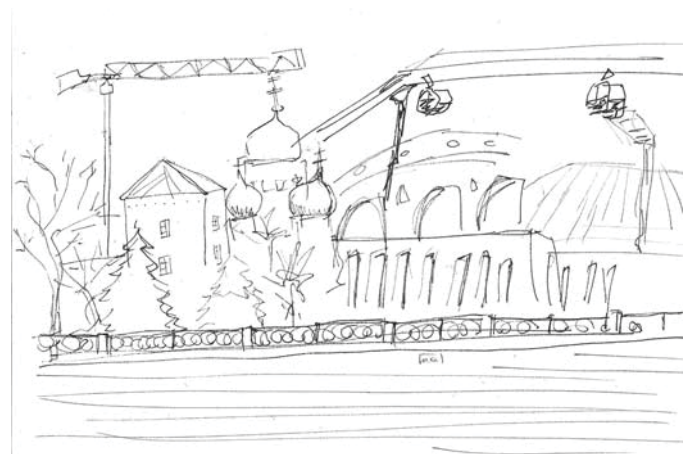
080419 - 01 - LN

080419 - 02 - LN

080419 - 03 - LN

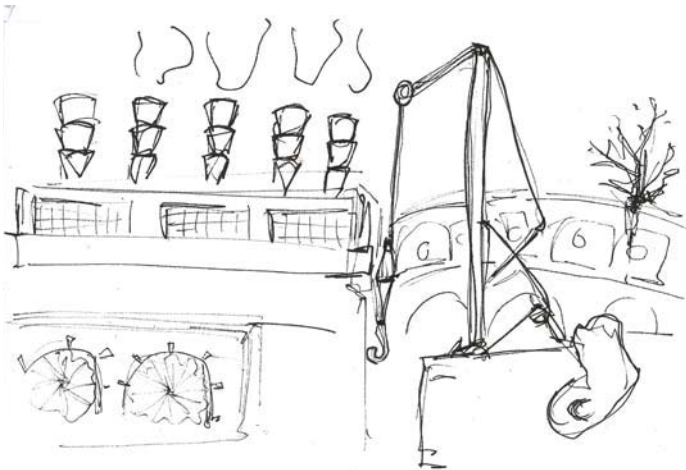
080419 - 04 - LN

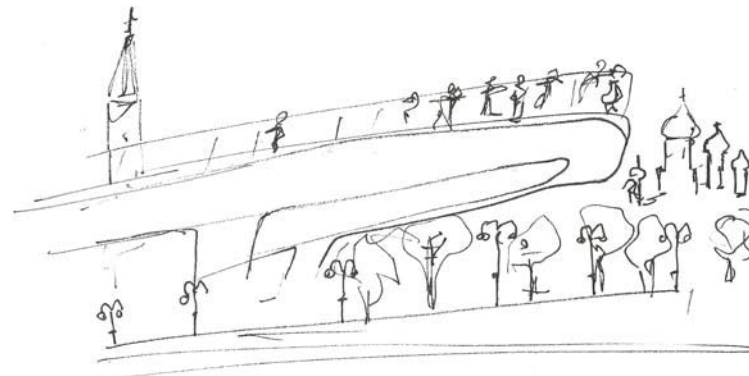
080419 - 05 - LN

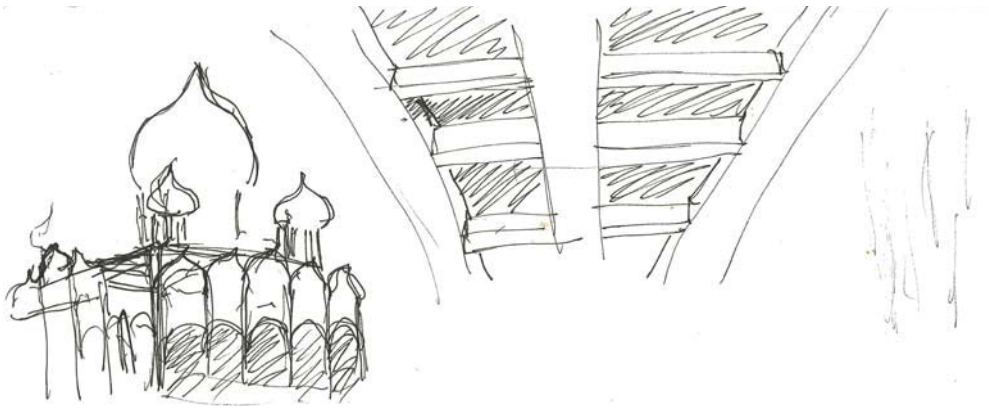
080419 - 06 - LN

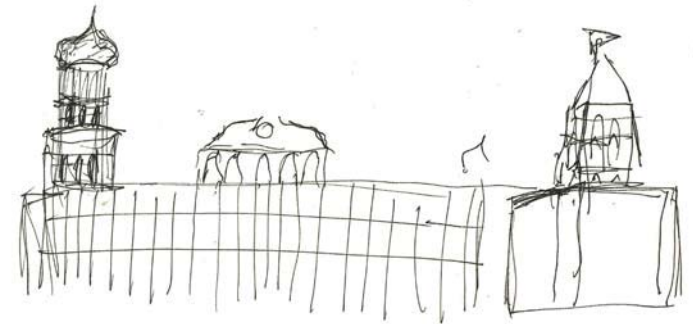
080419 - 07 - LN

080419 - 08 - LN

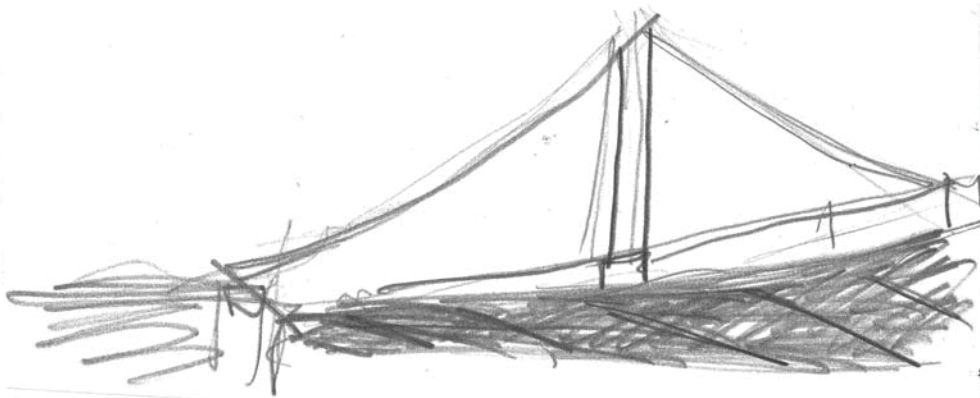

080419 - 01 - AL

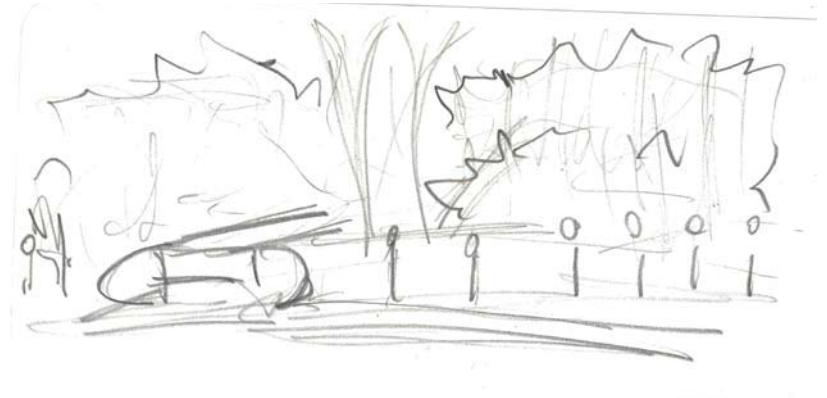

nantrork o tafanga

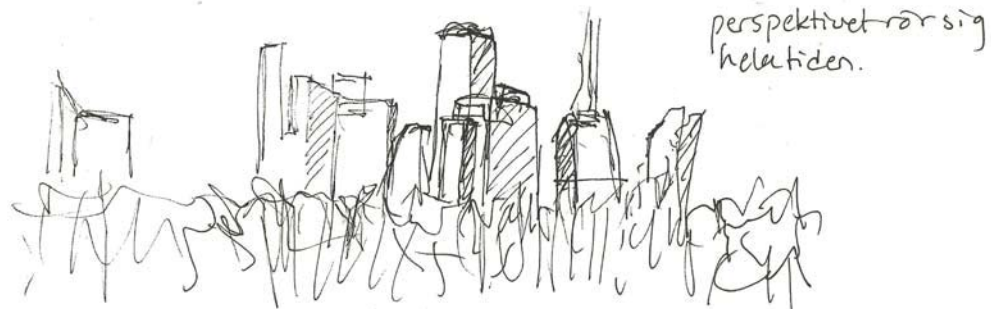
080419 - 02 - AL

080419 - 03 - AL

080419 - 04 - AL

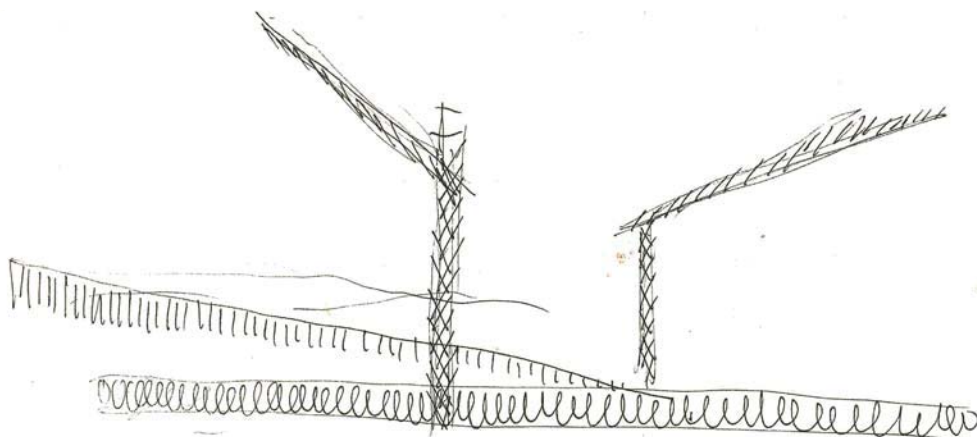

080419 - 05 - AL

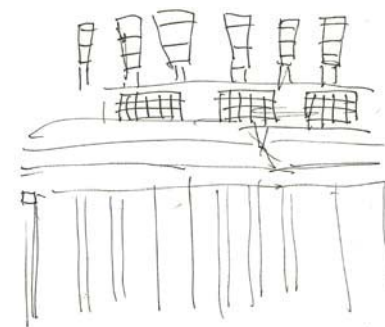

möstan 9 margarita

080419 - 06 - AL

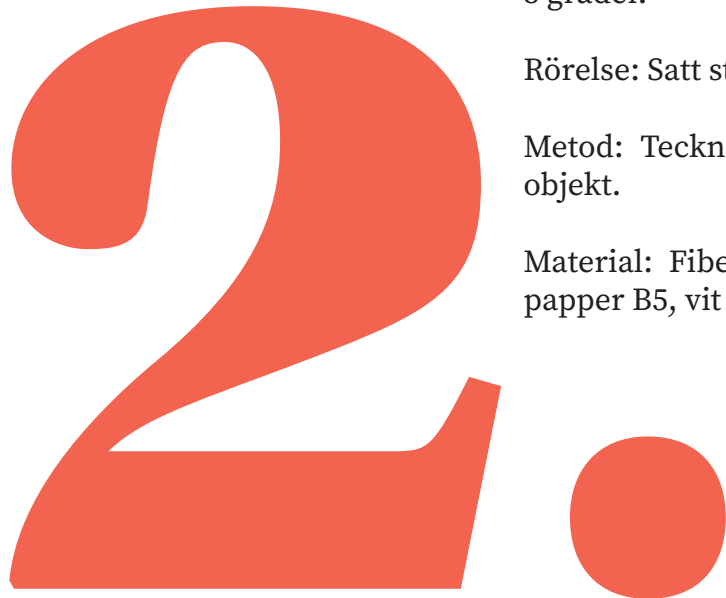

080419 - 07 - AL

080419 - 08 - AL

Winzsavad - omgjord fabrik

Dagens förutsättningar: Molningt, uppehåll.
8 grader.

Rörelse: Satt stilla.

Metod: Tecknade vyer, fasader. Intressanta
objekt.

Material: Fiberpenna, B5 Block, vitt. Brunt
papper B5, vit penna.

Vi besökte en omgjord fabrik. Vi kände oss eventuellt lite obekväma med att plocka fram ritblocket och strövade omkring i området ett tag. Att befinna sig i ett land där man inte förstår något, att inte veta vad människorna som kommer och går eller bara står gör eller pratar om förstärker känslan av obekvämheter. Kan vi ställa oss här och rita. Är det okej, accepterat? Vi valde tillslut att placera oss på en trappa utanför någon form av entré eller passage och rita rummet framför oss. När vi väl började rita kom vi snabbt in i det och glömde bort eventuell obekvämheter.

Rummet bestod av en stor parkering kantad av tegelhus i olika nivåer och skalor. Skisserna bestod mest av fasader och hus kan vi se i efterhand.

100419 - 01 - AL

10 0419 - 02 - AL

100419 - 01 - LN

100419 - 02 - LN

Aptekarsky Ogorod

Botanisk trädgård

Ritade i botanisk trädgård samt växthus.

Dagens förutsättningar: Kallt, lite regn. Varmt och fuktigt inne i växthuset.

Rörelse: Stod stilla och höll i blocket medan vi tecknade.

Metod: Inne i växthuset tecknade i förutsättningslöst. Ute i parken tecknade vi varje ny rumslighet.

Material: Färgpennor/blyerts. A5 block brunt och vitt papper.

För att fly undan kylan och regnet gick vi inne i växthuset. Att teckna med färg kändes naturligt och kul för att avbilda växtprakten, eller i alla fall återge känslan av den. Vi testade oss fram med olika nyanser av blått och grönt för att återge bladverkens olika nyanser och strukturer. Vi är här ganska inspirerade av vissa skisser ur Drawing for landscape architecture. Man behöver inte sträva för att vara exakt, man kan leka med färg och form. Särskilt om man avbildar ett så organiskt material som hela tiden förändras.

Fältstudiens första målinriktade avbildning av rumsligheter skedde i parken utanför. Små snabba blyertsskisser. Inte helt enkelt att avbilda när "väggarna" består av vinterrisiga buskar och träd, i samma gråbruna nyans som bakgrunden. Här är vi snarare inspirerade av Gordon Cullens sekvensskisser.

Efterreflektion

Närstudier av växter samt sekvens av rum.

Skisser i färg, känsla, färg och form

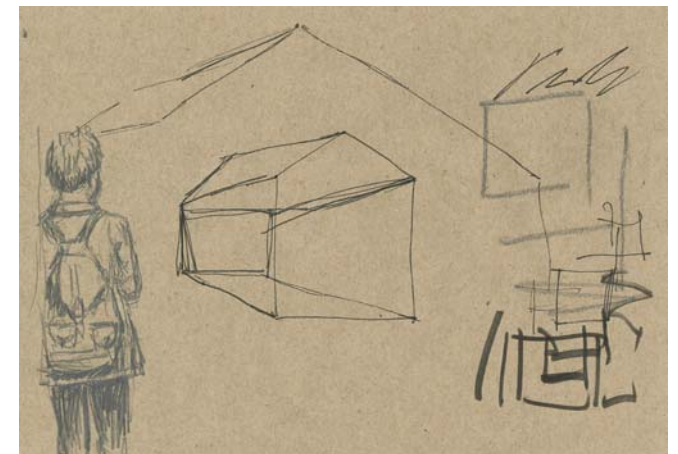
Sekvensskisser av rum i trädgården.

Pilotstudierna sammanfattning: Ganska representativt för vad vi gjorde sen. Tecknade vad som föll sig naturligt men också inspirerat av cullen och skissboken.

Vad är skissens funktion? De funkar som minne för oss. Fungerar våra skissen för någon annan? Skissen gör att vi mer aktivt kommer ihåg hur det såg ut, vi som gör skissen.

100419 - 06 - LN

100419 - 04 - AL

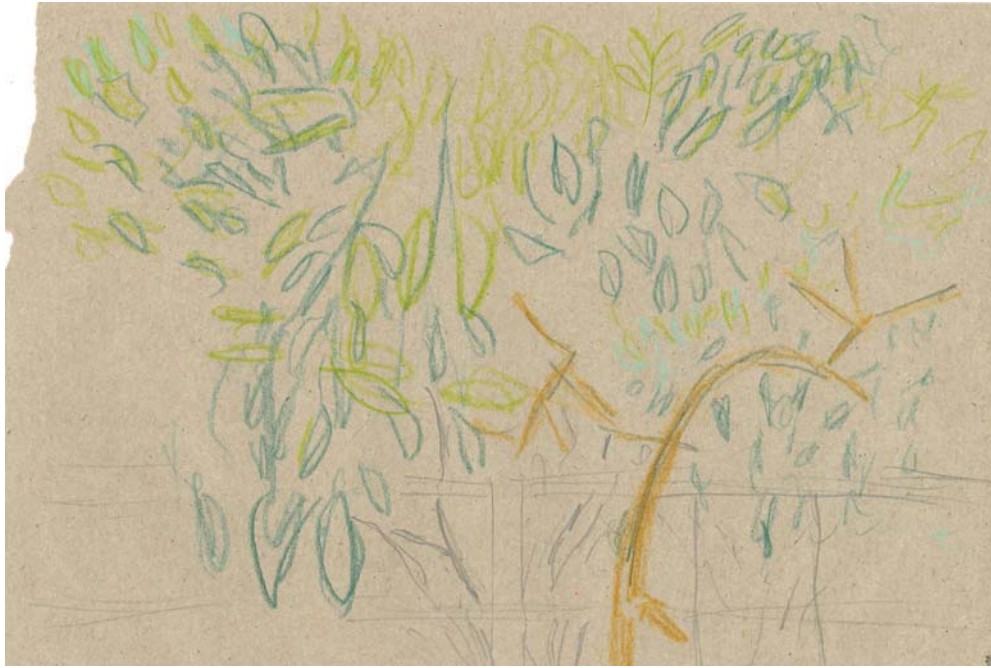
100419 - 03 - LN

100419 - 04 - LN

100419 - 05 - LN

100419 - 01 - AL

100419 - 02 - AL

100419 - 03 - AL

100419 - 01 - LN

100419 - 03 - LN

100419 - 04 - LN

100419 - 02 - LN

100419 - 05 - LN

100419 - 01 - AL

100419 - 02 - AL

100419 - 03 - AL

Kuntsevo - förorten

Dagens förutsättningar: Kallt, molnigt, lite snöblandat regn. Vi började dagen vid tunnelbanan ca 10.30.

Rörelse:: Vi rörde oss mellan metrostationerna Molodyojnaya (Молодёжная) till Kuntsevskaja (Кунцевская) i Kuntsevodistriktet. Detta ledde till att vi hade en förutbestämd riktning i bakhuvudet. Våra behov av att t.ex. äta eller intuition styrde sättet vi rörde oss och på vilka platser vi stannade och skissade.

Metod: 4-5 minuters skisser. Linjeteckning med tunn svart fiberpenna eller blyerts. Vid ett tillfälle ritade vi med bara ett streck. Vi kan kalla den huvudsakliga metoden selektiv sekvens-skiss.

Efter studien gjorde vi en minnesskiss av vår rörelse hemma i lägenheten.

Material: B5 block, Fiberpennor 0,1 och 0,4, blyertspenna 0,7 och B2.

Vår fjärde skisstudie tog plats i Kuntsevo. Kuntsevo ligger ett par tunnelbanestationer utanför innerstan. Vi valde platsen utifrån ett radioprogram från Sveriges Radio, där Jesper Lindau rapporterar om detta område i kraftig förändring. Gamla Stalinka-hus ska rivas för att ersättas med 16-våningshus (Lindau 2019). Vi blev lockade av att detta är en plats som med stor sannolikhet inte kommer få finnas kvar i sitt nuvarande skick länge till. Att få uppleva, avbilda och försöka dokumentera platsen, hitta dess rumslighet och kvalitéer innan det är försent. Kuntsevo är också intressant att undersöka då det skiljer sig från Moskväs innerstad genom sin uppbyggnad under 1900-talet och Sovjet.

Kuntsevo är markant lugnare än inne i Mosk-

va, mindre trafik, mindre människor, mer grönyta och lekplatser. Husstrukturen och den upplevda planeringen är dock liknande, husen känns nästan slumpartat utplacerade. Vi genar över gårdar och lockas framåt av att ana ett annat rum längre fram mellan två hus, men utan att kunna se det i sin helhet. På alla ytor växer mycket träd som också känns slumpmässigt uppväxta och sparade. Det känns som att promenera genom en skog med hårdgjord yta när man går runt på en innergård. Bilar är parkerade längst med alla hus och gräsmattor, de känns nästan som en naturlig del av gårdarna.

Byggnader har börjat rivas och det är tydligt att invånarna är upprörda. Vi ser argt klotter på staketet kring byggarbetsplatserna. Gräv-

maskinerna är igång när vi är i området. Om tio år kommer det se helt annorlunda ut.

Området domineras av så kallade Stalinkahus som är 3-4 våningshus i puts eller tegel i pastellfärger. Dom är fina och enligt uppgift populära att bo i. Ofta 4 stycken placerade runt en träduppväxt innergård. Även dessa ska rivas. Tid för förtätning, plats för fler.

Byggnaderna upplevs ofta nedgångna och smutsiga trots att stor vinterstädning och smårenoveringar pågår på många platser. Enligt Jesper Lindau är något han mött flera gånger att det ofta är insidan och sina hem människor tycker är viktigare att visa upp än en välordnad fasad. Byggnader verkar gömma sitt innehåll, butiker är svåra att hitta dörren

till, vissa är omöjliga att ta sig in i på grund av låsta grindar eller att man är tvungen att passera en vakt som just idag helt enkelt inte vill släppa förbi. Det gamla kulturcentret var bevarat men omgjort på insidan och det var svårt att ana på fasaden vad som finns där inne. Vi var inne och träffade en entusiastisk kvinna som var glad att vi ville se deras stadsdel. Hon pratade om att de var i konkurrens med centrums stora kulturutbud och att familjer som bor här vill åka till modernare och häftigare byggnader i centrum. Lunchpausen i Kuntsevo citys köpcentrum gav samma upplevelse. En stor plötslig byggnad som hade kunnat vara en kontorsbyggnad. Inte tydligt annonserad på det sätt vi är vana att köpcentrum är.

När man väl tittar efter rumsligheter ser man det överallt. Det är effektivt att rita blockhus för att markera en väg eller rörelse framåt. Bilarna och de risiga träden som dominerar alla öppna ytor känns "ivägen" för vårt skissande. De är svåra att avbilda och skymmer rumsligheten vi hela tiden tittar efter. Bilarna är också svåra att rita med sina välvda former.

Testade vid ett tillfälle att "skala bort" alla träd från bilden. Även det var svårt, det är en ansträngning och kräver lite fantasi att föreställa sig hur något ser ut.

Andra utmaningar är att få ner allt man upplever, allt ögonen tar in under begränsad tid. Vi måste välja ut information att placera på

pappret. Dock går det med tiden snabbare att välja vy och linje att börja med.

Det känns lättare och lättare att börja skissa, dra första strecket ju mer man gör det. Det går snabbare att plocka ut information.

Vi gick långt den här dagen, och skissfrekvensen var högre i början av promenaden. Vi blev kalla och trötta i rygg, hand och ben. På kvällen hemma i lägenheten försökte vi återskapa en karta från minnet av hur vi gick och vad vi mindes. Det var markant enklare att minnas den första delen av promenaden, där skisserna duggade tätare.

10.55

120419 - 1055 - AL

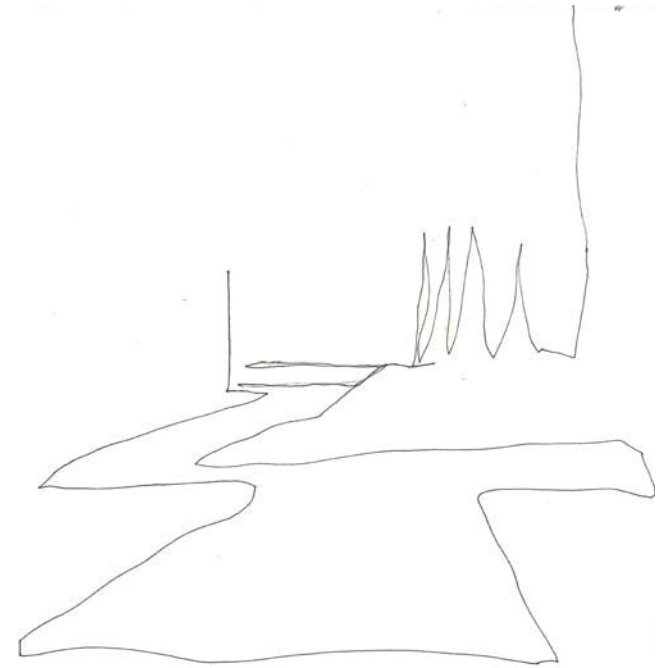

1106

120419 - 1106 - AL

120419 - 1119 - AL

1127

120419 - 1127 - AL

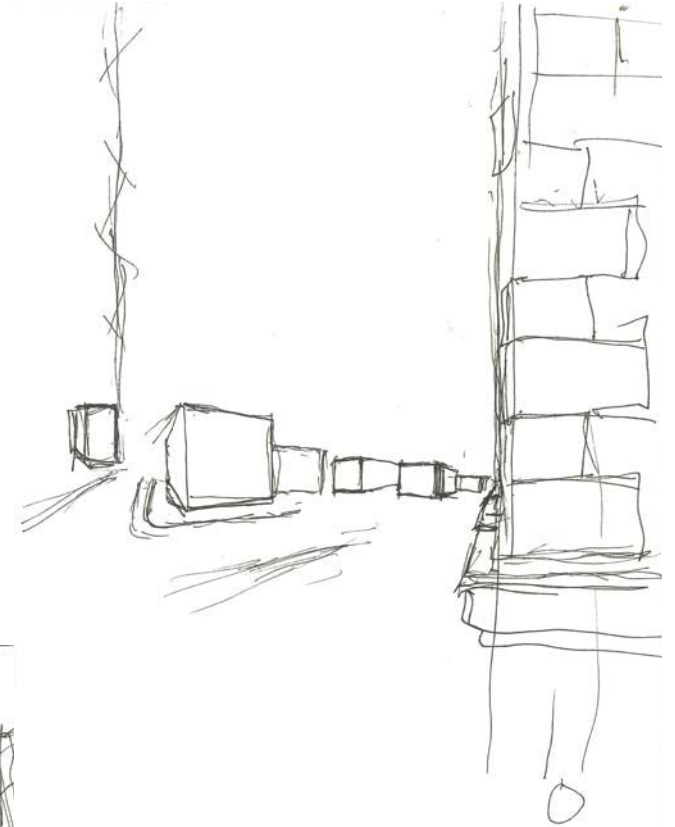
1141

120419 - 1141 - AL

120419 - 1334 - AL

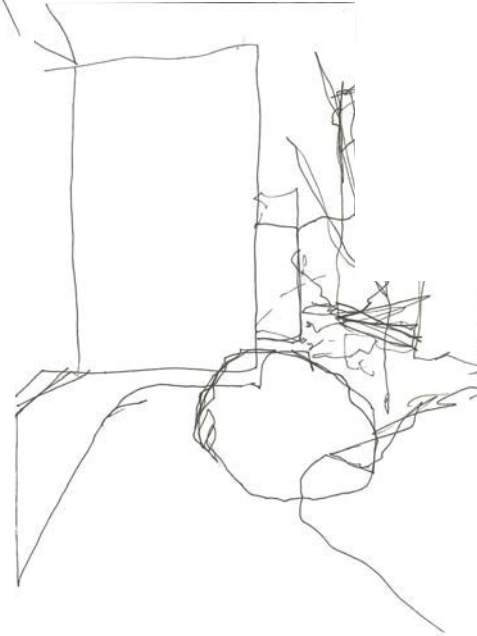
1334

120419 - 1333 - AL

1333

120419 - 1346 - AL

1346

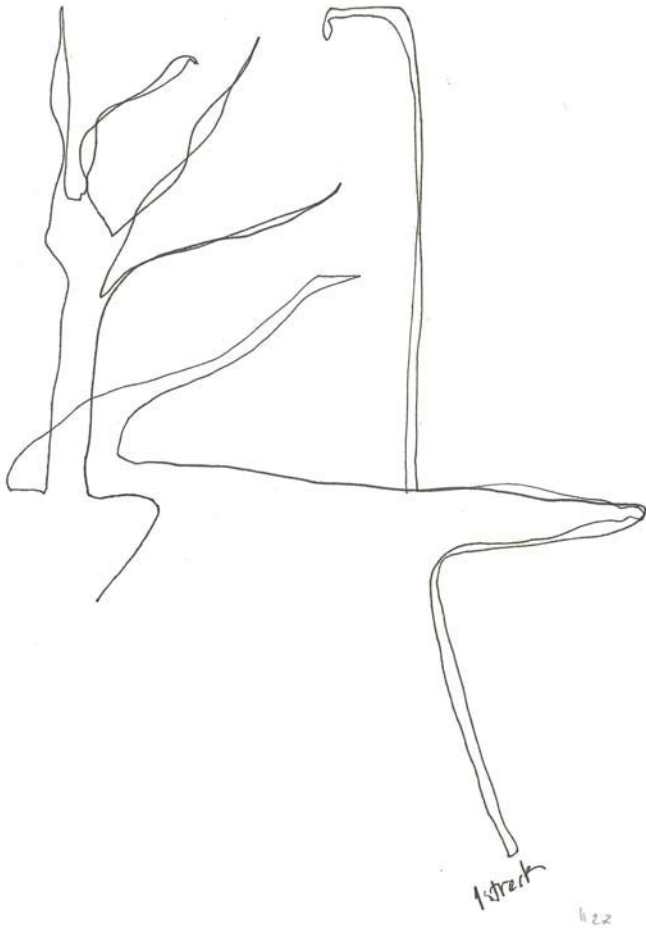
120419 - 1055 - LN
10.55.
mulet, snö

120419 - 11.05 - LN

120419 - 1119 - LN

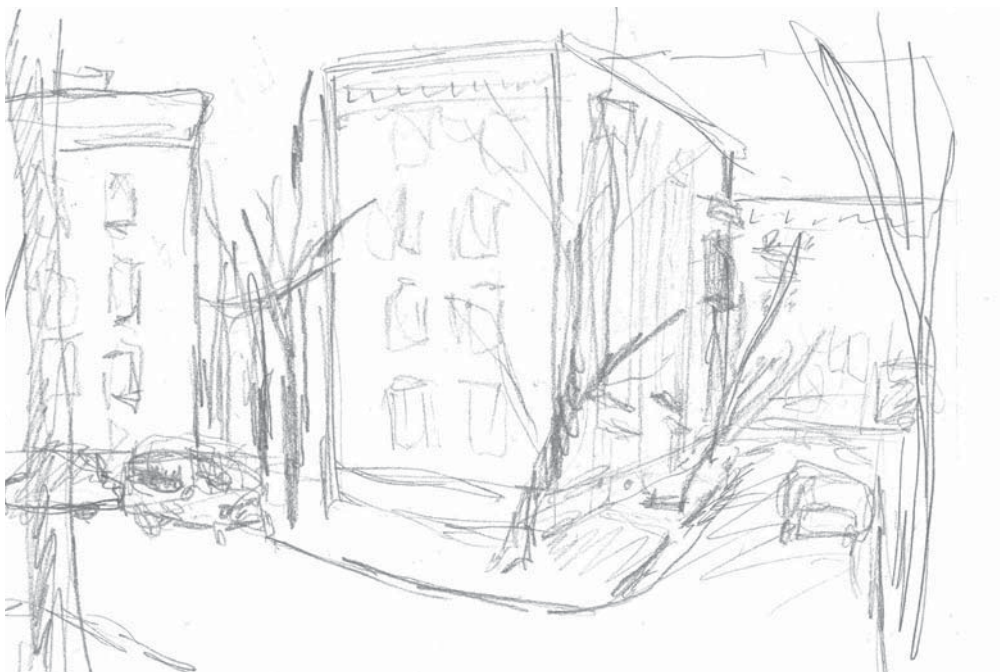
120419 - 1127 - LN

120419 - 1141 - LN

120419 - 1346 - LN

120419 - 1334 - LN

120419 - 1355 - LN

Minnesplan Kuntsevo

Kuntsevo efterreflektion

Efter hemkomst tittade vi på våra skisser från dagen i Kuntsevo och reflekterade över vad vi såg och mindes. Skisserna hjälper oss verkligen att återkalla minnet av platserna, och promenaden mellan. Även skissen bestående av ett streck hjälpte minnet. Vi ställer oss tvekan- de till om någon annan, som inte var med oss, skulle kunna tolka den bilden.

När du står i rummet och skissar blir du en del av det, på ett sätt som du inte blir när du bara passerar igenom. På flera av skisserna skym-

tar en koncentrerad figur med ett block i handen, Linnea eller Alva. Kanske får vi förbipasserande som ser oss att minnas platsen ytterligare, att titta mer, efter att ha sett oss iaktta så intensivt.

Skisserna visar tydligt upplevelserna av block, nära och långt borta, i relation till varandra. Vi bedömer rumsligheten vara fångad på papper, och skisserna uppfyller väl rollen som minnesanteckningar för oss själva. Ett litet krokigt streck påminner om teglets struktur. Däremot visar inte skisserna hela upplevelsen av dagen och platsen. Temperatur, ljud och färger försvinner.

Sergijev Posad

Utflykt till Sergijev Posad - Folkmängd 106 007 invånare (2015).

Väder: 5 grader. Uppehåll på förmiddagen, snöblandat regn på eftermiddagen.

Rörelse: Stillasittande inne i kloster. Stående under minutskisser ute i villaområdet. Rörde oss i en båge ut från stan och sedan tillbaka.

Metod: Vi stannade i varje nytt rum vi gick in och tecknade vyn. Ofta med ryggarna mot varandra. Tecknade exakt i en minut, hade assistens med att ta tiden.

Material: B5 block. Blyertspenna alternativt akvarellpennor, Faber-Castell. Valde lite godtyckligt färg efter "känslan" i rummet.

Vi tog ett Elektrichka-tåg från Jaroslavskijstationen och åkte en och en halv timme utanför Moskva till staden Sergijev Posad. Staden ingår i vad som kallas "den gyllene ringen" som är en samling av Rysslands äldsta städer och ligger nordost om Moskva. Sergijev Posad är känt som Ryska ortodoxa kyrkans andliga centrum och inom de gamla stadsmurarna ligger två 1300-tals kloster, Treenighetsklostret och St Sergiusklostret.

Vi satt inne i en katedral och skissade. Det var svårt att få med de komplexa formerna och fokus föll på den stora mängd turister som kom och gick inom rummet. Eftersom det var en kyrka fick vi tillsägelser om att vi skulle täcka håret och inte sitta med benen i kors. Kändes konstigt att sitta där och skissa och det kändes

som att man gjorde fel. Det kändes som att vi var bevakade.

Guld och ikoner var i fokus och häftig arkitektur med murriga rum och stora valv gjorde rummet högtidligt och gav en upplevelse av rymd.

Utanför stod många människor i kö och väntade på att gå in och turistgrupper visades runt. De höga tornen och lökkupolerna skapade en känsla av att befinna sig i en saga. Stadsmuren skapade en tydlig känsla av innanför och utanför med en tydlig entre som introducerade rummet.

Klostrets gyllene lökkupoler fungerade som en focalpoint och en tell-tale redan när vi steg

av tåget. De skvallrade om vad som komma skulle.

Efter vi varit på klostret tog vi en promenad i ett villaområde i anslutning till staden. Vi hade ett hum om riktning efter att ha studerat kartan.

Vi gjorde en-minutsskisser tätt efter varandra. Vi stannade där vi kom in i en ny och som vi upplevde tydlig rumslighet.

Det snabba skissandet var både frustrerande och frigörande. Det övade oss i att snabbt ta beslut om vad som är viktigt för bildandet av rumslighet och att komma ifrån att rita en bild till att rita rummet.

120419 - 02 - AL

120419 - 01 - AL

120419 - 03 - AL

120419 - 01 - LN

120419 - 02 - LN

1339

120419 - 1339 - AL

1341

120419 - 1341 - AL

13.39
1 min

120419 - 1339 - LN

1346

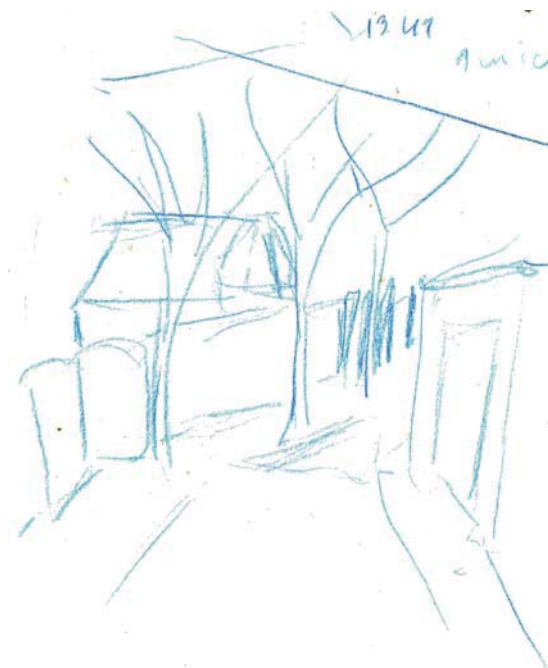
120419 - 1346 - LN

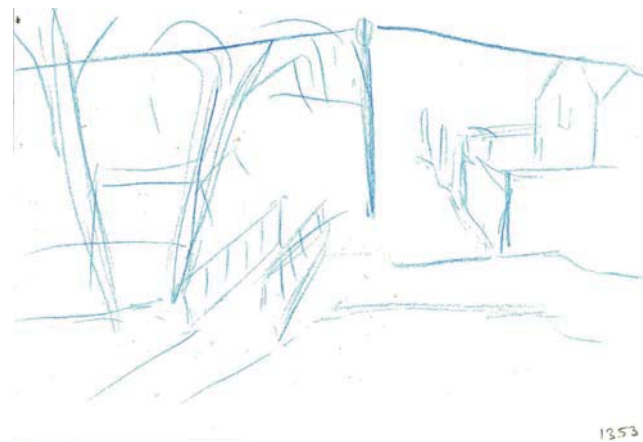
120419 - 1349 - AL

120419 - 1353 - AL

120419 - 1349 - LN

120419 - 1353 - LN

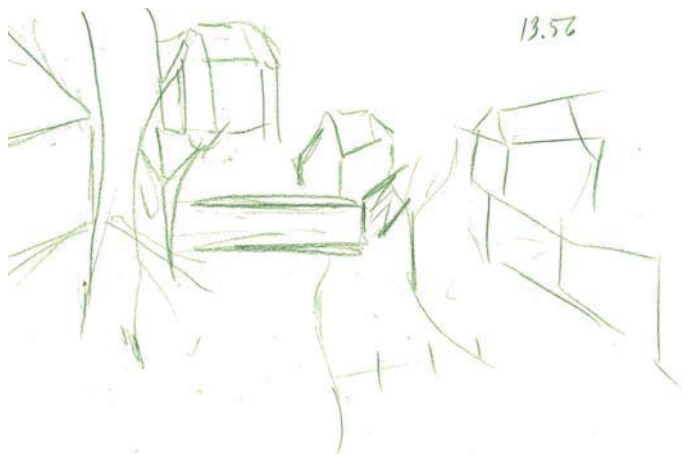
1356

120419 - 1356 - AL

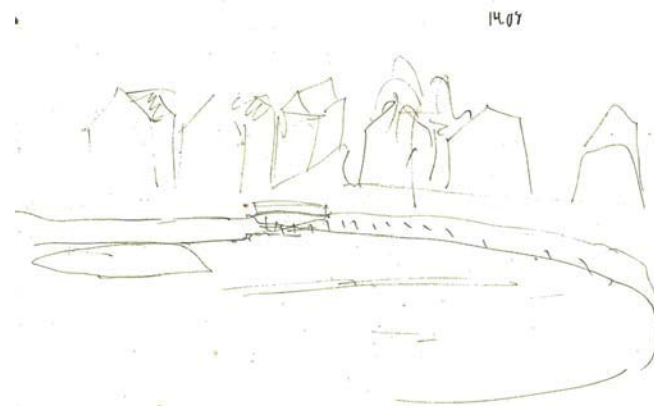
1409

120419 - 1409 - AL

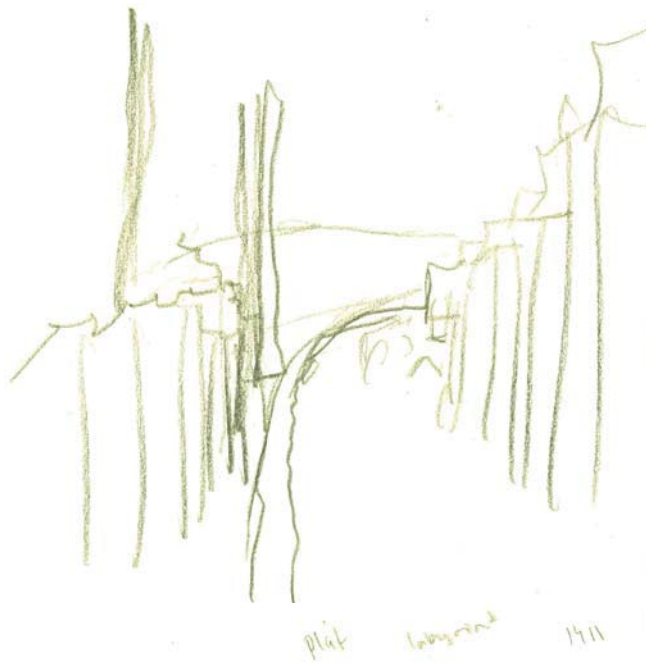
1356

120419 - 1356 - LN

1409

120419 - 1409 - LN

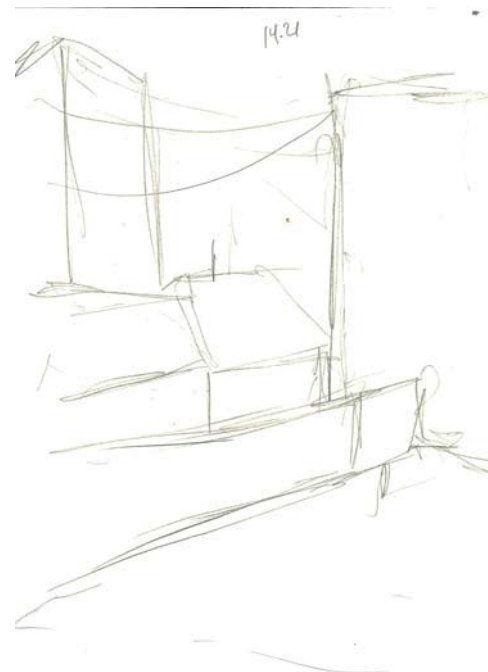
120419 - 1411 - AL

120419 - 1421 - AL

120419 - 1411 - LN

120419 - 1421 - LN

Efterreflektion

När vi i efterhand tittade på våra skisser var det först oklart vad de visade på och att vi behöver mer erfarenhet för att få ner mer av platsen på papper. Vi fick oftast med rumsligheten men inte känslan av platsen. Skulle kunna testa två-tre minutersskisser. Hade fotografi varit intressant som en jämförelse, eller som ett komplement?

Med en så kraftig tidsbegränsning som en minut så pressar man sig själv att ta bort alla detaljer som är oviktiga. Minutskissen förmedlar inte upplevelsen av rummet till någon annan, men tvingar dig att se och att snabbt analysera riktningar, höjder och objekts för-

hållande till vartannat. Hastighet mellan öga och hand sätts på prov, när du inte kan börja om.

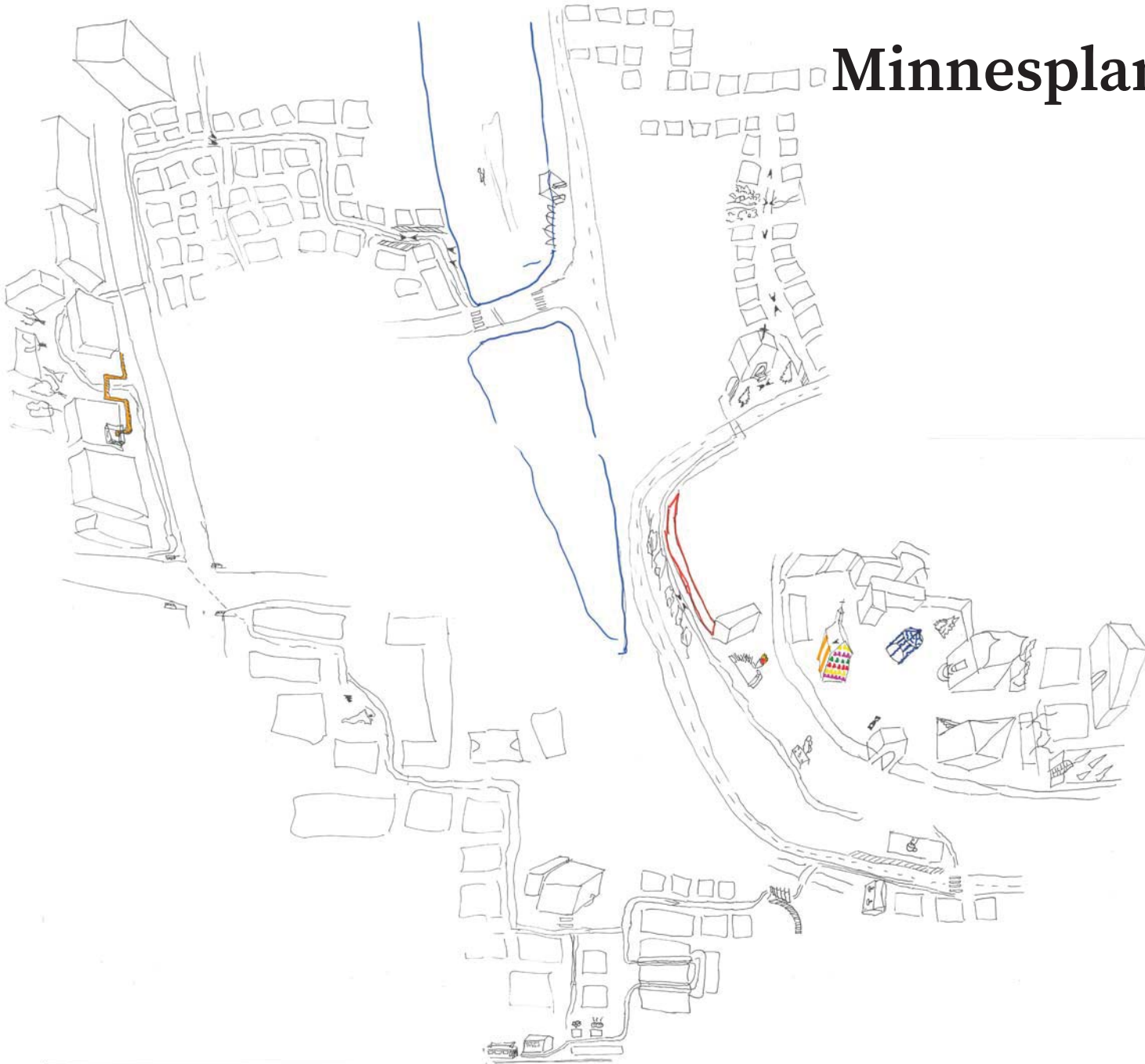
Viktigt att vara tydlig med vad som är golv och väggar för att ge en bild av rummet. Var övergår väggarna i golv? Finns en poäng i att ha med skalgubbe, något som vi hela tiden glömmar. Svårt att rita objekt/element som inte har skarpa kanter, såsom en jordig stig i gräs. Lätt att de blir mer framstående i skissen än vad de är i verkligheten.

Denna studien känns mycket nyttigt för utveckling av skissteknik genom att man tvingas släppa all form av prestationsångest och den återkommande önskan att "skapa en bild".

I efterhand är det oklart varför vi valt att skissa med tunn färgpenna. En tjock svart tuschpenna hade varit bättre, när få linjer och inga detaljer ska avbildas. Hade också varit intressant att leka med olika format och storlek på blocket. Hade ett mindre block tvingat oss att reducera informationen ännu mer? Vad hade resultatet blivit av ett större papper?

Veckor efteråt hjälper dessa skisserna oss att minnas de exakta platserna vi avbildade trots sin enkelhet.

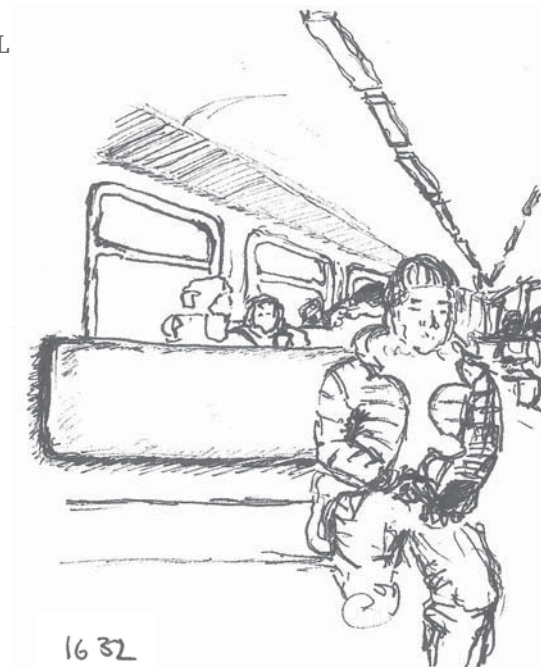
Minnesplan Sergiev Posad

120419 - 01 - LN

120419 - 1632 - AL

120419 - 02 - LN

120419 - 03 - LN

120419 - 04 - LN

120419 - 1700 - AL

120419 - 1710 - AL

120419 - 1711 - AL

120419 - 1713 - AL

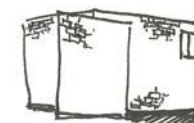
120419 - 1716 - AL

120419 - 1720 - AL

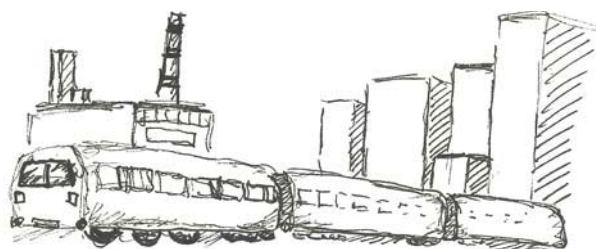
120419 - 1722 - AL

120419 - 1724 - AL

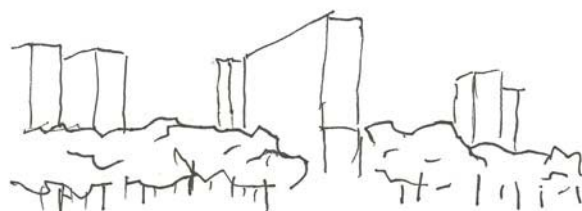
120419 - 1727 - AL

120419 - 1734 - AL

120419 - 1742 - AL

120419 - 1745 - AL

120419 - 1747 - AL

120419 - 1749 - AL

Statyparken

Väder: Strålände sol, 15 grader, blåsigt. Dock vindsyddat inne i parken.

Rörelse: Satt stilla.

Metod: Valde ut vy som intresserade oss. Sittandes. Lät det ta den tid det tog.

Material: L: Fiberpenna 0,5 och B5-block.
A: Blyertspenna B2-B6 och A4-block.

Påväg mot Kreml gick vi förbi skulpturparken utanför MMOMA, Moscow Museum of Modern Art. Ett L-format rum mellan byggnaderna skapar ramen för parken och det är tydligt avgränsat med staket runtom och vakt på den sida som ej avgränsas av husväggar. Solen sken och det var varmt, många turister kom och gick för att titta på skulpturerna. Det var en komplex sammansättning av skulpturer i olika storlek.

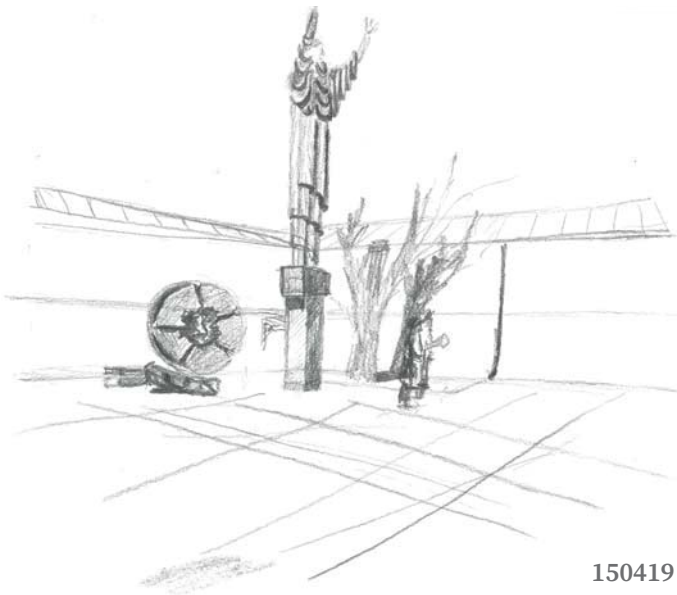
Det var svårt att skissa och förmedla de starka skuggor som de svarta statyerna fick i det starka morgonljuset. De starka skuggorna gjorde också att vissa delar av rummet låg i totalt mörker. Att förmedla på skissen att det är en skulptur av människa och inte en, väldigt stor, människa är inte heller helt lätt.

Det var väldigt skönt att sitta ner och skissa. Det gjorde det lättare att hålla pennan och blocket och det gjorde att vi tog oss tid att lägga ner lite extra på varje skiss. Som fältstudie var detta en mycket trevlig och lugn plats. Solen värmd, bänkar fanns och de få besökarna rörde sig lugnt mellan statyerna. Det var en lagom skala på rummet för att få översikt och kunna välja ut riktningen.

150419 - 1025 - LN

10.25

150419 - 1013 - AL

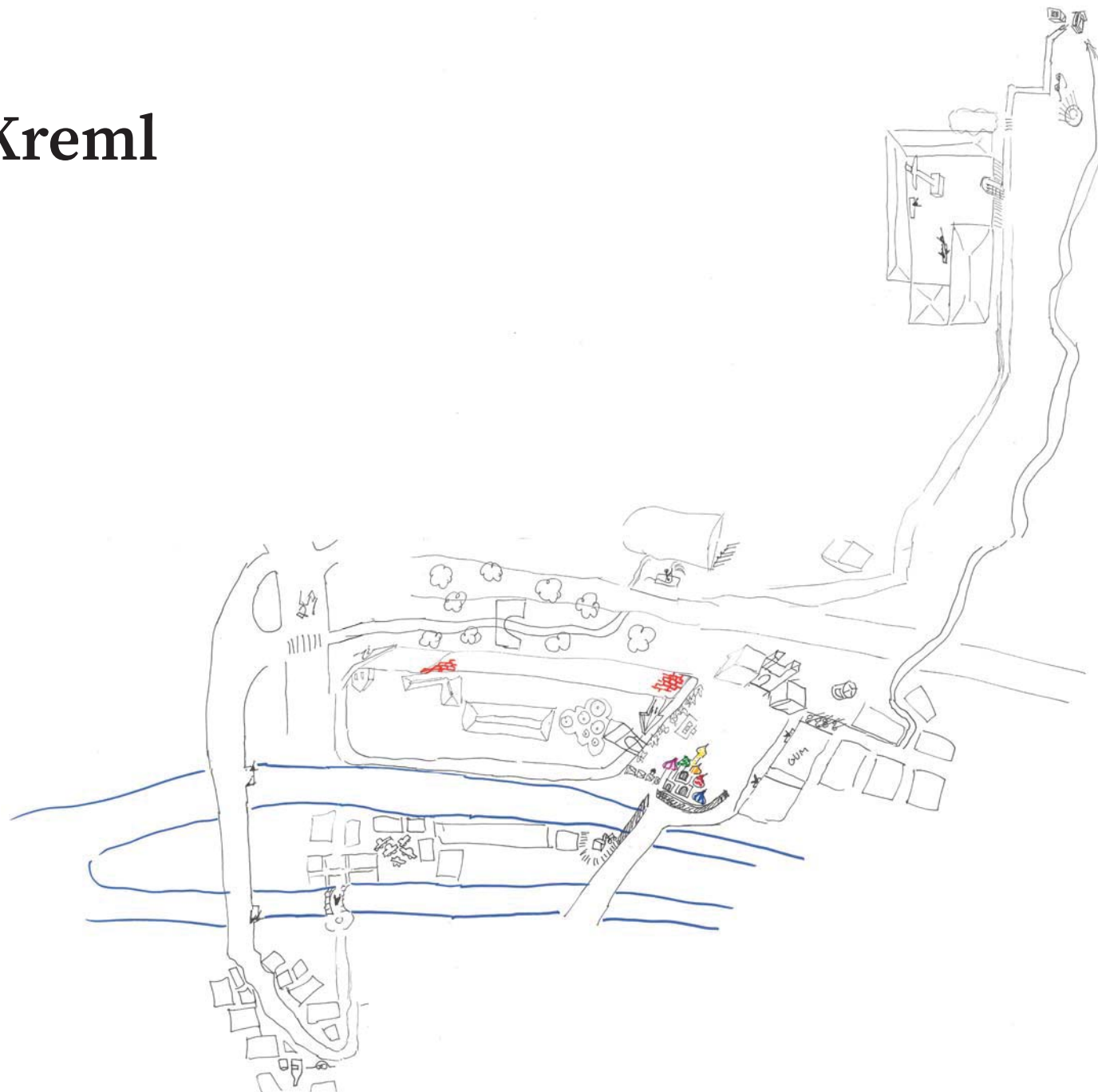
150419 - 1013 - LN

150419 - 1028 - AL

Minnesplan

Statyparken och Kreml

Kreml

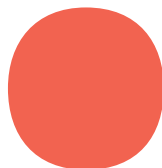
Skisstudie runt Kreml.

Väder: Strålende sol, 15 grader, blåsig.

Rörelse: Cirkulerade runt Kreml, valde platser där vi hade god utsikt.

Metod: Inspirerat av Cullens studie av Westminster i London. Avbildade Kreml. Skissade mellan 10 och 20 min/skiss.

Material: L: B5-block, Blyerts B2-B6. A: Blyertspenna B2-B6 och A4-block.

I Gordon Cullens bok Townscape visar han en studie han har gjort av Westminster i London som han kallar Westminster regained.

Inspirerade av Westminster Regained valde vi att teckna av Kreml, Moskväs politiska centrum. Det var inte möjligt att hitta en cirkulerande rörelse kring kreml som Cullen cirkulerade kring Westminster pga barriärer och dylikt. Vi fick anpassa oss efter stadens utformning. Vi gick först längst med Kreml i Alexanderträdgården som löper längst med muren utanför området. Vi valde att inte börja studien där då muren var det enda som syntes av området. Vi gick över floden och gjorde två skisser efter vartannat ovanpå bron, där vi var upphöjda och på så vis kunde se över muren. Det fanns en utkiksplats/balkong i början och en i slutet av bron. Balkongerna var placerade med ca 100 m mellanrum, och detta fick vyn av kreml att skifta rätt ordentligt, vilket var lite spännande att se. Vi hamnade återigen i dilemmat av hur viktigt det är att avbilda platsen korrekt, i motsats till att återge känslan av platsen. Vi kom fram till att idag studerar vi en plats på avstånd, vi står utanför ett tydligt rum som vi är utestängda ifrån och vill avbilda det. Fokus blir inte vår egen upplevelse av rummet utan en studie av Kremls proportioner och hur byggnaderna i inne i Kreml upplevs i förhållande till varandra.

Vi pratade om att det är spännande att byggnaderna är så låga, trots att de är i de byggnaderna där de med absolut mest makt befinner

sig. Det blir som en visualisering av den överhängande politiska totalitära makten, den är osynlig, men jättestor och man anar den hela tiden men ser den inte hela tiden.

De tre första skisserna skedda från upphöja broar. Tredje skissen blev rakt framifrån, men på ganska avstånd. Svårt att avgöra hur mycket förgrund som skulle tas med. Cullen har inte med någon förgrund i sin studie. Träd skymde i detta fall muren och basen av kreml. Lökkupolerna och det vita huset verkade större nu än när man såg muren som i tidigare skisser.

Sista skissen skedde från röda torget. Även torget var avstängt och vi fick placera oss längst med en husvägg. Muren hamnade i stort fokus men blev å andra sidan mer fokuserat avritad än på tidigare skisser. Hela tiden skymdes sikten av fotograferande turister som också visade stort intresse för vad vi höll på med.

Ljudbilden i Moskva är kraftig och konstant och att befinna sig länge i Moskvask centrum är mycket ansträngande för öronen och därmed huvudet. Vi spenderade ca 15-20 min/skiss och vi befann oss hela tiden nära eller i direkt anslutning till stora vägar och under oss gick en stor väg där bilarna oupphörligen tutade. Det blåste väldigt mycket och vi solen gassade. På fjärde planerade platsen var trafiken så intensiv att vi fotograferade istället för att skissa. Nästa bro vi tänkte skissa på var under ombyggnad och därmed inhägnad och vi kunde ej se Kreml härifrån. På röda torget

pågick något form av böneutrop eller dylikt och fyllde våra huvuden. Vi lämnade huset ca 10.30 och avslutade ca 16.00 och då var vi rejält trötta i huvudet. Fältstudie med skissande som metod är tidskrävande och kan vara rätt ansträngande.

Efterreflektion

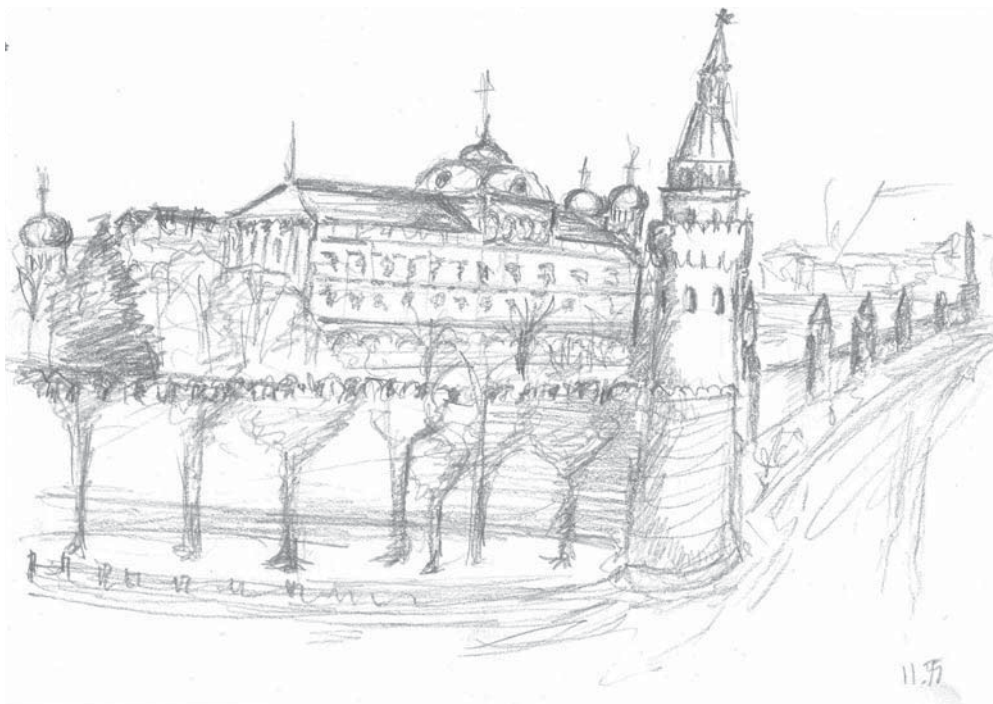
Intressant metod, att cirkulera runt något och studera det från alla vinklar. Vi gick aldrig in på området, men har ändå en uppfattning av hur stor det är.

Vi fick en tydlig uppfattning av objektens relation till varandra. Mellan skiss 1 och 2 gick vi inte långt, men det är ändå väldigt olika vyer av samma objekt eller nya som kommit in i skissen.

Vi står utanför murarna och vi rör oss runt rummet innanför dem. Vi rör oss runt någonting, ser på någonting, istället för igenom, som när vi tecknar sekvenser.

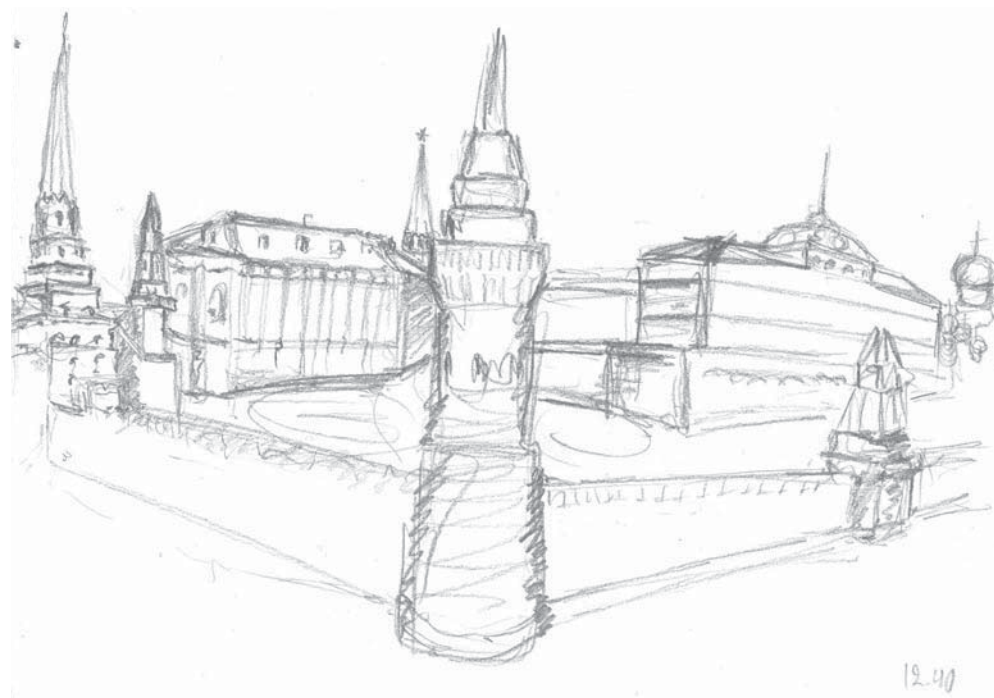
Det finns ett fysiskt och mentalt rum inne i Kreml som påverkar det rummet vi befinner oss i. Närvaron av ett annat, mer politiskt, rum är påtaglig.

Nu ritar vi inte platsen vi befinner oss i, utan Kreml som objekt och det är därför vi ritar så noggrant. Vi skapar en bild. Från början är detta uttalat och omedvetet, men vi låter det ske. Var bild får ta sin tid. Dock är det på skisserna ganska tydligt att vi blir trötta mot slutet, det var en ansträngande fältstudie.

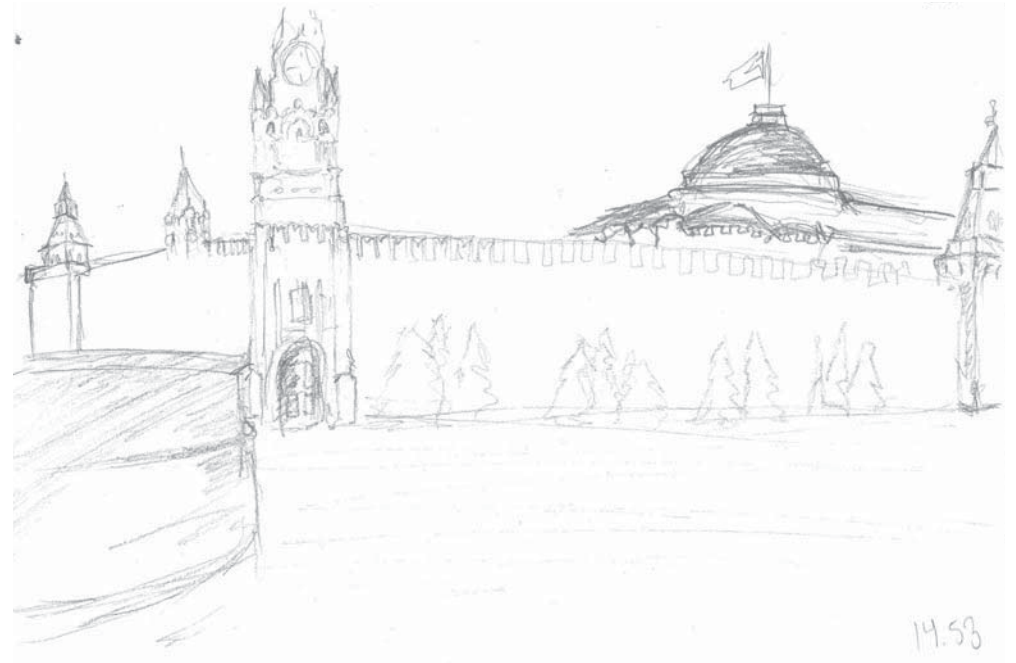

150419 - 1155 - LN

150419 - 1140 - LN

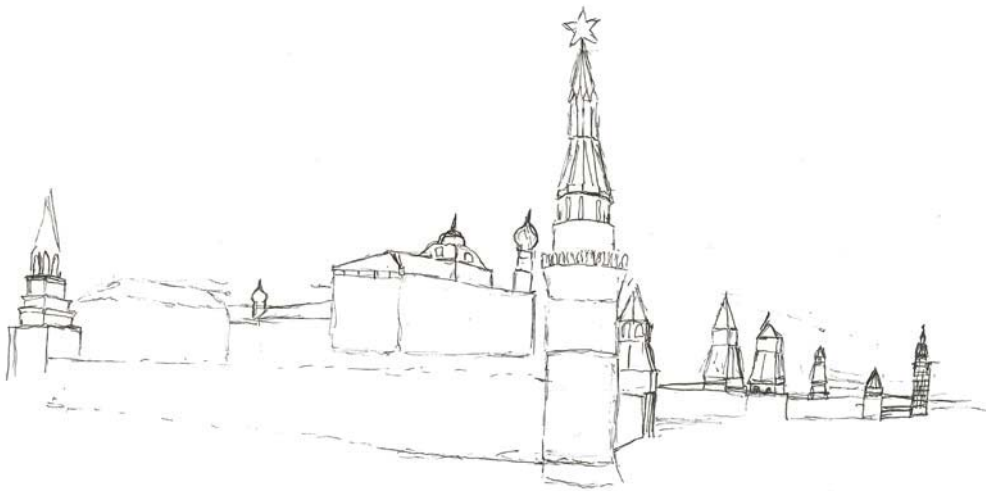

150419 - 1453 - LN

150419 - 1421 - LN

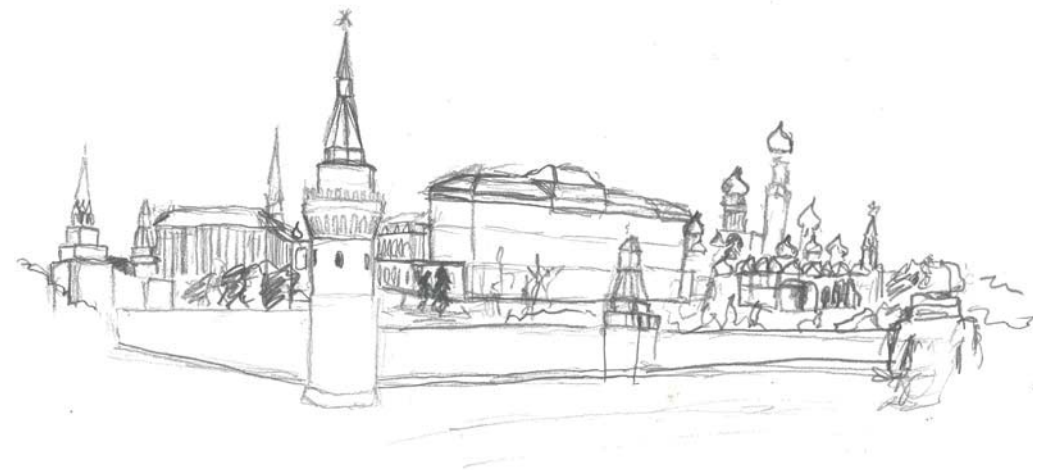

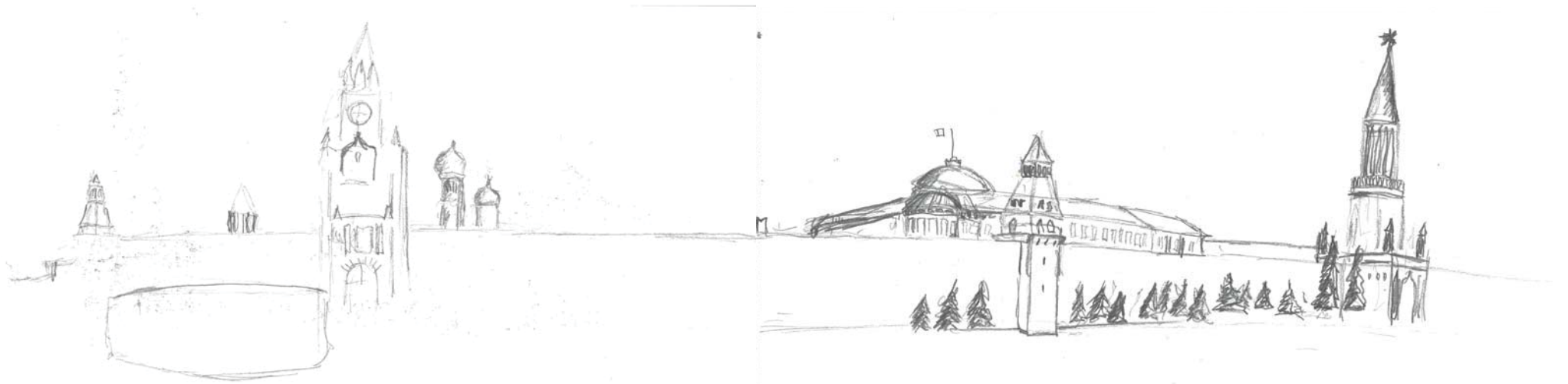
1155

150419 - 1155 - AL

150419 - 1240 - AL

1240

150419 - 1453 - AL

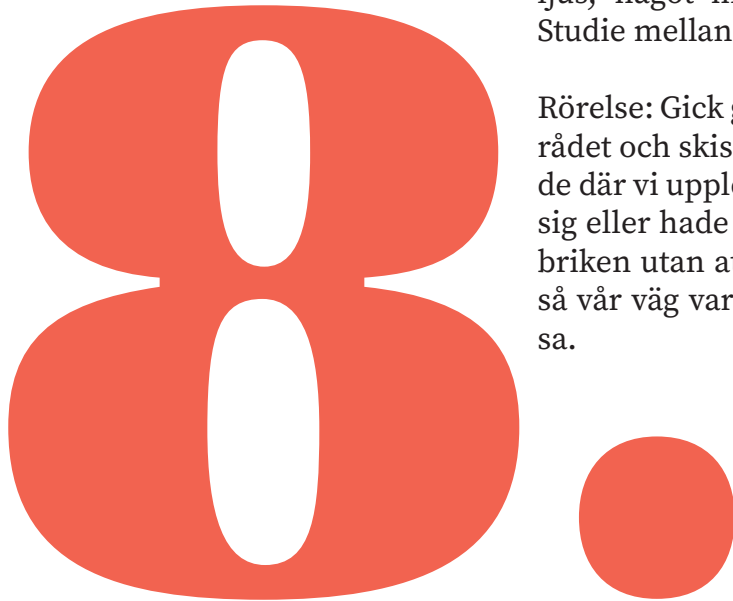
1453

150419 - 1421 - L

1421

Hlebozavod no9, Хлебозавод, Brödfabriken

Dagens förutsättningar: 15 grader. Starkt sol-
ljus, något mer molnigt på eftermiddagen.
Studie mellan kl 12.30-15.30

Rörelse: Gick genom det omgjorda fabriksom-
rådet och skissade sekvensen av rum. Stanna-
de där vi upplevde att en ny rumslighet visade
sig eller hade visat sig. Vi tog ett varv runt fa-
briken utan att skissa, för att få lite överblick
så vår väg var utstakad innan vi började skis-
sa.

Metod: Sekvens-skiss, anade nästa rum i den
nuvarande skissen, inspirerade av Gordon
Cullens metod med den italienska staden. 10-
20 minutersskisser

Efter studien gjorde vi en minnesskiss av vår
rörelse hemma i lägenheten.

Material: A4 block. A: stiftpenna HB. L: bly-
erts B6

Brödfabriken är en nedlagd fabrik, uppköpt av en oligark och omgjord till ett område med independent-företag i form av butiker, cafeer, startups osv. Området upplevs som väldigt "Hipster" och lockar i första hand unga, trendkänsliga människor med visst ekonomiskt kapital. Det märktes inte minst på priserna i butikerna.

Första skissen var utanför entren till området vilken var tydligt markerad med en portal/valv som visade områdets namn i skrift. Mycket folk passerade genom valvet, på väg till eller från tunnelbanan. Direkt efter valvet/porten svängde vägen till höger och därför såg man inte resten av området från där vi stod. Det var tydligt att vi befann oss utanför området, och tittade in. Linnea stod i passagen och Alva strax bredvid på en parkeringsplats. Solen lyste så att det var upplyst innanför porten och allt blev väldigt ljus när vi gick igenom. Stor skillnad i hur nya och välanlagda markmaterialen var utanför och innanför porten. Lera och trasig asfalt utanför och raka små kvadratiska markplattor och nyanlagd asfalt med häftiga ränder i färg innanför. Blev lite som att komma in i en hipster-nöjespark.

Nästa skiss var precis innanför valvet där vi skissade lutade mot ett plåtplank i solen. Härifrån hade vi tydlig uppsikt över områdets första, stora rum. Skuggorna var tydliga och starka då solen stod högt och vissa delar

av området låg helt i mörker sett från vår position. Vi lockades framåt mot höger sida av byggnaden då det var där flest människor rörde sig och solen sken som starkast. Stor skillnad på hur nyrenoverade fasadernas var mellan husen inom området och de som fanns utanför området i bakgrunden. Brödfabrikens fasader vad till största del ljus röda nymålade tegelfasader med enhetliga trä- och mörka plåtdetaljer på fönster och dörrar. Det märks att någon har planerat området enhetligt och att någon arkitekt eller landskapsarkitekt varit involverad.

Tredje skissen skedde ca 50 meter längre fram, då rummet hade öppnats upp ännu mer och mer av området introducerades. Fortfarande mycket folk i rörelse, in och ut från området, in och ut ur butiken, eller sittandes utanför butiker och cafeer i solen. Linnea satt på ett cykelställ och ritade och Alva hade blocket placerat på en pollare. Linnea glömmer konstant att rita med människor, fastnar i geometri och husens förhållande till varandra. Det är mycket som händer i rummen med olika byggnader i olika storlekar, dörrar, fönster, trappor, rör och vajrar. Svår att få till förhållandena mellan byggnaderna i både bakgrund, mellangrund och förgrund. och det känns som att varje gång man lyfter blicken ser man något nytt eller något i bakgrund eller förgrund som man inte uppmärksammade att det fanns där tidigare. Många små nyplanterade träd och

sneda geometriska former i markmaterial

Fjärde skissen skedde ytterligare ca 50 meter in i rummet. Vi placerar oss på en träbänk. Framför oss, mitt i perspektivet sitter två tjejer och fikar och pratar. Alva ritar med dem som förgrund, Linnea räknar bort dem ut sin skiss. Vi har både lite problem med ett av husen, direkt till vänster om oss, då det inte är helt geometriskt. I perspektiv ser detta skevt ut. Över gångvägen, mellan två hus framför oss löper en industriell 'metallstege' som ramar in rummet och ger båda skisserna tydlig karaktär. Det hjälper att förmedla att vi befinner oss i en gammal industri och skapar enkelt rumslighet. Hopbindningen mellan husen skapar ytterligare en portal, delar in gaturummet i två mer torgliknande rum. Även formen på rummet som bildas mellan de skevt placerade husen hjälper till att skapa små platser att stanna på med stora sköna bänkar.

Femte skissen sker ytterligare 50 meter fram i rummet. Vi sätter oss så att riktningen blir en annan en tidigare. Rummet har svängt åt vänster, och vi har utsikt över en torgliknande liten plats, med flera butiker som vätter ut mot den. Människor sitter på bänkar och trappor, pratar och dricker kaffe. Konst pryder vägarna och många går fortfarande förbi, Jesper förklarar senare att många är på väg från pendeltåget till Metron. I bakgrunden tornar höghus upp sig från 1900-talet och mer mo-

derna. De markerar och blir representanter för ett annat område och en annan tid utanför hipster-oasen. Ger en kontrast till det vi befinner oss i och sätter det välkammade avskärmade idealet i kontext. Det hade varit väldigt bekvämt att bo inom området. Du kan jobba, shoppa och bo i en lyxlägenhet utan att någonsin lämna området. Genom områdets internationella och trendiga prägel kommer världen till dig, i alla fall de delar av världen som du vill möta. Där allt som världen innehåller som vi inte vill se eller lyfta fram sållats bort åt dig.

Kaffepaus med croissant! Dagens fråga: Varför spelar alla ställen så hög musik i ryssland? Diskuterade våra skisser. Linnea måste jobba på att hålla reda på horisontlinjen i sina bilder. Samt har en tendens att rita "ovanifrån".

Skiss sex! Börjar bli lite trötta och soldästa. Bestämmer oss för att göra en "snabb" skiss. Som inte blev snabb, det är svårt att sluta. Oavsett om man är igång och tycker skissen blir bra eller det går dåligt och man försöker rädda skissen är det svårt att sluta. Svår rund trappa. Runda former är överlag svåra att få till. Viktigt med den runda formen för förmedlandet av rumsligheten och mycket effektivt när det lyckas, blicken liksom leds in i rummet.

Skiss 7. Rörlig vy! Vi tvekar båda då det redan innan känns svårt och mycket som händer på och mellan byggnader, mycket folk och

grejer som rör sig. Packat med prylar i både förgrund, mellangrund och bakgrund. Alva räddar svår situation med att dölja svåra linjer med mycket folk i sin bild. Linnea drar många tjocka streck. Även här problematiskt med runda former och många objekt såsom pelare och gatlyktor i rad som om de hamnar fel gör hela perspektivet skevt. Cool byggnad i bakgrunden som är grå och sätter sig mot allt det röda inom området.

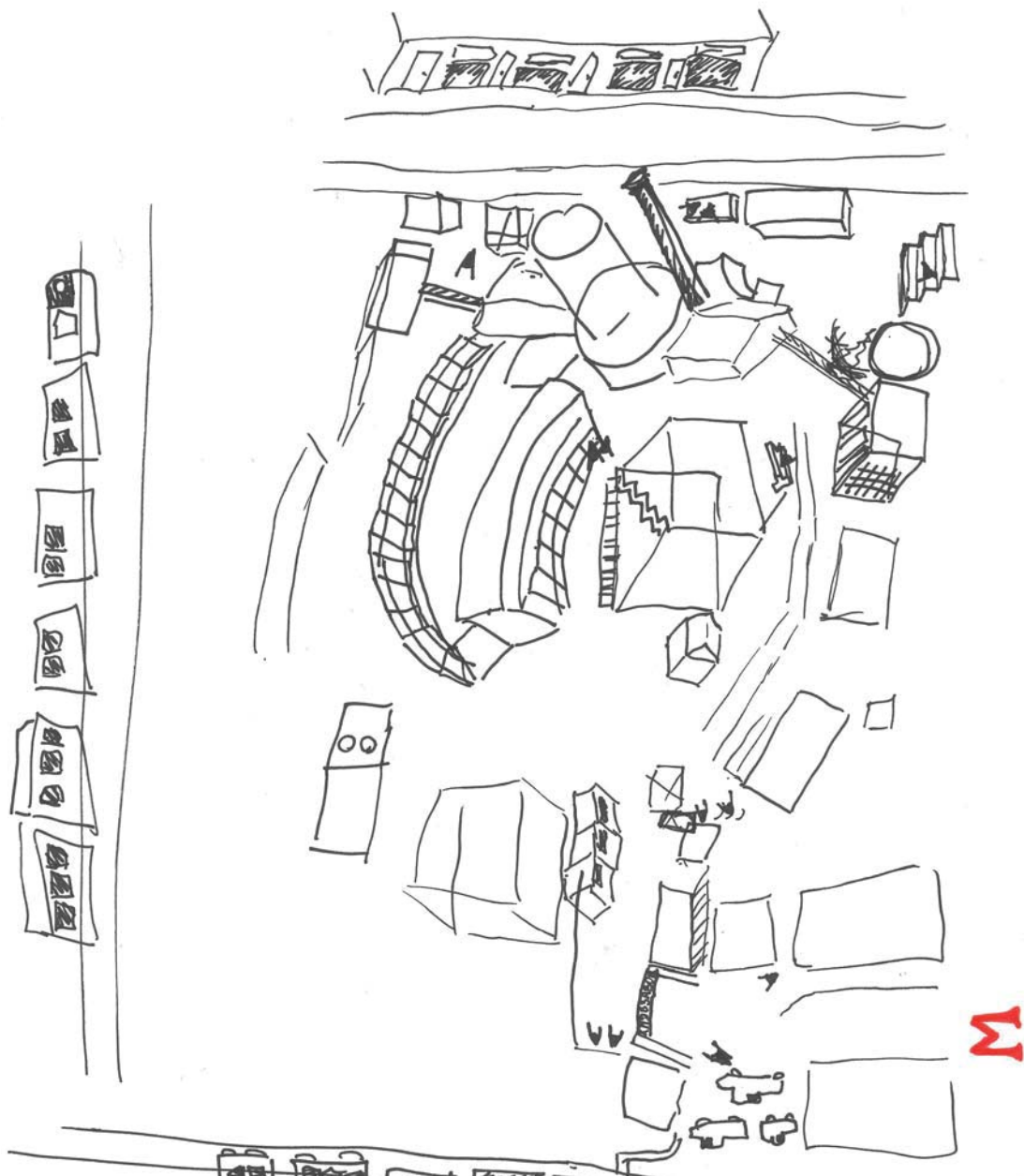
Skiss 8. En passage leder oss igenom en byggnad och ut på andra sidan, i ett ganska intressant rum, lite av en baksida till shopperna där någon kört ut fyra gamla söndriga pianon. Väldigt många vertikala linjer, bjälkar som håller upp balkonger och tak i olika höjder och brandtrappor utanpå fasaderna. Starka skuggor, mörka och ljusa platser kontrasterar mot varandra. Ett solupplyst hörn är där man vill stå men rumsligheten är starkast i det skuggiga mer in i arkadgången(?) så vi sätter och ställer oss där. Svårt med skuggor när man står i skugga då de allra skuggigaste hörnen upplevs väldigt mörka vilket är svårt att få till med blyerts hade varit intressant att studera om det kan representeras med ett annat skissmaterial eller teknik.

Efterreflektion

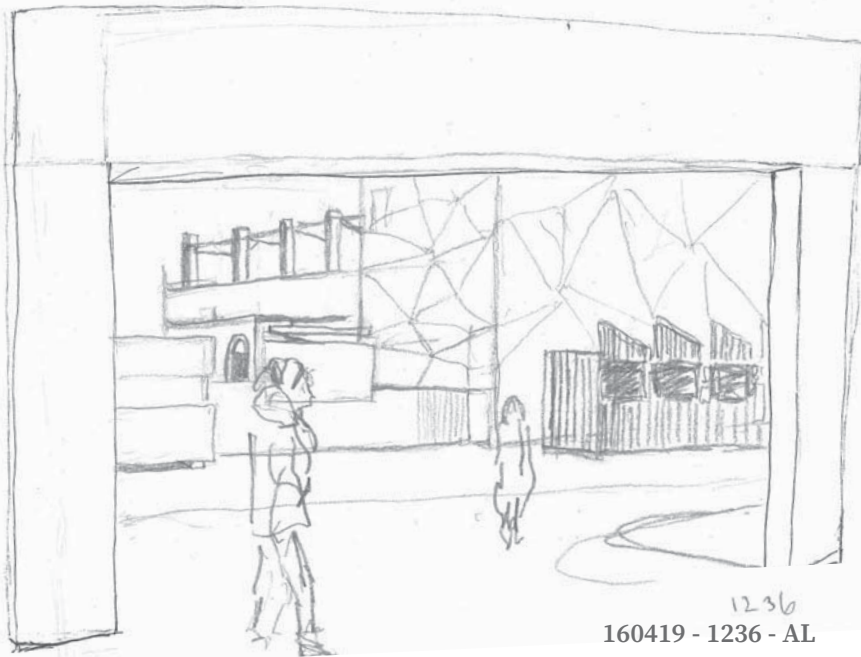
En fokuserad sekvensstudie. Ritade varje nytt rum vi steg in i. 10 min/skiss. I varje skiss ser vi det som ska komma längre in, tydligt inspirerade av Cullen.

Begränsad, avgränsad yta.

Avsaknad och färg gör att något saknas i våra skisser. Trots noggrant skissande förmedlar de inte hela känslan.

Minnesplan Brödfabriken

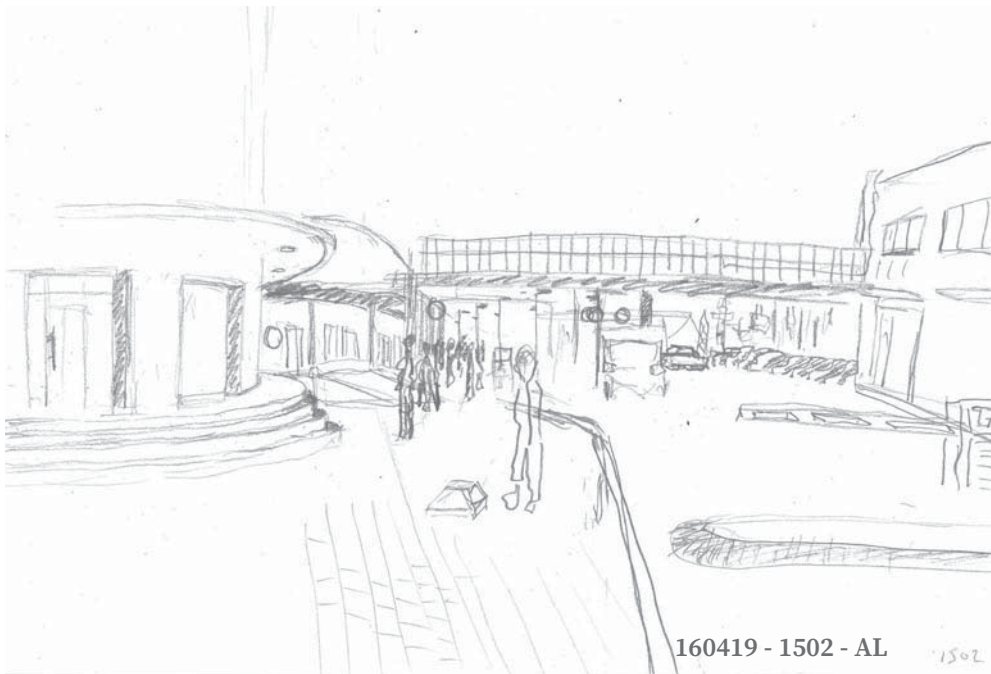

160419 - 1312 - AL 1312

160419 - 1326 - AL 1326

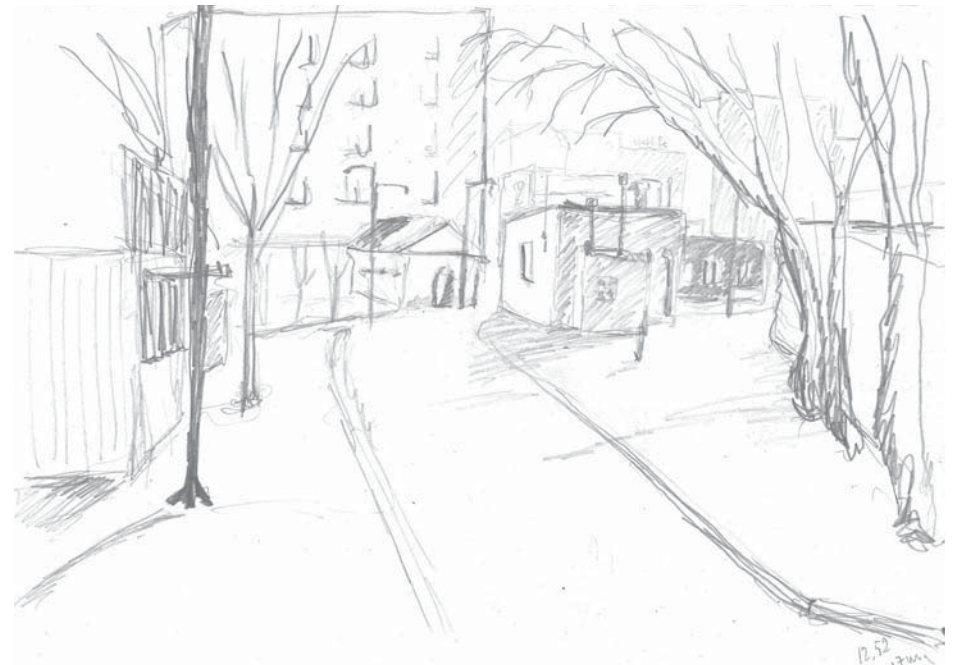
160419 - 1502 - AL 1502

160419 - 1527 - AL 1527

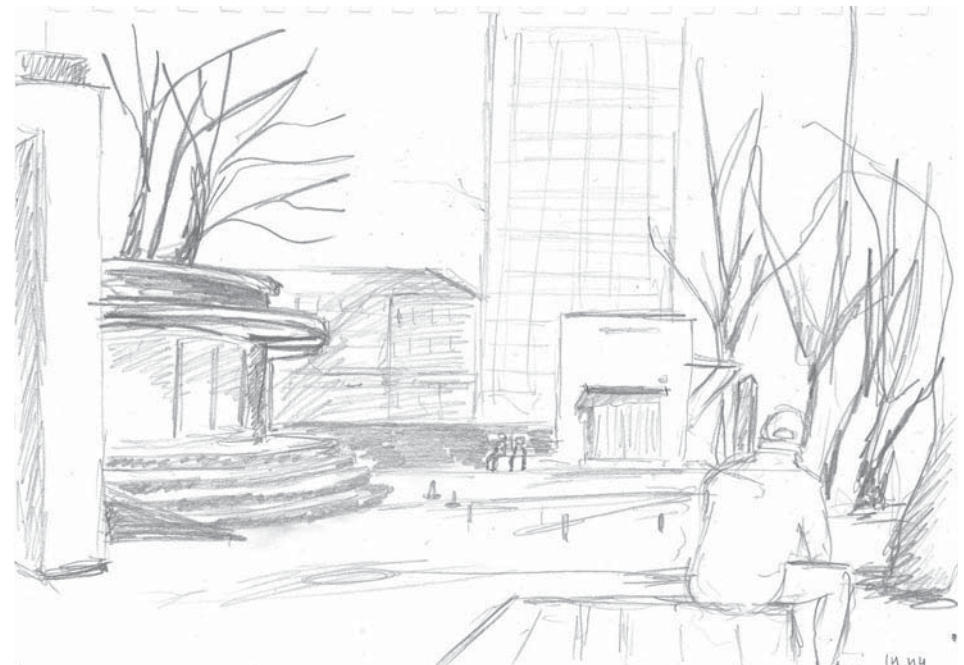
160419 - 1236 - LN

160419 - 1252 - LN

160419 - 1347 - LN

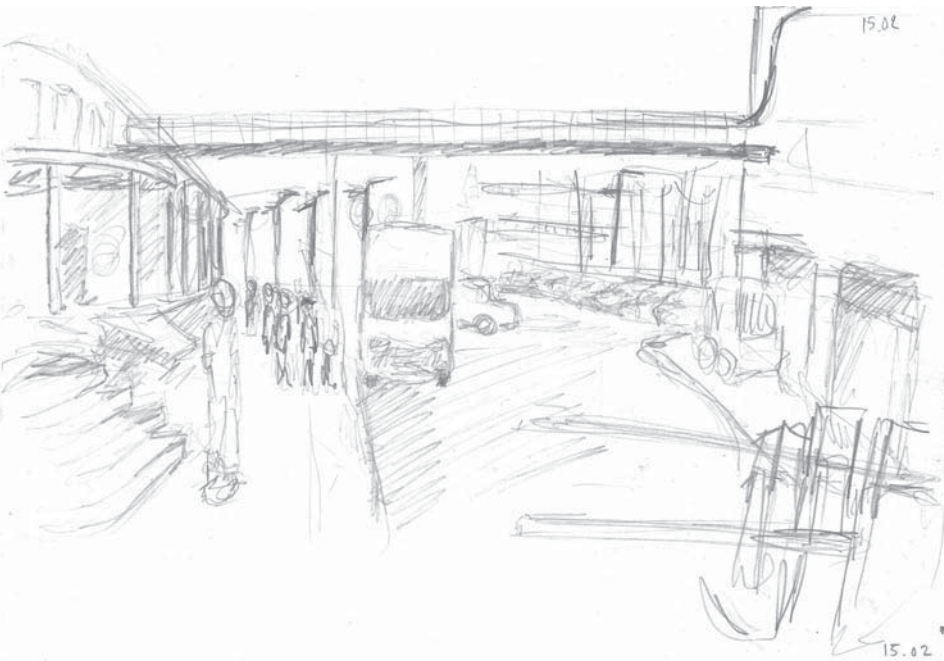
160419 - 1444 - LN

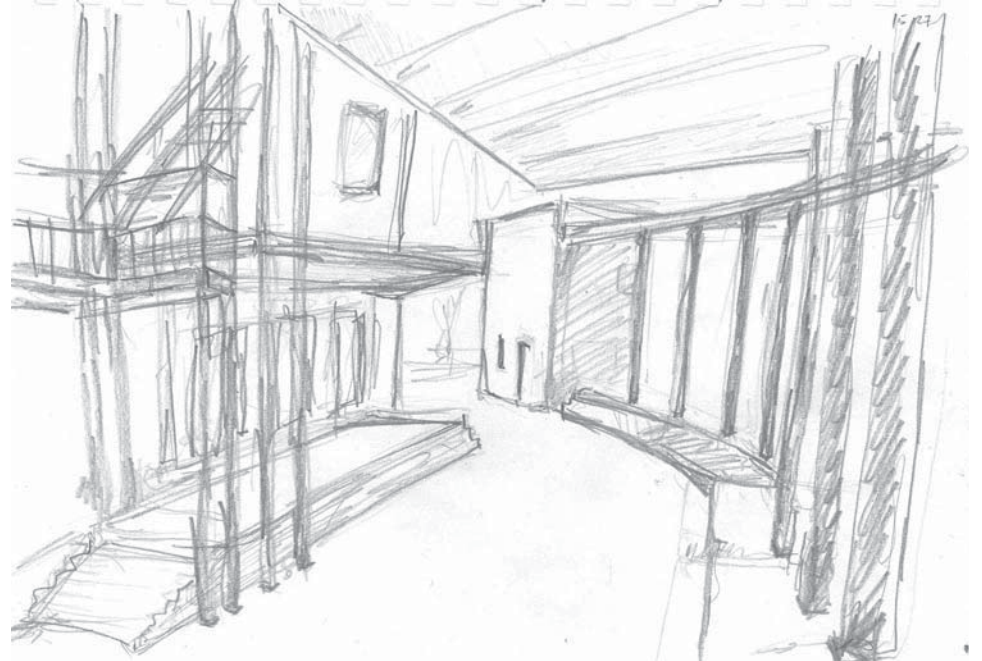
160419 - 1312 - LN

160419 - 1326 - LN

160419 - 1502 - LN

160419 - 1527 - LN

Morozov Garden

Dagens förutsättningar: 10 grader, molnigt. Studie mellan kl 11.30-15.00. Teknikskisser från ett torg.

Rörelse: Besök på en upphöjd trädgård; Morozov Garden. Tecknade från en punkt.

Metod: Intuitiv skiss, ingen särskild plan, 10-15 minuter/skiss.

Material: A4 block. A: stiftpenna HB. L: blyerts B6

Vi åkte till Morozov Garden, den lilla trädgården i Kitay-Gorod (chinatown). Vi visste inte vad vi skulle vänta oss. Det är en upphöjd trädgård som ligger i en backe. Trädgården var på grund av sitt upphöjda läge inte synlig utifrån på marknivå. Vi gick in genom en öppen järngrind i en mur och upp för en trappa. Det var häftigt att man kom upp över staden. Vi kunde föreställa oss att det upphöjda avskilda läget trädgården har gör den till en trevlig oas av lugn och svalka i den hårda staden på sommaren. Vi blev tipsade om den och man kan tänka sig att den är väldigt fin på sommaren men var nu i sin tidiga vår-look och rätt brun. Inga väggar så rumsligheten blev svårare. Är det inte rumslighet om det är ett helt avgränsat rum? Diskussion - ordet plats och rum och att inte är samma som space och place?

Spatial - Rymduppfattning - Spatial förmåga - <http://www.dyskalkyli.nu/spatialt.html>

Vi gjorde någon typ av fri skiss, teckning, inte så mycket rumslighet att rita av.

Vi gick sen över floden till Novokuznetskaya. Lunch på stor stalovaja. En traditionell rysk plocka-själv-restaurang. Fransk stämning!

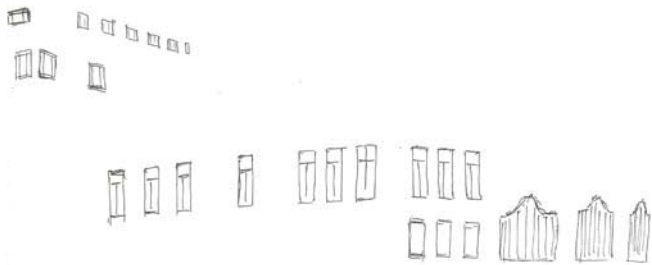
Vi gick runt och letade efter ett torg att sätta oss på och hittade ett vi varit på tidigare utanför gamla Tretyakov och gjorde en blandning av skisser från vår lista. Listan tar inspiration från Hutchinson och tidigare kurser på Alnarp, särskilt formlära.

170419 - 1156 - LN

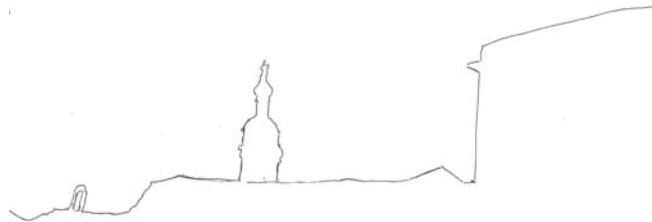

170419 - 1156 - AL

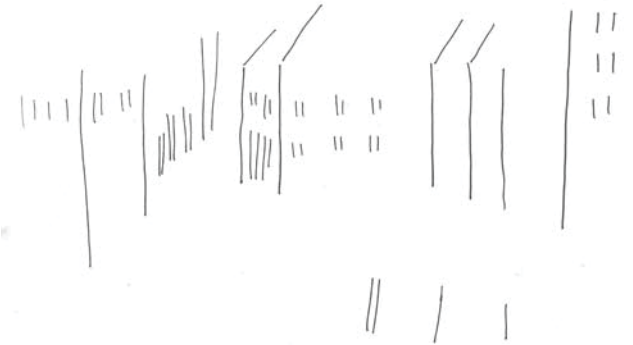

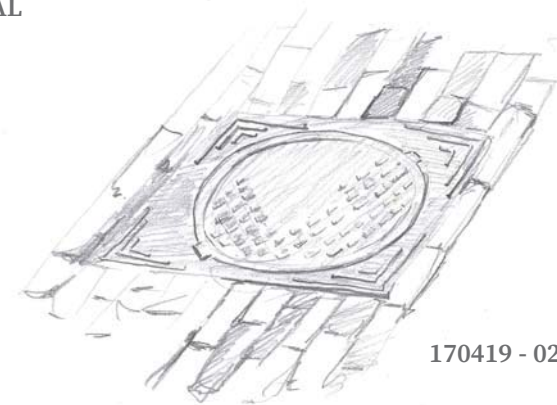
170419 - 01 - AL

170419 - 02 - AL

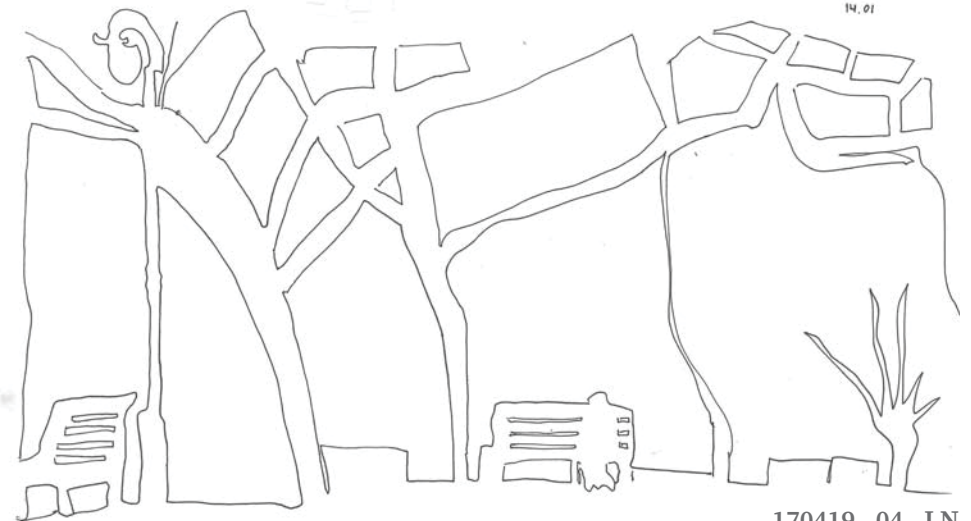
170419 - 01 - LN

170419 - 02 - LN

170419 - 03 - LN

170419 - 04 - LN

170419 - 03 - AL

170419 - 05 - LN

170419 - 04 - AL

170419 - 05 - AL

10.

Till Metron

Dagens förutsättningar: 15 grader. Starkt sol-ljus

Rörelse: Gick från lägenheten till närmsta Metrostation Tsvetnoy Bulvar Цветной бульвар (Blomsterboulevarden) och skissade sekvensen av rum. Stannade där vi upplevde att en ny rumslighet visade sig.

Metod: Sekvens-skiss, anade nästa rum i den nuvarande skissen, färgpennor, 10-15 minutersskisser

Efter studien gjorde vi en minnesskiss av vår rörelse hemma i lägenheten.

Material: Akvarellpenna Cretacolour Aquamonolith

080419 - 00 - AL

Skiss 1

Gatan utanför huset, vi svänger av.

Denna skiss är gjord en annan dag med annan teknik. En testskiss under pilotstudien i början av resan med linjeteckning. Trafikskylten upplevs som väldigt stor i rummet men blir liten på skissen.

080419 - 00 - LN

Vi valde att rita med färgpenna vilket kändes ovant och prövade oss fram. Många skisser blev olika, det blir ett testande mellan lite olika tekniker och färgkombinationer. De exakta färgerna var svåra att tolka och färgvalet påverkades också av ett begränsat utbud av färgpennor. Därför blev det inte de exakta färgerna i våra skisser eller ens ett försök till direkt avbildande.

Det starka solljuset med starka kontraster mellan ljust och mörkt påverkade vår upplevelse av färg och volym. I skuggorna blev volymerna tillplattade medan de i ljuset upplevdes förstärkta.

Linnea testade att byta ut färgskalan på plats mot helt andra färger och körde på känsla. Husen var röda gula och orangea, lite ur fantasin och lite ur platsen. Mindre fokus på avbildning av detaljer och mer fokus på ytor i olika färg. Perspektiv och förhållanden mel-

lan volymer hamnade i andrahand.

Alva började med att försöka avbilda färgerna på plats men tyckte inte det blev så bra. Sen började hon göra skugg-skisser med den färgpenna som hon tyckte bäst representerade färgen i skuggan på plats. Antagligen föll fokus på skuggskisser i och med det starka solljuset.

“The scottish colourists in the early 20th century practised the idea that it is possible, when looking hard enough at a sunlit landscape, to see the complementary colours of a subject in the shadows. The skill of training one’s eye to be able to do this takes time to develop” Sid 25 thames and hudson.

Vi tycker att vi har blivit bättre på att skissa men börjar bli lite trötta på det efter så många dagar.

Skiss 2

Vi ser in mellan två hus längre fram och anar vilken väg vi ska gå. Börjar testa färgpennor för första gången i koncentrerad studie.

Två stora bilar får stort fokus i alvas teckning. Huset i mitten av skissen sticker ut som superorange då huset är starkt upplyst av solen och upplevs mer orange än vad det är i kontrast till de närmsta fasaderna som ligger i skugga.

180419 - 1212 - AL

180419 - 1212 - LN

12.12 12

Skiss 3

Längre in i samma rum som nyss skissats. Vi blickar in i nästa rum mellan samma två hus som på förra skissen. Vi sitter närmare objekten och ytorna. Mer i ett hörn av rummet. Gör att färgerna upplevs starkare.

180419 - 1234 - AL

12.34

180419 - 1234 - LN

12.34

Skiss 4

Långt korridorliknande rum med många portar och grindar på sidorna. Leds genom rummet om man inte ska in någonstans. En ström av människor som verkar veta var det ska gå genom rummet.

Ännu en gång väljer Linnea omedvetet bort förgrunden och tecknar stora vertikala ytor. Alva ritar skuggorna i någon sorts valörteckning. Tydligare skuggor i skisserna för varje ny vy.

180419 - 1254 - AL

12.54

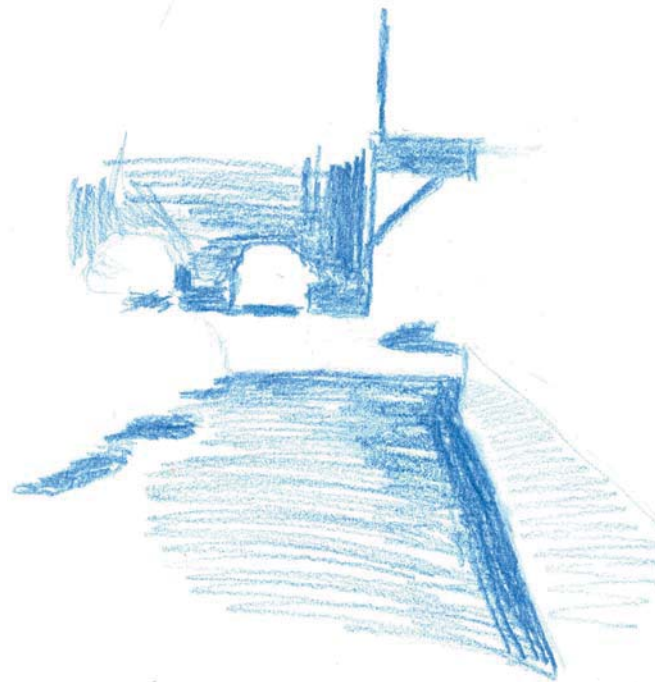
180419 - 1254 - LN

12.54

Skiss 5

Står vid kortändan av av föregående rum, i öppningen till nästa. Rummet ligger till stor del i skugga men ljusnar i mellan grunden för att hamna i skugga igen längst bort. Nästan svårt för ögonen att urskilja rummets beståndsdelar efter att ha badat i solljus i tidigare skisser.

Det långa korridorsrummet har kortats av och vi anar svängen runt hörnet och hör barn leka på skolgården längre fram. Det är fredag och tidig eftermiddag och ljudet av föräldrar och farföräldrar som hämtar sina barn och några som fortfarande spelar fotboll på den lilla inhägnade gården spelar upp rörelsefylld var-

180419 - 1311 - AL

180419 - 1316 - LN

dagsscen för oss. Folk kommer och går. Ljuset plattar till perspektiven i skuggorna på något sätt.

Linnea återgår i automatik till linjeskiss, kanske av trötthet efter ett antal skisser med den nya tekniken. Alva fokuserar på de stora mörka skuggorna. Blir en mer abstrakt bild med former och färgfält.

Skiss 6

Tegelfasader med mycket struktur och in och utskjutande detaljer. Mönster är tacksamma att teckna med det starka solljuset på då skuggorna är upprepande och starka. Problemet är att hålla ordning på formerna, så att de stämmer med varandra. Om det ens är relevant för känslan och upplevelsen av bilden.

Det är svårare att rita huset på höger sida med skuggor då det inte ligger i direkt solljus och skuggorna är utblandade. Huset därför inga detaljer.

180419 - 1325 - AL

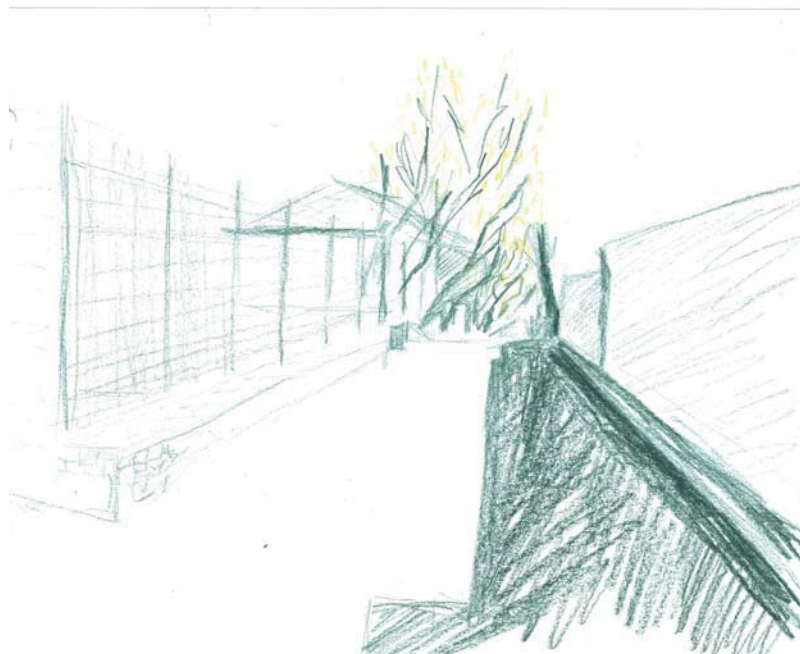
180419 - 1325 - LN

Skiss 7

Sitter på en bänk, och skissar och är trötta. Det är ett tråkigt rum och vi börjar komma ut ut kvarteret ner i det mer öppna större gatorna vid metron. Gallerstaket på ena sidan och ett plank på andra sidan. Marken försvinner ner med en trappa framför oss och därmed ut ur vårt synfält. Massa människor passerar till tunnelbanan.

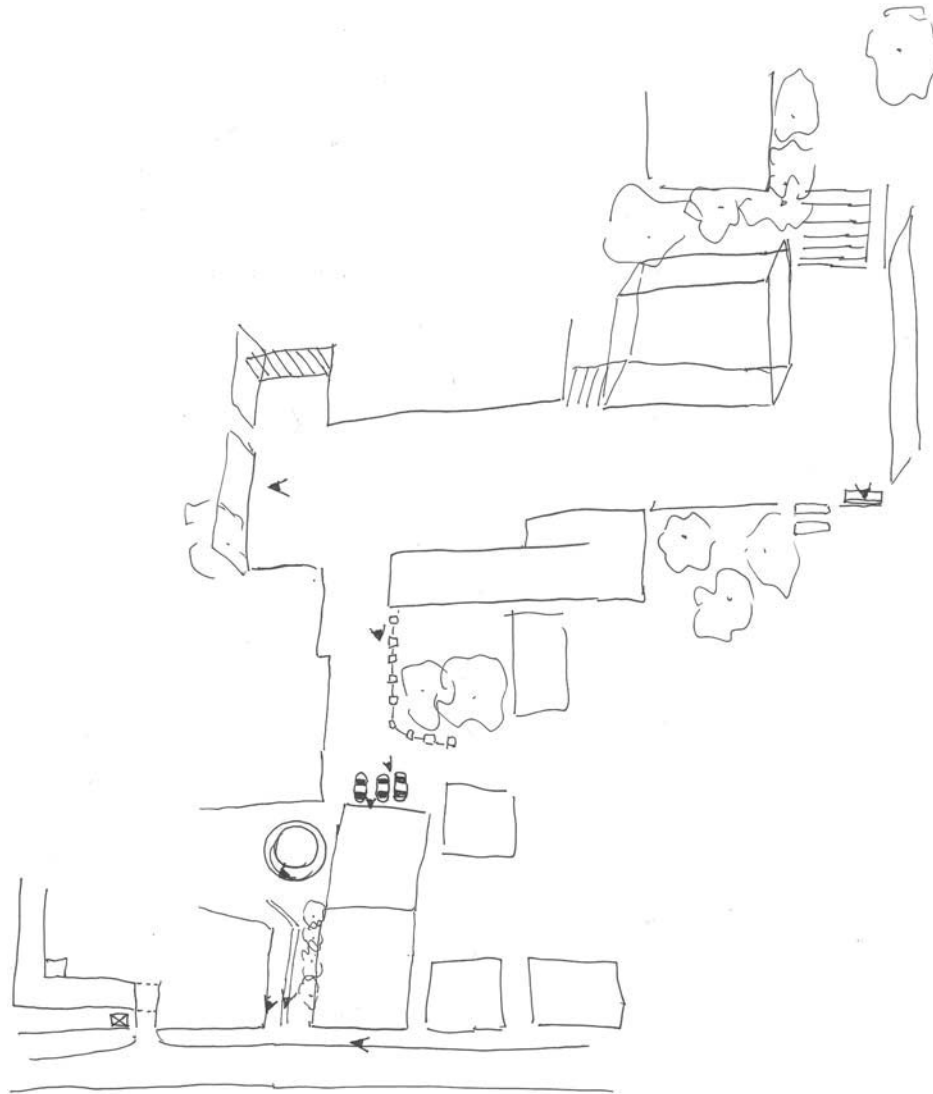

180419 - 1350 - LN

180419 - 1350 - AL

Minnesplan Metron

Efterreflektion

Vi går här nästan varje dag och det är ett mycket vältrafikerat stråk. Intressant för oss då dessa stråk inte är särskilt definierade i stadsplaneringen. De känns som bakgator och inte ens det ibland. Parkeringsplatser och överblivna stumpar som upplevs som helt slumpmässigt skapade rum mellan husen. Huskropparna sätter upp gränserna för ytorna mellan och styr hur fotgängaren kan röra sig. Motsatsen till dessa stråkbildningar i kvarterens inre ligger på utsidan där de stora bilvägarna går. Där är det den stora rörelsen, Moskvas stora ringvägar, som har bestämt rummets utformning då husens placering anpassas till dem.

Väldigt starkt ljus denna dag och att vi har ritat så mycket skuggor är direkt bundet till upplevelsen av rummet vid just den tidpunkt vi var där och tecknade.

För fältstudien upplevde vi det krångligt att byta mellan pennor på plats och detta har påverkat vilka färger som hamnade på skisserna.

Rumsligheten i skisserna upplevs i efterhand annorlunda beroende på tecknande med olika färger eller bara en. skillnaden mellan skugga och ljus tydligt med bara en färg.

porträtt - 01 - AL

porträtt - 02 - AL

porträtt - 03 - AL

porträtt - 01 - LN

porträtt - 02 - LN